

Planinski vestnik 9

glasilo Planinske zveze Slovenije september 1986

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1986

9

letnik LXXXVI izhaja od leta 1895

vsebina

Tomaž Banovec	Vsako leto najmanj en izlet v gore Jugoslavije	385
Milan Čilenšek	Dan planincev	387
Tone Škarja	Karakorum '86 — odprava presežnikov	389
Gregor Klančnik	Kot pred 90 leti: Oj Triglav, moj dom	390
Zora Kužet	Stanje v gozdovih je katastrofalno . .	392
Braco Zavrnik	Velika predstava v Chamonixu	393
Albin Vengust	Usposabljanje za preživetje	394
Darinka Skočir	Srečanje na Breškem Jalovcu	394
Milan Vošank	Na samotnih poteh (II)	396
Aleksander Čičerov	Velika učna ura	398
Božo Zorko	Čez Ande	399
Miro Štebe	Zmogle bi ob lepšem vremenu: Predstavljamo Maričo Frantar, vodjo prve jugoslovanske ženske himalajske odprave	402
Jože Dobnik	Doslej 440 zmagovalcev (Deset let Poti osvoboditve Planine Jugoslavije)	406
Dr. Andrej Dernikovič	O kačjem ugrizu (piku)	407
Mija Pilko	Tara — turistično neizrabljen biser . .	408
Bojana Jaušovec	Ob delu zmanjkalo tiskarske barve in kalodonta	412
Janka	Vodniki in kazenska odgovornost . . .	414
Edo Torkar	Balkanski triptih	415
Ivanka Korošec	Štefka je trdoživa kot gorska roža . .	416
Emil Freljh	»Minister se muči, kot smo se mi!« . .	419
Zvone Korenčan	Poletna pravljica	422
Bojan Počkar	Divja mesečina	423
	Društvene novice	425
	Iz planinske literature	427
Aleš Rotar	Temelj že, toda	429

Slika na naslovni strani: **Igra vode in skal — čudoviti slapovi na reki Tari**

Posnetek: Mija Pilko

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, poštni predal 214. Revija praviloma izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Milan Čilenšek (glavni in odgovorni urednik), Tomaž Banovec, Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Zdenko Kodrič, Jože Krajnc, Dragica Manfreda, Jože Poglajen, Nada Praprotnik, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja, Matej Surc, Nevenka Vogelínik in Božo Zorko; predsednik izdajateljsko-založniškega sveta Ante Mahkota. Prispevke pošiljajte na naslov: Milan Čilenšek, Uredništvo Večera, 62000 Maribor, Svetozarevska ulica 14, ali na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Letna naročnina je 3000 dinarjev in jo lahko naročniki plačajo v dveh obrokih: prvega v februarju, drugega v juniju; za tujino znaša naročnina 30 dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in to s tiskanimi črkami. Upoštevamo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto, med letom odpovedi ne moremo sprejemati. Tiska Tiskarna Jože Moškríč v Ljubljani.

VSAKO LETO NAJMANJ EN IZLET V GORE JUGOSLAVIJE

V TEORETIČNI GORSKI REPUBLIKI MORAMO DATI NOVE MOŽNOSTI ZA ŽIVLJENJE
IN OBSTANEK STALNEMU PREBIVALSTVU, PREOSTALIM NIŽINCEM PA ČUDOVITE
MOŽNOSTI ZA REKREACIJO

TOMAŽ BANOVEC

V celoti zavzema hribovito zemljišče (visoko 200 metrov) v Jugoslaviji 71 odstotkov celotne površine. Tako je Jugoslavija med najvišjimi in najbolj razgibanimi državami Evrope, saj je povprečna višina pri nas okrog 560 metrov, Evropa ima povprečno višino okrog 300 metrov. Na tem hribovitem ozemlju živi 38 odstotkov prebivalstva, ki ima 76 odstotkov živinskih skladov, 85 odstotkov sadovnjakov in 82 odstotkov vinogradov. Kaj je hribovito, bomo skušali povedati kasneje.

Seveda je to območje tudi najbolj gozdnato, predvsem pa lepo, saj smo prav planinci za osnovni cilj izbrali obiskovanje teh lepih pokrajin in ljubezen do njih. Vemo za Triglav, Korab in druge vrhove, vemo za Prokletije, Šaro, Kopaonik, Fruško goro, Maglič, Durmitor, Dinaro, Jahorino in druge gore.

RELIEFNA ANALIZA

Naredimo še izlet v reliefno analizo značilnosti teh gora. Rad bi opozoril na nekatere značilnosti našega reliefa. Ali je na tem reliefu poleg navedenega in umirajočega ekonomskega potenciala mogoče še kaj? Mogoče gorski turizem, planinstvo ali kaj podobnega?! Zlasti neplodni, nezanimivi del gora nad gozdno mejo — nad 1500 metrov, pri nas imenovan tudi Grintovec (Grintovci) — nas zanima.

V Jugoslaviji so se z reliefom ukvarjali različni strokovnjaki, zato imamo tudi več podatkov za isto stvar. Vojaški geografski inštitut je v letu 1985 v svojem zborniku objavil članek podpolkovnika dr. Tomislava Mladenovića z naslovom VIŠINSKA STRUKTURA RELIEFA ZEMLJIŠČA V SFRJ. To je izredno strokovno delo, merjenja so izvedena na novih kartografskih osnovah, zato so ti podatki o reliefu SFRJ doslej najboljši v Jugoslaviji!

Kot je znano, lahko relief predstavimo matematično na različne načine, vsi pa poznajo plastnice in iz osemletke še hipsometrični prikaz reliefa. Mladenović se je naloge lotil podobno, določili so in na topografski karti z merilom 1 : 200.000 povezali vse izbrane plastnice in jih planimetrirali oziroma digitalizirali. Tako so določili vsaki izbrani plastnici še ustrezne koordinate, in to dovolj točno, da so lahko izračunali površino. Tako dobljene dele površin so ponovno seštelili in bi morali dobiti površino Jugoslavije. Napaka v seštevku je znašala samo 61 km² (za merilo 1 : 200.000), kar dokazuje, kako točno so merili in računali. V SR Sloveniji smo meritve sicer izvajali drugače, veliko točneje in dražje, vendar samo za SR Slovenijo, in tako te meritve niso neposredno primerljive z zveznimi.

POIMENOVANJE VIŠINSKIH PASOV

Preostal je še problem, kako poimenovati izbrane višinske pasove ali cone. Srbohrvatski jezik in njihova poimenovanja so drugačna kot naša, zato bomo poskusili pasove poimenovati po naše — neznanstveno, a praktično.*

* Kako so včasih smešne take okrogle klasifikacije, lahko ugotovi vsak, če te naše metre preračuna v jarde ali čevlje. V klasifikaciji VGI (Vojaško-geografskega inštituta) so cone nad 2000 metrov brez ustreznega imena. Prevod in tolmačenje so avtorjeva.

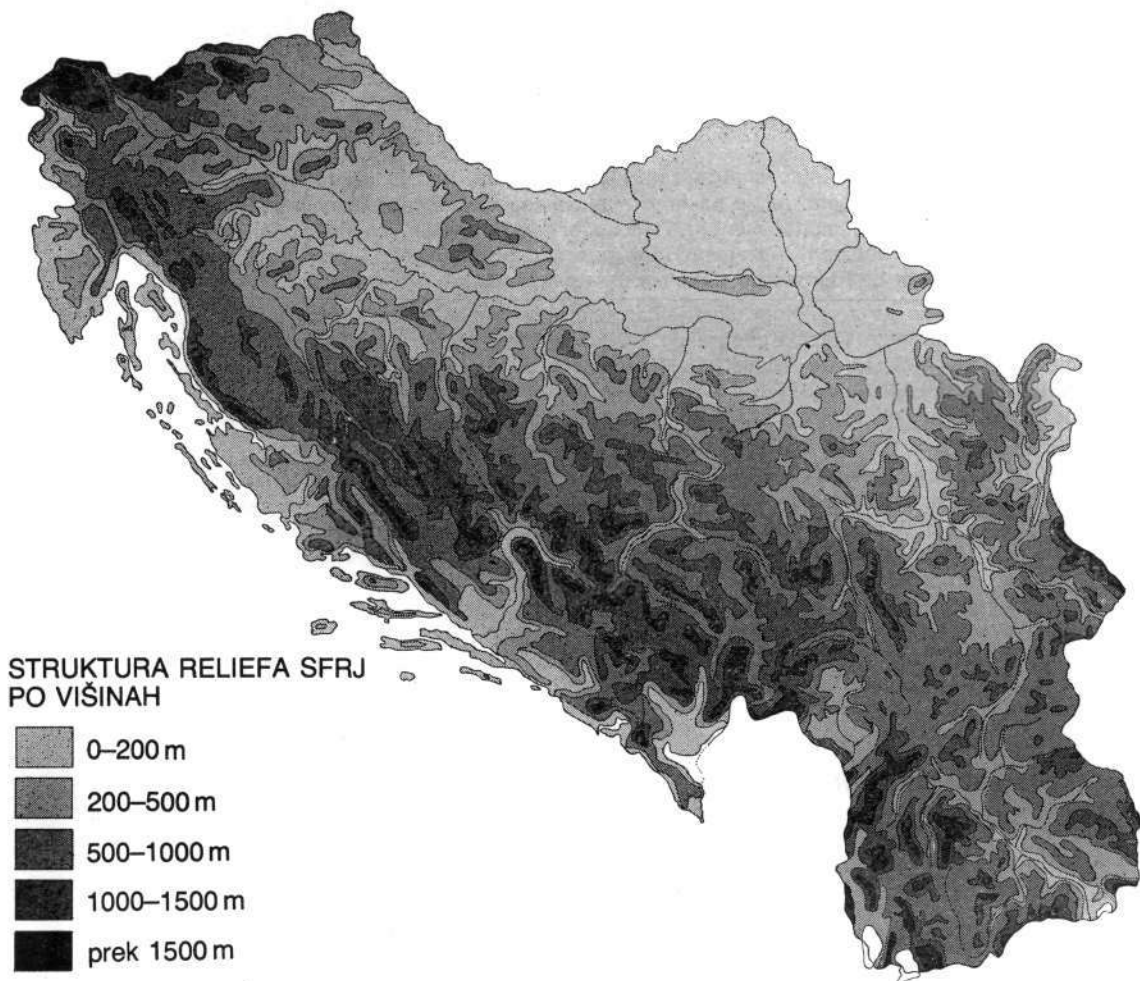
(tabela 1)

Višinski pasovi		Srbohrvaščina	Slovenščina
1	0—200 m	Nizijsko zemljište	Nižina
2	200—500 m	Brdsko zemljište	Gričevje
3	500—1000 m	Nisko planinsko zemljište	Sredogorje
4	1000—1500 m	Srednje planinsko zemljište	Visoko sredogorje
5	1500—2000 m	Visoko planinsko zemljište	Nizko visokogorje
6	prek 2000 m	Visoko planinsko zemljište	Visokogorje

Pri tem ocenjujemo, da je vse ozemlje nad 200 metrov ali 79 odstotkov teritorija v Jugoslaviji hribovitega.

Poglejmo sedaj, koliko so visoke federalne enote (socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini) in kako so višine razporejene.

Originalna karta VGI dr. Mladenovića kaže teritorialno razporejenost visokogorij z zmanjšano klasifikacijo:

Višinski pasovi (metrov)	SR in SAP									SFRJ
	Bosna in Hercegovina	Črna Gora	Hrvaška	Makedonija	Slovenija	Srbija	Srbija brez SAP	Kosovo	Vojvodina	
0—200	2,70	0,56	11,81	0,30	0,71	12,72	4,48	—	8,24	28,79
200—500	5,23	0,31	5,66	2,23	3,54	8,53	7,65	0,71	0,17	25,50
500—1000	7,12	1,47	3,78	4,43	2,78	9,42	6,77	2,65	0,00	29,01
1000—1500	4,32	2,10	0,82	2,22	0,69	3,31	2,76	0,55	0,00	13,48
1500—2000	0,61	0,90	0,03	0,72	0,16	0,47	0,22	0,26	0,00	2,89
prek 2000	0,01	0,06	0,00	0,15	0,03	0,08	—	0,08	0,00	0,33
Skupaj (%)	19,99	5,40	22,10	10,05	7,92	34,54	21,88	4,26	8,41	100,00

(Vir: VGI — Mladenović)

V tabeli 2 so prikazani odstotki višinskih pasov socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin glede na Jugoslavijo. Če primerjamo višine nad 1500 metrov, je slovenski delež (0,16 ± 0,03) za 0,19 odstotka v SFRJ manjši kot v BiH 0,62, kot črnogorski 0,96, bistveno manjši kot makedonski 0,87, manjši kot delež SR Srbije v celoti 0,45; že SAP Kosovo ima v jugoslovanskem deležu visokogorij nad 1500 metrov 0,34 od-

Komentiramo

DAN PLANINCEV

Že osemnajstič — dan planincev! Vsakoletno srečanje slovenskih gornikov ob neuradnem sklepu planinske sezone dejansko prerašča v mogočen, velik praznik slovenskih planincev. Kje je že tisti davni dan leta 1969, ko so se slovenski planinci prvič zbrali na svojem prazniku — bilo je to na Bavškem Grintovcu! In potlej so se praznovanja vrstila redno — niti eno samo leto praznovanje ni odpadlo; tako je zares postalo tradicija.

Mnogi očitajo planincem, češ, le zakaj prirejate tako množična srečanja, ali je nujno, da se vas zbere toliko (lani je bilo na Rogli — na primer — kar deset tisoč ljudi!). Očitek je povsem krivičen, zraven tega pa kaže, da kritiki le površno poznajo utrip slovenskega planinskega življenja. Že res, da so gorski izleti z manj udeleženci — zlasti tisti v visokogorje, v skalni svet — varnejši; toda množičnih srečanj vendar ne prirejamo v visokogorju — Bavški Grintovec je bil kot prvi kraj izjema! Zraven tega se na tako množičnih srečanjih vselej stkejo nova znanstva, nova prijatelj-

stva, ki — zlasti zadnja leta — krepko sežejo tudi čez republiške in celo državne meje; praznovanja našega dneva planincev se namreč iz leta v leto udeležuje tudi več planincev iz drugih bratskih socialističnih republik in iz zamejstva.

Pozabiti pa ne smemo še zelo pomembnega dejavnika: organizacija naših srečanj je na izjemno visoki kakovostni ravni; prireditelji (letos je to Planinsko društvo Mozirje, pokrovitelj pa mozirski Elkroj) vselej poskrbe tudi za številne, navidezno drobne stvari, ki pa v celotnem mozaiku prireditve pomenijo ogromno (promet, oskrba, prodaja vsakovrstne literature in spominkov, ozvočitev, prva pomoč in še in še).

Tisti, ki nápak sodijo množična srečanja planincev, naj le ostanejo doma — nihče jih ne bo pogrešal. Vsi drugi, ki se bomo napatili na čudovito Mozirsko planino, pa bomo bogatejši za novo, nepozabno doživetje ob srečanju s tisočimi planinskimi prijatelji z vseh koncev naše ožje domovine in še čez!

Milan Čilenšek

stotka površin. Kako torej, da so ta visokogorja tako različno valorizirana, uporabljena in tudi planinsko različno opremljena?

Poglejmo še tabelo Odstotek površin višinskih pasov v primerjavi s površinami v socialističnih republikah in socialističnih avtonomnih pokrajinah in dobimo nekoliko drugačne podatke.

ODSTOTEK POVRŠIN VIŠINSKIH PASOV GLEDE NA POVRŠINE V SOCIALISTIČNIH REPUBLIKAH IN SOCIALISTIČNIH AVTONOMNIH POKRAJINAH (tabela 3)

Višinski pasovi (metrov)	SR in SAP									SFRJ
	Bosna in Hercegovina	Črna Gora	Hrvaška	Makedonija	Slovenija	Srbija	Srbija brez SAP	Kosovo	Vojvodina	
0— 200	13,50	10,30	53,42	2,99	8,97	36,83	20,48	0,00	97,96	28,79
200— 500	26,14	5,72	25,61	22,23	44,67	24,70	34,95	16,75	2,03	25,50
500—1000	35,64	27,25	17,11	44,08	35,07	27,28	30,97	62,33	0,01	29,01
1000—1500	21,63	38,94	3,71	22,11	8,78	9,59	12,61	12,95	0,00	13,48
1500—2000	3,05	16,64	0,15	7,12	2,08	1,37	0,99	6,09	0,00	2,89
prek 2000	0,04	1,15	0,00	1,47	0,43	0,23	0,00	1,88	0,00	0,33

(Vir: VGI — Mladenović)

POVPREČNA VIŠINA SLOVENIJE — 570 METROV

Slovenijo še najbolj poznamo. Vemo, da je povprečna višina v Sloveniji okrog 570 metrov — približno tako kot Jugoslavije. Nad to višino je malo stalnih naselij — po dolinah Jesenice in Dolina, pa Bohinjski kot, del Trente. V Jugoslaviji je najvišje stalno naselje v Črni Gori — Žabljak — 1440 metrov, ki pa je bolj izjema kot pravilo.

V uvodu smo ugotovili, da pod 200 metrov živi približno 60 odstotkov prebivalstva Jugoslavije na okrog 29 odstotkih površine SFRJ. Više gremo, manj so kraji naseljeni. Vzemimo višino 1000 metrov kot mejo, za katero lahko govorimo, da razen izjem v njej stalnih naselij ni. V SFRJ to pomeni 16,70 odstotka od 255.804 km² površine ali površinsko približno teritorij SR Makedonije in SR Slovenije skupaj. Ne računajmo nižje, čeprav je tudi pod 1000 metrov še veliko nenaseljenega — pomislimo na domače razmere.

Kako torej v Jugoslaviji valorizirati ta čudoviti neposeljeni in ekonomsko nezanimivi svet?

Nekatere zglede imamo. Čudna je naša severna sosedka Koroška. Gore in jezera ji dajo več od turizma, kot dobimo v celotni Jugoslaviji s 6000 kilometri najlepše obale.

KAKO VREDNOTITI TE ČUDOVITE GORE?

Kako vrednotiti te čudovite gore, kaj narediti zanje? Slovenski planinci smo že sklenili, da bomo priredili v vsakem planinskem društvu enotedenski pohod v gore Jugoslavije letno. Evropa plačuje drage trekinge v Andih in drugje, mi pa imamo gore malone pred vrati. Kako v teh lepih krajih in ob toliki nezaposlenosti ne gledamo nekoliko višje in dlje? Tudi Avstrija in Švica nista začeli s težko hotelirsko artilerijo, velikimi koncentracijami hotelov na višinah, saj tega še danes ne počneta. Tudi mi bi lahko začeli z omrežjem preprostih planinskih postojank, z mrežo varnih poti, kartami in literaturo s kančkom negotovosti, ki ga človek že stoletja sprejema kot izziv in pustolovščino. Zaupajmo planinskim društvom v Jugoslaviji, omogočimo jim družbeno pomoč — vsaj takšno, kot je v SR Sloveniji; gotovo se bo odlično obrnila, ne samo za nas Jugoslovane, tudi za tuje goste in prijatelje Jugoslavije. Na dolgih poteh postanejo pota med srci izredno kratka.

Omrežje planinskih postojank v Jugoslaviji naj nam v prihodnje omogoča prav to, da se spoznamo na dolgih poteh, da vrnemo zapuščenim jugoslovanskim Grintovcem tisto, kar smo že imeli, oziroma tisto, kar zaslužijo, in da vsaj na planinski način vrnemo v omenjeni teoretični gorski republiki, površinsko enaki Sloveniji in Makedoniji, nove možnosti za življenje in obstanek stalnemu prebivalstvu, preostalim nižincem pa čudovite rekreacijske možnosti.

KARAKORUM '86 – ODPRAVA PRESEŽNIKOV

TO, KAR SO NAŠI ALPINISTI DOSEGLI NA ODPRAVI V KARAKORUM, JE DOKAZ, DA JE NAŠ ALPINIZEM RESNIČNO V SVETOVNEM VRHU

TONE ŠKARJA

V treh zaporednih teleksih je le malo pred vrnitvijo odprave njen vodja Viki Grošelj sporočil najpomembnejše:

1. Med 28. julijem in 4. avgustom je vrh Broad Peaka (8047 m) doseglo dvanajst slovenskih alpinistov po tem vrstnem redu: Viki Grošelj, Bogdan Biščak, Marija Štremfelj, Andrej Štremfelj, Tomaž Jamnik, Rado Fabjan, Tomo Česen, Pavle Kozjek, Silvo Karo, Matevž Lenarčič, Dušan Jelinčič in Mojmir Štangelj.

2. Vrh Gašerbruma II (8035 m) so 4. avgusta po 22 urah čistega plezanja oziroma 32 urah s počitkom vred dosegli Bogdan Biščak, Viki Grošelj, Andrej Štremfelj in Pavle Kozjek.

3. Tomo Česen je pri ogledu druge najvišje gore sveta K2 (8611 m) v njeni Južni steni ponoči med 3. in 4. avgustom v 17 urah sam preplezal novo Jugoslovansko smer in jo na višini 8000 m priključil smeri prvopristopnikom. Ker se je vreme poslabšalo in ker odprava ni imela dovoljenja za K2, se je odrekel vrhu in po tej smeri sestopil. Nova smer je visoka 2700 metrov s povprečno naklonino 50 do 60° ter najstrmejšimi deli 75°.

Iz teh skopih vrstic dobimo naslednje statistične sklepe:

— Marija Štremfelj je prva Jugoslovanka, ki je dosegla vrh osemtisočaka in sploh prestopila višino 8000 m.

— Broad Peak je himalajski vrh z najbolj množičnim jugoslovanskim obiskom doslej (naj tržaški Slovenec Jelinčič ne zameri, če smo ga kot člana odprave tokrat »podržavili«).

— Gašerbrum II pomeni naš najhitrejši vzpon na kak himalajski vrh, višji od 7000 m, in obenem najbolj čist alpski način vzpona.

— Tomaž Jamnik je s skoraj 47 leti daleč najstarejši Jugoslovane, ki je stal na himalajskem vrhu, višjem od 8000 m.

— Tomo Česen je edini solist doslej, ki je preplezal novo smer v stenah »góre gorá« — K2.

— S temi vzponi imata Štremfelj in Grošelj »v žepu« že po štiri osemtisočake (če štejemo le glavnih 14 vrhov nad 8000 m), Biščak in Kozjek pa po dva.

— Omembe vredno je, da se niti Jelinčič niti Štangelj nikoli nista ukvarjala z vrhunskim alpinizmom.

KAKO JE BILA ODPRAVA ORGANIZIRANA IN ZAKAJ?

Začeli so Ljubljančani skupaj s Postojnčani, zadeva je zamikala Kranjčane in krog zanimanja se je širil. Karakorum je primernejši za vzpone — z izjemo K2 — od Himalaje, ker ima vsaj nekoliko milejše in bolj stalno vreme in ker je bazni tabor mogoče postaviti bližje gori. Tako se težave zreducirajo predvsem na tisto, kar resnično šteje — sam vzpon, manj pa je uspeh odvisen od logistike in drugih organizacijskih zapletov. Udeležba v odpravi pomeni dobro priložnost za vzpon nad 8000 m in s tem do glavnega aduta za druge himalajske odprave. Da bi bila priložnost izkoriščena čim bolje, je jedro odprave organizirala in financirala PZS: plačilo takse, ugoden prevoz, vodstvo odprave, ogled za K2, zdravnika, polog za reševalni helikopter — če bi bilo treba, zveze z odpravo, zveze na gori itd.

Priložnost smo vsi — udeleženci odprave in organizatorji — sijajno izkoristili. Predvsem so dosežki odprave dokaz, da je naš alpinizem resnično v svetovnem vrhu in da ima široko zaledje prav v športnikih-alpinistih. Boj z goro je dobila vrsta alpinistov — in to je glavno: od vsega v življenju štejejo daleč največ dejanja, pogumna še posebno.

Nerešena stvar so le še finance. Vsi člani so po svojih močeh delali in nabirali denar in pokroviteljev je na desetine. Osnovni denarni prispevek za prej naštetih program PZS je dala Iskra, deleže po 500.000 dinarjev na člana pa bi morala prispevati tudi matična društva, tokrat Kranj, Domžale in Ljubljana Matica. Besedo sta PD Kranj in Domžale držali, medtem ko si je takoj po odhodu odprave predsednik PD Ljubljana Matica premislil in obljubo preklical.

Vendar težavam in nerazgledanosti navkljub: v alpinizmu daje pravo težo dosežkom šele čas, medtem ko pri večini drugih športov rezultati žive le od tekme do tekme. V luči časa bleste veliki dosežki slovenskega alpinizma, marginalije pa izginjajo v usmiljeni senci.

Preveč ali premalo odprav? Za tako dobre alpiniste, kot jih imamo, je odprav premalo.

KOT PRED 90 LETI: OJ TRIGLAV, MOJ DOM!

Dr. TONE STROJIN: »ZA OBRAMBO NARODOVE PRVOBITNOSTI, ZA NJEGOV OBSTOJ IN RAZVOJ SO ALJAŽEVA DELA TAKO VELIKEGA POMENA, DA ZASLUŽIJO VEČJO POZORNOST!«

Poletje 1986 je potekalo v znamenju 90-letnice Aljaževih triglavskih postojank. Dne 9. julija 1896 so v Vratih odprli Aljažovo kočo, predhodnico Aljaževega doma, 10. avgusta 1896 Triglavsko kočo, predhodnico Triglavskega doma na Kredarici, in leto predtem prvi Aljažev podvig — prav na vrhu Triglava — Aljažev stolp.

VELIK POHOD BORCEV NA TRIGLAV

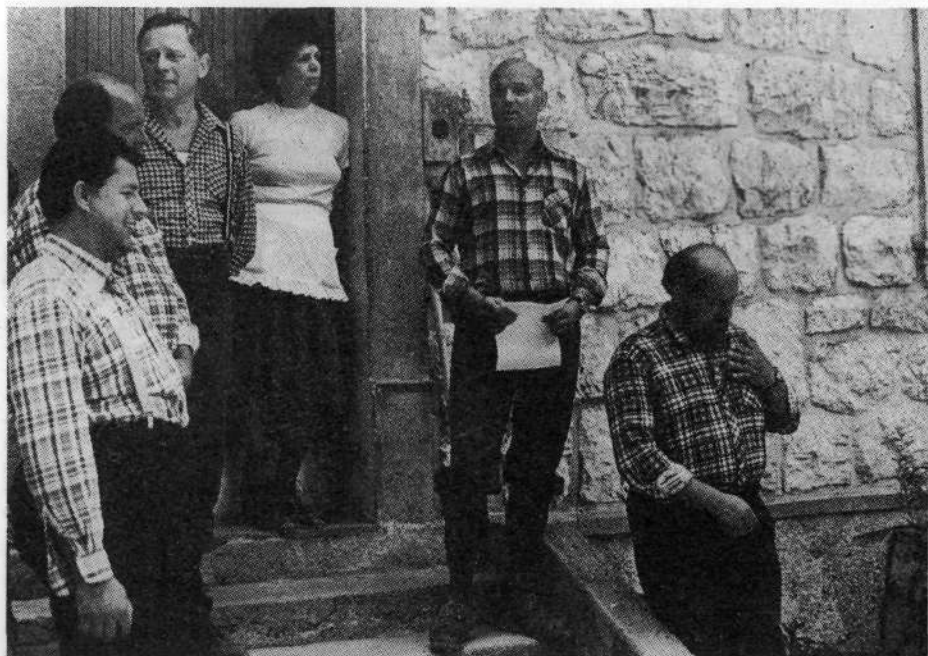
Prvo pozornost so jubilejem dediščine Jakoba Aljaža ob 45-letnici vstaje slovenskega naroda posvetili borci narodno-osvobodilne vojne na velikem pohodu na Triglav letos 18. in 19. julija — kot smo obširno poročali že v avgustovski številki Planinskega vestnika. Takrat so na pročelju postojanke na Kredarici odkrili spominsko ploščo Triglavski diviziji in na Aljaževem stolpu obeležje partizanskim skupinam, ki so med vojno na vrhu Triglava razvil slovensko zastavo in zrušili krivični državni mejnik. Bivši partizani, zvečine stari prek 60 let, so na tem pohodu pokazali vzor organizacije, discipli-

ne in etike. Več kot 250 jih je gostil Triglavski dom na Kredarici, polovica teh pa je v soboto, 19. julija, v megli sodelovala na svečanosti na vrhu Triglava, ponosu Slovenije in vse Jugoslavije. Celoten pohod je potekal v najlepšem redu. Vsi udeleženci so se zadovoljni in ponosni vrnili na izhodišče, Rudno polje. Opravili so veličasten vzpon v smeri, ki se od takrat imenuje Pot Triglavske divizije. Za njimi niso ostali sledovi — vrečke, papirji in nesnaga. Partizani so se pokazali kot pravi Aljaževi nasledniki. Na svoj pohod so upravičeno lahko ponosni, želimo pa, da bi ta pohod postal tradicionalen.

PLANINCI SLAVILI NA KREDARICI IN V VRATIH

Planinci so pozornost 90-letnici Aljaževih triglavskih postojank posvetili na isti dan, ko so 10. avgusta 1896 na Kredarici odprli Triglavsko kočo, zavetišče, ki je 2515 metrov visoko odstranilo zadnje predsodke in pokazalo dostop na vrh Triglava. Planinski društvi Dovje-Mojstrana in Ljubljana Matica sta se dogovorili

V Vratih: Stanko Kofler (drugi z desne): »Prav Aljaževa je zasluga, da so Vrata postala privlačno izhodišče za ture na Triglav in njegove sosede!«
Posnetek: Vlasta Felc

za usklajeno proslavljanje pogumnega ustvarjanja Jakoba Aljaža. Že na večer pred 8. avgustom so v osnovni šoli v Mojstrani odprli razstavo, posvečeno 90-letnici Aljaževih triglavskih postojank. Bogato slikovno in tekstovno gradivo je zbral in uredil Ivan Jenko, načelnik komisije za kulturno dejavnost in preučevanje zgodovine planinstva pri PZS. Prikazuje nastanek, razvoj in sedanost Aljaževega stolpa na vrhu Triglava, Triglavskega doma na Kredarici in Aljaževega doma v Vratih.

V nedeljo, 10. avgusta, so se ob 10. uri na jubileju planinke in planinci zbrali pred Triglavskim domom, ob 15. uri pa velikoštevilni obiskovalci Vrat in njenih visokih vrhov pred Aljaževim domom.

Postojanka na Kredarici je bila ta dan praznično razpoložena. Na procelju je obeležje Triglavске divizije dopolnil napis Triglavski dom, 1,60 metra dolga bronasta tabla, umetniško delo Železarne Jesenice, ki ima veliko prihodnost, saj je tudi najbolj navdušeni zbiralci tujih posebnosti ne bodo mogli odnesti — težka je 60 kg. Aljažev doprni kip v domu je bil okrašen s slovensko zastavo, na prizorišču proslave pa sta slovenska in jugoslovanska zastava olepšali Triglavski dom. Sonce je širokosrčno obdarjalo udeležence proslave na Kredarici. Dan je bil tak, da so bile tudi med svečanostjo vse gorske steze polne, greben Triglava pa v vseh smereh zaseden. In prav je tako, na kraju proslave so bili le tisti, ki so svoje ture že opravi-

vili, po številu pa s težavo konkurirali udeležencem odpiranja postojanke pred 90 leti.

Svečanost je odprl in v imenu jubilanta Triglavskega doma pohodnike na naš najvišji vrh pozdravil Gregor Klančnik. Povedal je, da je od velikega dne, 17. septembra 1983, ko smo z odpiranjem novega dela Triglavskega doma slavili 90-letnico organiziranega slovenskega planinstva, to že šesto proslavljanje na Kredarici. Tri proslave — odpiranje postojanke, 40-letnica osvoboditve Beograda in razvitja slovenske zastave na vrhu Triglava 20. oktobra 1984 in 90-letnica Aljaževega stolpa 7. avgusta 1985 — so bile v snegu in ledu, postojanka pa zato prenatrpana, kakor da bi hotela povedati, kdaj je gornikom najbolj potrebna. Klančnik je zatem povedal, kaj so pomenile, kaj pomenijo in kaj bodo za nove rodove pomenile Aljaževe triglavске postojanke. Kvintet bratov Zupan iz Tržiča je zatem zapel Aljaževo Oj Triglav, moj dom, ki je natanko pred 90 leti prvič odmevala od Triglava. Dr. Tone Strojnik, podpredsednik Planinske zveze Slovenije, je v sočnem govoru opozoril na obveznosti, ki nam jih Aljaževi jubileji nalagajo. Menil je, da so za obrambo narodove prvobitnosti, njegov obstoj in razvoj Aljaževa dela tako velikega pomena, da zaslužijo večjo pozornost. Aljaževo ime bi moral nositi namembni planinski sklad, njegovo podobo pa razglednice. Predvsem pa bi podobe Aljaževih triglavskih postojank, gorskih

STANJE V GOZDOVIH JE KATASTROFALNO

KO MLADI EVROPEJCI »OBISKUJEJO« ONESNAŽENE GOZDOVE, SKUŠAJO »POTRKATI« NA ZAVEST ČLOVEŠTVA, DA JE TREBA NASILNEMU RAVNANJU NAD NARAVO IN LJUDMI DOKONČNO STOPITI NA PRSTE

ZORA KUŽET

Po zastrašujočih podatkih, da je v Evropi doslej uničenih že več kot 50 odstotkov gozdov, so mladi domala vseh starosti iz več evropskih držav 19. junija 1986 iz Švedske krenili na pot, da si na svoje oči ogledajo propadajoče gozdove, organizirajo zborovanja in opozorijo svet, da z naravo kratkoma tako ne moremo več ravnati.

V sredo, 23. julija, zvečer je od 129 prvotnih pohodnikov na končno postajo v Maribor prispelo 88 udeležencev. V treh dneh, kolikor so prebivali v mestu ob Dravi, so na dveh okroglih mizah z naslovom Umiranje gozdov v Evropi in Ekološko gibanje v Evropi poslušali predavanja nekaj sovjetskih strokovnjakov s področja gozdarstva, srečali so se s predstavniki družbenopolitičnih organizacij življenja Maribora in si pod strokovnim vodstvom ogledali najbolj onesnažene predele gozdov. Drugi dan bivanja v Mariboru so se »stairim« pohodnikom priključili še slovenski, ki so si ogledali najbolj onesnažene gozdove na Koroškem. Mladi ekologi, ki se zavedajo, da s svojo akcijo Rešujemo gozdove za zdaj ne morejo ničesar spremeniti, lahko pa vplivajo na spremembo javnega mnenja, so se na okroglih mizah seznanili s podatkom, da se naša država po uničenju gozdov uvršča na »neslavno« peto mesto v Evropi, strokovnjaki z Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Slove-

nije iz Ljubljane pa so navzoče seznanili z grozovito resnico, da je v SR Sloveniji uničenih že 70 odstotkov gozdov. Analize so pokazale, da so kisli dež in azotni oksidi uničili največ jelk, smrek in rdečega bora in da počasi, a zanesljivo odmirajo tudi druge vrste dreva.

S tem ko mladi Evropejci, med katerimi so študentje, delavci, univerzitetni profesorji in novinarji, »obiskujejo« onesnažene gozdove, se obenem srečujejo z raznimi strokovnjaki in politiki ter tako navezujejo tesne stike tudi z ekološkimi skupinami. Skušajo »potrkati« na zavest človeštva, saj je treba nasilnemu ravnanju nad naravo in ljudmi dokončno stopiti na prste.

Utrujeni in neprespani od dalj kot mesec dni trajajoče poti — spali so povprečno po tri ure na dan, v Mariboru pa so si poiskali streho nad glavo v šotorih na prostoru pred kopališčem Tama, so organizirali tudi shod, na katerem so navzoče seznanili z rezultati svojega pohoda. Okoli 40 pohodnikov je nadaljevalo pot na Madžarsko, kjer so si ogledali znanstvene tabore, ki raziskujejo umiranje gozdov.

O akciji je sekretar poljske ekološke sekcije kmečke zveze mladih WITOLD PRANDOTA dejal: »Stanje v gozdovih je zares katastrofalno. Človeštvo se mora zavedati, da je prva naloga na svetu zagotoviti mir, druga zadostne količine hrane in tretja skrb za zdravo okolje. Le tako bo človeštvo lahko obstalo. Ljudje morajo prenehati uničevati sebe in civilizacijo.«

vrhov in planinskih poti morale biti vredne Aljaževga spomina.

Kvintet bratov Zupan je zatem proslavljajane ubrano bogatilo še s Skalaško, S Triglava veter gorovja in Tam gor na planinci. Klančnik je svečanost sklenil z vzklikom: »Naj živita narodna zavest in planinski duh Jakoba Aljaža! Naj Aljaževa triglavska postojanka kakor v 90-letni prepreklosti slovensko in jugoslovansko planinstvo spodbuja tudi v prihodnosti!«

Vsa dogajanja na Kredarici je neposredno spremljal in prenašal Radio Ljubljana. V Vratih je izpred vhoda v Aljažev dom jubilejno svečanost vodil Stanko Kofler, predsednik PD Dovje-Mojstrana. S posebno pozornostjo je orisal Aljažev delež pri razvijanju slovenske narodne in planinske zavesti v Vratih, ki so po njegovi zaslugi

postala najbolj privlačno izhodišče za Triglav in njegove sosedje. Opisal je gradnjo Aljaževih postojank v Vratih, skrb za dostope na Triglav in njegove kulturne prispevke. Tomaž Pšenica je recitiral Finžgarjevo Pozdrav slovenskim hribolazcem. Proslavo so tudi v Vratih obogatili odlični planinski pevci kvinteta bratov Zupan. Mnogoštevilni poslušalci so pozorno in navdušeno poslušali zvočnost planinskih napevov, ki so prihajali iz ubranih grl in odmevali iz sosednjih ostenij prekrasne doline Vrat.

V triglavskem pogorju so planinke na planinci, tisti na proslavah, na pohodih po vrhovih in v postojankah 10. avgust 1986 posvetili velikemu Slovencu — Jakobu Aljažu.

Gregor Klančnik

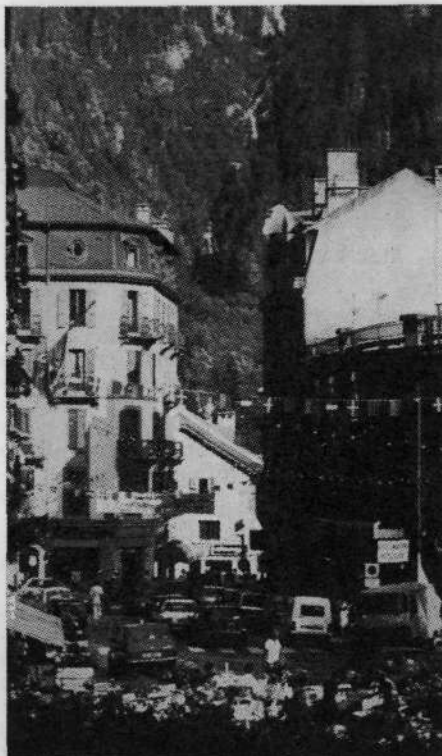
VELIKA PREDSTAVA V CHAMONIXU

V Chamonixu so naredili iz dvestoletnice prvega vzpona na Mont Blanc veliko predstavo, ki ni rabila le lokalni slavi in francoskemu ponosu, marveč še bolj tamkajšnjemu turizmu. Ta je v obliki urbanizacije chamoniške doline ter gradnje žičnic in železnic v osrčje montblanskega masiva temu delu Alp tako že prizadejal nepopravljivo škodo, imajo pa načrte, da bi turistično »odpirali« (vzporedno z ustreznimi novimi gradnjami) še nova področja, kot je denimo za sedaj še nedotaknjeni rezervat Aiguilles Rouges. Prav zato se je v vrstah francoskih ozaveščenec začela kampanja, da bi montblansko območje razglasili za narodni park in tako rešili, kar se rešiti sploh še da.

Dvestoletnico je slavila vsa Visoka Savoja, in v nedeljo, 10. avgusta 1986, je kakšnih 130 tisoč ljudi jubileju in miru v čast sklenilo roke in tako ustvarilo živo verigo med Chamonixom in 95 kilometrov oddaljeno Zenevo. Tri dni prej pa je potekala rekonstrukcija prvega vzpona na Belo goro. Gorska vodnika iz Chamonixa sta se oblekla v nošo s konca 18. stoletja in samo v kvetrovcih in z dolgo palico v rokah krenila po stopinjah Jacquesa Balmata ter Michela Paccarda čez ledenik Bosons proti vrhu. Da bi potekalo vse tako kot nekoč, sta tudi bivakirala na točki, ki ji dandanašnji pravijo Gite à Balmat, Balmatovo prenočišče. Proslavo so sklenili z veličastnim ognjemetom, ki je osvetlil ves masiv Mont Blanca (vreme je bilo dokaj primerno), prižgali pa so tudi bakle, koder sta hodila prvopristopnika. Sicer pa so prireditev, razstave in najrazličnejše priložnostne manifestacije v slavo »bicentenaira« potekale že vse od letošnjega maja dalje.

Na vrh je rinilo tudi na stotine bolj ali manj izkušenih gornikov, ki so na Mont Blancu lahko pozdravili Milančana Marca di Franca. Ta je tam 9. avgusta bival že 37. dan v šotoru, vkopanem v sneg. Vsi pa na vrh niso prišli: Žetev nesreč, tudi smrtnih, je namreč kljub dobremu vremenu bila v tednu viška proslavljanja žal obilna.

Besedilo in posnetka: Braco Zavrnik

Chamonix so vse poletne dni krasile praznične zastavice in druga obeležja dvestoletnice prvega pristopa na Mont Blanc. Pogled je od cerkve oziroma Maison de la Montagne, sedeža chamoniške vodniške organizacije.

Na spodnji sliki: Mnogi Chamoničani so se med praznovanjem odeli v stara narodna oblačila — tako kot slikar, ki je med mnogimi občudovalci upodabljajl Mont Blanc kar sredi mesteca.

USPOSABLJANJE ZA PREŽIVETJE

AVSTRIJSKI GORSKI REŠEVALCI SO LANI POMAGALI 850 PLANINCEM, IZ GORA PA PRINESLI 34 TRUPEL

ALBIN VENGUST

Gorski reševalci iz avstrijske Štajerske organizirajo vsako leto v drugi polovici julija enotedenski seminar za mlade in starejše reševalce. Na tak seminar vabijo Štajerci tudi slovenske gorske reševalce iz Maribora in člane komisije za gorsko reševalno službo pri PZS. Stik z reševalci iz drugih dežel je predvsem koristen za izmenjavo strokovnih znanj in za poenotenje gorske reševalne opreme, pa tudi navezava prijateljskih stikov med reševalci ni nikdar odveč.

Običajno imamo o Štajerski predstavo, da je to zelena in ravninska dežela in da tamkaj ni visokih gora s prepadnimi stenami. Toda že samo okolica Weichselbodna, kjer je potekal tečaj, nas prepriča o obilnem delu gorskih reševalcev v gorah Turacher Höhe, Fölsalpe, Gesäuse in Dachsteinu. Zato ni čudno, da je štajerska BRD (GRS) za tirolsko druga največja gorska reševalna služba na Avstrijskem. Šteje 51 reševalnih postaj s 1230 reševalci, ki letno opravijo okoli 900 reševalnih akcij. Lani so pomagali 850 planincem in prinesli z gora 34 mrtvih. Med rešenimi so z eno tretjino zastopani inozemci. Gorska reševalna služba Štajerske spada med temeljne organizacijske enote deželne civilne zaščite — tako kot Rdeči križ in gasilci. Na tečaju so pokazali za javnost odlično organizirano reševalno vajo. Reševanje ponesrečenih iz stene s po-

močjo helikopterjev si je ogledalo nekaj tisoč obiskovalcev. Vojska in žandarmerija s helikopterji in odlično izurjenimi piloti brezplačno pomagata reševalcem pri njihovem težkem in nevarnem delu. Imeli smo občutek, da piloti vojske kar tekmujejo s piloti žandarmerije, kdo bo bolje opravil zahtevno delo. Pri tem je vojska v precejšnji prednosti, kajti njene Aluette III imajo boljše manevrske sposobnosti kot Augusta Bell 206 ali 212, s katerimi razpolaga žandarmerija.

Danes si reševanja v gorah brez helikopterja sploh ni več mogoče zamisliti, čeprav je res, da tema, megla, veter in druge vremenske nevarnosti povsem onemogočajo reševanje s helikopterjem. V slabem vremenu so kos dolgotrajnemu, težavnemu in izpostavljenemu reševanju iz stene samo izurjeni, dobro opremljeni in s kondicijo nabiti reševalci. Tako za vojsko kot za žandarmerijo je sodelovanje z GRS v gorah prostorsko izjemno zahteven poligon za delo pilotov, kjer gre pravzaprav vedno zares. Vsaka najmanjša neprevidnost ali spodrsrlaj lahko terja življenje sodelujočih in ponesrečenec.

Usposabljanje za preživetje je bilo geslo letošnjega in vseh prejšnjih tečajev gorskih reševalcev avstrijske Štajerske. Enajstič zapored. Prvič so se zbrali v našem Tamarju pod Jalovcem.

SREČANJE NA BREŠKEM JALOVCU

SREČANJE NAS JE OBOGATILO Z NOVIMI PLANINSKIMI DOŽIVETJI IN ZNANSTVI Z NAJBLIŽJIMI SOSEDI, ZA MLADE BENEŠKE PLANINCE JE POMENILO TUDI SPODOBUDO ZA POŽIVITEV PLANINSKE DEJAVNOSTI, HKRATI PA DOKAZ, DA MEJA ZA TAKŠNE OBLIKE SODELOVANJA NE POMENI NIKAKRŠNE OVIRE

DARINKA SKOČIR

Planinci — člani planinskih društev Kobarid, Tolmin in Nova Gorica ter zamejski planinci iz Benečije — smo se dogovorili za skupen planinski izlet na Breški Jalovec (1615 metrov) in srečanje v vasi Brezje. Oboje naj bi prispevalo k poživitvi planinske dejavnosti v Benečiji in utrjevanju vezi med planinci sosednjih društev, hkrati pa naj

bi bilo »ogrevanje« za osrednje srečanje planincev iz Slovenije in zamejstva (to je bilo v nedeljo, 8. junija, v Drežnici nad Kobaridom; o njem smo poročali v julijski številki Planinskega vestnika, op. ur.).

Ob sedmih zjutraj smo se zbrali na trgu v Kobaridu. Z vremenom smo imeli veliko srečo: nebo je bilo brez oblčka in le cvetoč kostanj nas je spominjal, da smo šele v začetku maja in ne sredi poletja. Odpeljali smo se mimo Breginja do mejnega prehoda Most na Nadiži. Za mnoge je bila ta pot nova, saj hodijo čez ta prehod večinoma le domačini iz breginjskega kota. Nekaj časa smo postali na mostu, po katerem je mejni prehod dobil ime. Mejna črta je potegnjena natančno na sredini mostu, do tod pa sega tudi asfaltna prevleka, medtem ko druga polovica ni asfaltirana. Ko so si nas italijanski cariniki dodobra ogledali, smo nadaljevali pot mimo vasi Plestišče. Videti je, da so si ljudje po potresu pred desetimi leti kar dobro opomogli, saj v vasi stojijo v glavnem nove hiše. Naš cilj je bila vasica Brezje, ki leži višje ob vznožju Breškega Jalovca. Za krajši čas smo zmotili spokojnost nedeljskega jutra v tej odmaknjeni vasi, nato pa smo se v dolgi koloni po stezi odpravili v gozd nad vasjo in čez travnata pobočja na greben, ki proti vzhodu vodi na Muzce in Stol, proti zahodu pa na naš cilj. Poznalo se je, da je šele začetek planinske sezone, marsikomu je še primanjkovalo kondicije. Z dobro voljo in malo spodbude smo vsi prišli na vrh — od najstarejše, a vedno čile Tončke, do sedemdeset let mlajše triinpolletne Špelce iz Žabč pri Tolminu. Vzpon je bil zelo zanimiv, saj ob poti raste razno planinsko cvetje, enkrat je pogled na šope modrega encijana, ki raste skoraj do grebena. Tu pa te kot živo nasprotje cvetočemu prisojnemu pobočju sprejme zasnežena severna stran. Razgled z vrha ni bil ravno najboljši, vendar smo kljub vsemu lahko v daljavi občudovali Kanin z megleno kupolo, Stol in Muzce.

Kar prehitro je minil čas in treba je bilo sestopiti. V vasi Brezje nas je pričakal predsednik slovenskih organizacij v Videmski pokrajini profesor Viljem Černo. Za veselo razpoloženje je poskrbel harmonikar iz goriškega društva, in tako smo vsi skupaj preživeli še nekaj uric ob pesmi in plesu. Za domačine je bila to zanimiva sprememba, saj živijo v vasi v glavnem le starejši ljudje. Glasbeno točko je dodal še vaški mežnar, ki je ob slovesu »poslal« pesem dveh velikih zvonov prek beneških gričev in dolin. Ker je bila cerkev v potresu porušena, sta zvonova obešena kar na veliko železno ogrodje poleg zasilne pločevinaste cerkvice, tretji pa čaka v travi na boljše čase.

Sonce se je pričelo počasi spuščati nad oddaljene gore na zahodu in nas spomnilo, da je prišel čas za odhod. Mejni prehod je namreč odprt le do šestih zvečer. Poslovlili smo se od naših gostiteljev in pri tem sklenili, da se bomo tako še večkrat srečali. Poleg tega da sta nas izlet in srečanje obogatila z novimi planinskimi doživetji in znanstvi z najbližjimi sosedi, sta za mlade beneške planince pomenila tudi spodbudo za poživitev njihove dejavnosti, hkrati pa dokaz, da meja za takšne oblike sodelovanja ne pomeni nikakršne ovire.

Na poti na Breški Jalovec

NA SAMOTNIH POTEH (II)

RADUHA JE ZIBELKA KOROŠKEGA ALPINIZMA — VSI SMO TU ZAČELI IN VRAČAMO SE ● NI BREZ OSNOVE PLEZALSKI REK: KATERA STVAR ŽENSKEGA SPOLA JE NAJBOLJ PRETIPANA? RADUŠKA STENA!

MILAN VOŠANK

Medtem ko v trdi temi skorajda tečem po trdem asfaltu po dolini Koprivne proti Črni, vse bolj spoznavam, kako dolgo, a zanimivo in lepo pot sem doživel današnje popoldne. Kajti po tej cesti sem prišel pred nekaj urami.

Zadnji dnevi avgusta. Še vedno je vroče poletje. In še vedno preživljam svoje dolge učiteljske počitnice. Pomagam bratu na kmetiji. Dnevi in tedni nam minevajo v trdem delu od jutra do večera ob nenehnem veselju. Prost sem. Nobene obveznosti. Nobene utesnjenosti v urnike delovnega časa, ko je dan podoben dnevju. Nobenega posedanja na raznih zborih, nobenega študiranja. Nobenega nenehnega hitenja in boja s časom... Dnevi med svojimi in prijatelji. Kakšen dan se zagledam v slikarski motiv in nato dolge ure mešam barve ali potegujem s svinčniki (prihajajo gledat moji in sosedje nastajanje na papirju, povedo svoje mnenje odkrito in naravnost; preprosti kmečki ljudje pač ne znamo, hvala bogu, ovinkariti kakor vljudni malomeščani!). Prihajajo pa še dnevi, ko se soočam z drugačno strastjo: gore. In sedaj sem na Koroškem. Kam torej na pot? Seveda — na Raduho!

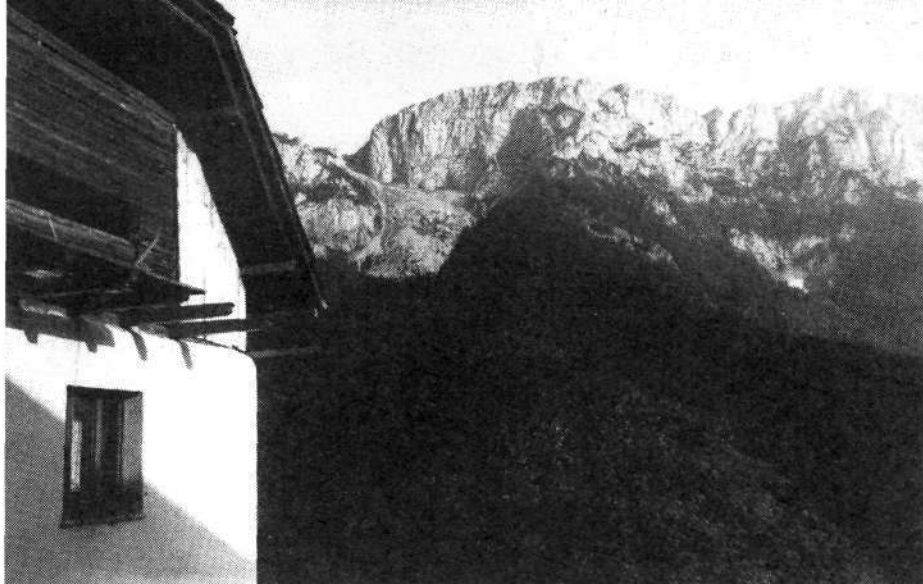
KAKŠEN MIR!

Kakšen mir, ko pridem sredi popoldneva čez gozdove iz Koprivne sem gor na Zgornje Sleme! Vseskozi med potjo sem se oziral proti Peci, proti skalam Kordeževe glave. Sedaj se na drugi strani nad Solčavo in Logarsko dolino zazrem v Olševo in vršace Grintovcev. Križevnik, Ojstrica, Planjava, Brana, Turska gora, Rinke in vrh Skute zadaj. Toda moram takoj naprej. Že sem na ravnici, ko cesta zavije proti kmetu Bukovniku. Že zrem v bele vršne skalnate grebene Male, Srednje in Velike Raduhe nad vrhovi smrek. Hrepenja in spomini in nove ideje. Kolikokrat sem bil tam gori v tem pečevju. Zapustim cesto in pospešim korak v gozdat breg na levi. Tod nekje pelje Hojnikova pot (predvojni koprivniški župnik je bil to, ki je veliko gospodarskega storil za te odmaknjene kraje, zelo pa je bil tudi navezan na gore). Njegova pot na Raduho je, čeprav blizu običajnih drugih, odmaknjena, samotna ter razgledna (niti markirana ni). Kratak del sem je pred leti spoznal, danes bi jo rad v celoti. In še nekaj je: pot pripelje pod Lanež, skrajni levi vrh Raduhe. Ob premnogih poteh na to goro še nisem zašel pod vzožje in v skale tega stranskega ostenja.

Po starih kolovozih sem hitro na grebenu — dolgemu slemenu: Bikov rob, ki se vleče vse pod Lanež. Razgledi: spredaj Mala Raduha, na desni spodaj idilična planina Grohot s planinsko kočjo* in na levi dolina Bistre, nad katero se dviguje Kozja peč, pod njo je travnik Ježevo z lovsko bajto in v bližini znane stoletne smreke in jelke, naprej po dolini proti Črni pa samotni grunti in bajte. Tod, po Bikovem robu, se pase živina, na kar me opozarjajo izhrojene poti in stara žičnata ograja. Hodim mimo mogočnih smrek, razvejanih in košatih v zelenju. Pot, vsa v ruševju in visokih travah, se lahko dviga. Spremlja me tišina. Močan opoj za duha. Premamijo me prvi grmi malin. Vedno več je potem teh grmov. V zadnji strmini pod Lanežem naletim na obilje borovnic in kar prisiliti se moram k nadaljevanju poti. Nenadoma presenečen obstanem: nad rušjem in vrhovi poslednjih macesnov se dvigujejo skale Laneža. Prelep pogled. Vedno sem iskal v gorah takšnele kontrastne podobe, ko se zelena barva kakor odrezano prekine in spoji z nadvladajočo belo in sivo.

Precej strmo je pod vzožjem stene. Takšno je torej to laneško pečevje od blizu: nekaj nizkega macesnovja in ruševja, večinoma pa grebeni in manjše stene, ponekod navpične in previsne, na videz trde, druge krušljive grape. Povsod so plezalci našli prehode. Grebeni se nehajo dvigovati nekaj pod dva tisoč metri. Vzhodni vrh se imenuje Jelovec. Njegov skrajni greben se izgubi v macesnovju nad Bistrom. Pod Jelovčevimi stenami je melišče Račijevi peski, stena sama pa je strma in znana po votlinah, posebno po Gamsjem britofu. Dolgo zrem v ta odmaknjeni svet gorskega raja. Pod zahodnim vrhom Laneža se nad Grohotom, nad grohotskimi peski, vzdiguje navpična trikotna stena — posebna zanimivost gore in dolgo izziv plezalcem.

* Zapis Milana Vošanka je nastal lani, letos približno 10. februarja pa je plaz povsem uničil Kočjo v Grohotu. O tej hudi nesreči smo podrobneje poročali, op. ur.

... Ko se pri Bukovniku še zadnjič ta dan ozrem v ostenje Raduhe (Mala in Srednja Raduha, levo začetek Laneža) Posnetek: Milan Vošank

HOJNIKOVA POT

Hojnikova pot po grapi pelje čez Lanež. Bi splezal eno od lažjih smeri? Malo se razgledujem, potem se odločim za plati desno od Hojnikove poti. Je tod že kdo plezal? Počasi in previdno se dvigam po razčlenjenem trdnem pečevju. Kar strmo je. Veselim se te kratke pleze. Prek gredin pridem na raz. Še nekakšen previs, nekaj skokov — in na rušnatem grebenu sem. Sprejmejo me veter in razgledi proti temačni Zgornji Savinjski dolini, na vzhodu pa uzrem Smrekovec in Uršljo goro ter komaj opazno Pohorje daleč zadaj. Sledim stezi proti Durcam, prehodu ob Mali Raduhi v Grohot. Samo enkrat pozimi sem hodil tod po Lanežu. Podoba tega sveta je bila seveda popolnoma drugačna.

Spodaj pri koči je mračno in kakor zapuščeno. Bukovnik onstran grabna je že bolj osvetljen, greben Olševe pa je še ves v siju zadnjega sonca nad Peco.

Počasi sestopam pod Severno steno Male Raduhe, pod to neverjetno navpičnostjo in previsnostjo (tam do dvesto metrov višine), toda tudi neverjetno na gosto prepleteno s plezalnimi smermi. Kar naprej se ustavljam in gledam navzgor. Veličasten je učinek tega skalovja na opazovalca že od spodaj. Čudovita Zagorčeva smer pete težavnostne stopnje, ki se že začne s previsom. Nedavno sva jo preplezala z Andrejem in najtežji prvi raztežaj mi je dal misliti. Vsekakor najlepša smer v Raduhi, v katero se venomer vračam.

In zraven, po počeh in zajedah, galantno med previsi — Študentska smer. Moja prva prvenstvena pred desetimi leti. Spada med težje in v moje veliko veselje je precej ponavljana. Marko je bil z mano, dež je pričel pršeti v zgornjem delu, in ko sem plezal zadnji, najtežji previs, me je mokrota spodnesla. Padec v vrh v številnih klinih (takrat sem prvič zaresno spoznal udarec gore). V drugo sem se tega mesta lotil drugače — s klinom — v bolj spoštuječem odnosu do gore. Spoštovanje gora je bistveno spoznanje mladega gornika! In leta kasneje, ko sem Študentsko smer ponavljal v različnih navezah, me je previs vedno znova opozarjal na spoznanje resnice. In še: spoznal in uvidel sem vrednost dobro zabitega varovalnega klina ter pomen dobrega občutka ob zanesljivem prijatelju na svoji vrvi! Po osrednjem delu stene so zarežane poševne plati — kot — zajeda — vsekakor najbolj plezana smer v Raduhi: Plate. Dobra četrta stopnja, ki vedno navduši.

Ali ne smem pozabiti doživljaja iz te smeri: ponovitve v zimskih razmerah v navezi z Rokom starejšim; plezanje na meji razumnega in mogočega ob izrednem tveganju je bilo to — na meji, ko človek duševno še lahko trezno razmišlja in obstaja in se bori in uspe.

SMER ŽIVA ● KAJ JE RADUHA KOROŠCEM

Čez srhljivo navpičnost levo od Plat poteka moja druga prvenstvena smer — Živa. S Hanzom sva uspela po ozki poči do pod strehe. In tu, glej — tik pod streho je vodila poč (spodaj do vznožja stene pa popolna praznina). Ključ smeri. Težka smer, so vedeli povedati vsi ponavljavci. Takrat sva s soplezalcem govorila o zadnjem velikem plezalskem problemu Male Raduhe, vendar — še so našli mladi fantje in dekleta nove

prehode. (Da, Raduha je naša, koroška gora — zibelka koroškega alpinizma. Za vsakega od nas — koroškega alpinista, bi slednje veljalo; vsi smo tu začeli in vračamo se. Ni brez osnove plezalski rek: Katera stvar ženskega spola je najbolj pretipana? Raduška stena! Večino smeri so prvi splezali Korošci, šele v zadnjem desetletju so vmes posegli Štajerci. Kaj nam pomeni Raduha? Prostor gorniške mladosti, plezalska strast, prve ljubezni, sreča, tuga, zmage, porazi... prostor življenjskih preizkušenj. Neizmerno prijateljstvo. Gora spoznanj. Naša gora. Naša resnica.)

Desno od Plat poteka še ena od težjih smeri: DD. Januarske zime sva prišla prek z Rokom. Medtem ko je bilo v skali dokaj suho, pa nama je izstop, poleti lahak, ponudil trdo snežno strmino brez možnosti pravega varovanja (mnogo kasneje sem se zavedel tistega tveganega položaja pod vršnim grebenom, ki nama ga je uspelo rešiti z izredno preudarnostjo vsakega koraka).

V spomin se oživljajo samo največja doživetja, čeprav bi lahko iskal doživetja v večini smeri v tem delu Raduhe. Lahko bi govoril o zimskih vzponih (sočasno moj prvi vzpon) po Vetrovnih polcích, o moji samotni preizkušnji tamkaj. Lahko bi govoril o zimah v srednji Raduhi. O samotnih urah v Veliki Raduhi. Pa o prvi zimski ponovitvi Lojzovega kamina — direktne smeri na vrh gore. Z Rokom v navezi je bilo. Huda zimska preizkušnja za začetnike. Vendar do konca Velike Raduhe — do solčavske Raduhe, nisem prišel nikoli. To mora biti moja skorajšnja naloga, si obljubim, ko hitim navzdol v Grohot, ko se doline odevajo v mrak, ko se pri Bukovniku še zadnjič ta dan ozrem v zidovje Raduhe in me končno objamejo temni gozdovi nad Koprivno.

V VRTCU BALTAZARJA HACQUETA

VELIKA UČNA URA

ALEKSANDER ČIČEROV

Slaba vremenska napoved za konec tedna ali pa morda še kaj je dodobra zdesetkala vrste gorskih stražarjev in varstvenikov narave, ki so se udeležili delovne akcije v vrtcu Baltazarja Hacqueta nad Velim poljem 12. in 13. julija letos.

Najprej smo si natančno ogledali vrtec, ki domuje nad kočjo nad Velim poljem, ter tu in tam popravili oziroma bolje namestili označevalne tablice z imeni rastlin. V mogočnem dnevu in drobnem pršenju smo hodili gor in dol, zapisovali rastline, ki se pojavljajo na posameznih rastiščih, in si ustvarjali podobo vrta, ki naj bi omogočila predvsem preglednost, in vsem, ki jih zanima naša flora, celovito podobo pestrosti rastlinskega sveta. Tako je minilo dopoldne in po okusnem kosilu smo se ponovno vrnili v vrtec. Tokrat z rdečo barvo in nalogo, da trasiramo pot ter označimo posamezna zanimiva rastišča. Lepo izpisane črke in številke nas že danes usmerijo v vrtec, ki zaslužno nosi ime po Baltazarju Hacquetu, ki je vzljubil naše gore in si tako želel »ostati gori leto dni kot pastir, da bi imel priložnost ob vsakem času prehoditi to s cvetjem bogato pokrajino«. Z izdelavo vodnička po tem vrtcu bo njegova podoba resnično celovita in poučna. Saj je kar težko verjeti, da smo v bežnem obhodu zapisali več kot 75 rastlin in označili 16 zaokroženih rastišč, ki bodo popisana v vodničku.

Minil je dan, dež je ponehal, tako da se je tudi barva posušila, kar pa nam je je ostalo, smo jo porabili za markiranje v okolici kočje. Obledele markacije in napisi so kljub sivemu dnevu zaživele v lepi barvi in nadele pokrajini prijaznejši videz.

Nedelja nas je prebudila z dežjem in meglo, in tako z vzponom na Mišelj vrh ni bilo nič. Še enkrat smo prehodili vrtec, nato pa sestopili na Malo in Velo polje, da spoznamo nove rastline in utrdimo znanje. Pod vodstvom Petra Skoberneta, načelnika komisije za varstvo narave in gorsko stražo pri PZS, smo se učili in veselili hkrati ob spoznanju nad bogastvom, ki je ležalo povsod okrog nas. To je bila velika učna ura, ki jo kaže še večkrat ponoviti.

Čisto smo pozabili na vreme tudi na poti v dolino. Pisana rastlinska odeja nas je priklenila nase, zato se tudi nismo odrekli povabilu, da bi obiskali še Barje Šijec na Pokljuki. Bosi smo se odpravili na barje in si ogledali nekaj najznačilnejših predstavnikov, med katerimi je pritegnila našo pozornost okroglostna rosika, ki smo si jo vsi predstavljali veliko večjo.

Z občutkom, da smo nekaj naredili, se nečesa naučili in veliko videli, smo se odpeljali vsak na svoj konec. Prepričan sem, da se bomo v vrtcu še srečali, saj je majhen del nas samih ostal tudi v njem.

ČEZ ANDE

GOSTOLJUBJE LJUDI V DALJNEM SVETU, NE GLEDE NA DRŽAVLJANSTVO ALI PRIPADNOST, POVEZUJE ALPINISTE IZ VSEH DRŽAV

Danilo Tič in Milan Romih, alpinista iz Slovenske Bistrice, sta prve dni decembra lani krenila z ladjo Ivan Goran Kovačič na sedemmesečno pot v južnoameriške Ande. 28. decembra sta bila v Rio de Janeiru, kjer se je ladja ustavila za dva tedna, postanek pa sta izrabila za ogled mesta in mimogrede preplezala znano goro Glava sladkorja nad mestom, ki je ocenjena s sedmo težavnostjo stopnjo. »Za trening po dolgi vožnji,« pravita, družbo pa jima je delal eden od številnih alpinistov iz tega velenja, ki sta ga spoznala v njihovem klubu.

»Ambient je bil čudovit, stena odlična, ko le ne bi bilo tako vroče,« je bila kratka oznaka te plezarije, potem naprej v Argentino.

Izkrcala sta se v Buenos Airesu, potem pa se z avtobusom odpeljala v 1100 km oddaljeno Mendozo ob vznožju Andov. Doma jima je prijatelj dal telefonsko številko slovenskega kluba v Mendози in naši prijazni izseljenci so ju za dva meseca nastanili v svojem domu. Odtod pa na prve vzpone v Ande.

»Najprej sva se namenila na El Plato — 50 km z avtobusom, zatem pa še kakih 20 km ob rečni strugi do vznožja. Gora je sicer visoka 6150 m, a vzpon nanjo ni posebno težak. Zanj sva se odločila predvsem zato, da bi se navadila na podnebje in višino,« se spominja Danilo Tič. Milan Romih se je povzpел še na 5800 m visoki Las Vallesitos, Danilo pa se je moral vrniti v dolino, ker so ga boleli zobje. Višina pač naredi svoje.

Sledil je vzpon na Tupungatu (6550 m), za kar sta od zadnjega naselja pa do vrnitve potrebovala šest dni, poljska odprava na ta vrh pa kar cel mesec. Po kratkem počitku v Mendози pa zopet na avtobus in proti Aconcagui (6959 m).

Milan Romih: »Ker so bile mule predrage, sva zadnjih 25 km do gore sama nosila težka nahrbtnika. Hrane sva imela samo za dva dneva, in ker je bilo vreme slabo, sva se morala vrniti v Mendozo, po nekaj dneh pa zopet nazaj. Spet nama je nagajalo vreme, 18. februarja pa se je le toliko izboljšalo, da sva vstopila. Petkrat sva bivakirala, 23. februarja dopoldan pa pri-

Po vzponu v Aconcagui srečanje z Marijo pred Slovenskim domom v Mendози

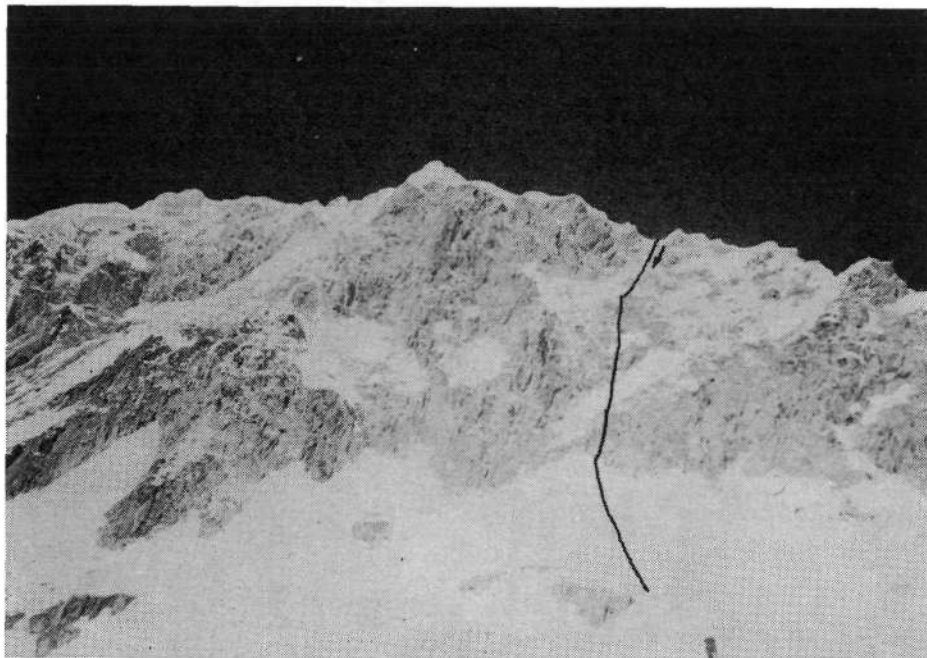
Pot po Južni Ameriki, ki sta jo v sedmih mesecih opravila slovenskobistriška alpinista Milan Romih in Danilo Tič

spela na vrh. Ni še povsem jasno, ali gre za povsem novo smer ali za prvo ponovitev francoske smeri z vstopno in izstopno najino varianto. V vsakem pri-

meru je ta smer najdaljša in najnevarnejša v tej 2800 m visoki steni. Plezanje je izredno zahtevno, saj je ocena smeri 5. do 6. težavnostne stopnje, naklon v ledu pa je med 80 in 90 stopinjami. Med vzponom in sestopom naju je ujela snežna nevihta. Sestopila sva po normalni smeri in potem je sledilo še 40 km pešačenja do prve avtobusne postaje. Morda najbolje kaže, kako sva bila po sestopu utrujena, to, da sva na postaji, ko sva čakala na avtobus, najprej spila vsak liter vina, ker jesti kratkomalo nisva mogla. Šele potem se je oglasil želodec.«

Pod Aconcaguo sva spoznala tri argentinske alpiniste in že po tednu počitka smo se skupaj odpravili na 500 km oddaljeni Grand Pilar. Imeli smo srečo, da smo po naključju srečali nekega rudarskega inženirja, ki nas je s terenskim avtom peljal približno 100 km od zunanjega naselja do vznožja in nazaj, na vrh (6100 m) pa sva se povzpela sama, ker so se Argentinci zaradi slabega vremena raje vrnili.

Nekaj dni po vrnitvi sva nadaljevala pot v Čile. Zopet z avtobusom, k sreči pa imajo kar dobre avtobuse in ceste. Čilenci na meji so sicer malo čudno gledali rdeča potna lista, a težav jima niso povzročali. »Argentinski prijatelji so nama dali naslov znanega čilskega alpinista, ki je bil tudi že na Everestu, in pri njem sva ostala kar cel teden ter zbirala podatke o njihovih gorah. Hotela sva na Ojo de Salado in okoliške vrhove, saj je na razmeroma majhnem območju kar 14 vrhov nad 6000 m. Pa naju uprava Angleško-ameriške

Praznik v Huarazu

družbe, ki ima tam rudnike zlata in srebra, ni pustila čez njihovo ozemlje. Cel teden sva zaman čakala na dovoljenje, njihovo ozemlje je v krogu s premerom več kot 200 km, pa še nobenega javnega prevoznega sredstva ni. Za taksi seveda ni bilo denarja. Zato sva pot nadaljevala proti severu do Arice,« še danes nekoliko jezno komentira prve čilске izkušnje Danilo Tič in dodaja, če bi jima dovolil prehod, bi gotovo dosegla zastavljeni cilj — 30 vrhov nad 6000 metrov.

Ob čilsko-bolivijski meji sta se povzpela na dva ugasla vulkana, oba nad 6000 m visoka, potem pa naprej v Peru. Za izhodišče sta si izbrala Arequipo, mesto, veliko kot Ljubljana, ki pa izredno hitro raste. Plezala sta na območju vulkana Coropuna, ki je v svetu malo znano, vse dni pa ju je spremljalo izredno slabo vreme s sneženjem.

»Zlezla sva samo na tri vrhove nad 6000 m, čeprav jih je devet. Naveličala sva se večnega gazenja po svežem snegu, vsa oprema je bila mokra in zmanjkovalo nama je hrane, pa sva rekla: greva nazaj!« pripovedujeta v en glas.

»Zaradi turistov si nisva hotela ogledati najglobljega kanjona na svetu, ki je približno 20 km severovzhodno od Arequipe na reki Colce, preplezala pa sva vrh v bližini — 6025 m visoki Hualca Hualca. Pa nazaj v Arequipo in na bližnji vrh Chanchani (6070 m) in v Limo ter na zadnjo postajo najine poti — Huaraz. Tu sva se zadržala dva meseca. To je nekakšen center južnoameriškega alpinizma,

kot je v Evropi Chamonix. Poleg številnih alpinistov iz Evrope in Amerike sva srečala tudi pet naših odprav, kar kaže na veliko popularnost Cordillere Blance med alpinisti. To območje slovi kot eno najlepših gorstev na svetu, žal pa sva imela prvih deset dni slabo vreme. Po 7. maju se je vreme uredilo in do 2. julija je bilo lepo. Osvojila sva osem vrhov in dve prvenstveni smeri, kjer pa nisva šla na vrh zaradi nevarnih opasti,« pripoveduje Milan Romih. Med vzponi v Cordilleri Blanci kaže omeniti vzpon po zahodni steni Chopicalquija, ki sta jo imenovala Slovenska smer. Opravila sta enega najhitrejših vzponov na najvišji perujski vrh Huascarán (6768 m), saj sta za vzpon in sestop porabila vsega 14 ur. Še hitrejša sta bila pri vzponu na Artesoraju (6025 m), saj sta približno tisoč metrov višinske razlike preplezala v treh urah.

Vrhovi pa so naredili svoje. Utrujenost, vedno pogostejši prehladi in prihod naših odprav so zbudili domotožje, in ko se jima je ponudila možnost cenenejšega prevoza domov, sta se hitro odločila! Dober mesec, preden sta nameravala, vidno utrujena, a zadovoljna, saj še nihče v petih in pol meseca ni preplezal 18 šesttisočakov, pa še na tako velikem območju, kot so Južnoameriški Andi. Verjetno bo trajalo še nekaj časa, preden bosta uredila vse vtise, že zdaj pa pravita, da bi še šla. »Ne več za tako dolgo, ampak v Cordilleri je še toliko vrhov!« je na koncu dejal Milan Romih.

Božo Zorko,

posnetki Milan Romih in Danilo Tič

PORTRET PLANINKE — MALCE DRUGAČEN

PREDSTAVLJAMO MARIČO FRANTAR, VODJO PRVE JUGOSLOVANSKE ŽENSKÉ HIMALAJSKÉ ODPRAVE

ZMOGLE BI OB LEPŠEM VREMENU

SPRVA DILEMA: ALI LAŽJI OSEMTISOČAK ALI NIŽJI, A TEHNIČNO ZAHTEVNEJŠI VRH ● TODA KER SO V NEPALU VSI OSEMTISOČAKI ZA VZPONE PO LAŽJIH SME-REH REZERVIRANI ŽE VSE DO LETA 1990, SO SE NAŠE ALPINISTKE ODLOČILE ZA VZPON NA JUŽNO ANAPURNO PO JUGOZAHODNEM GREBENU

Obisk Himalaje, pogorja, kjer se gorski vrhovi poženejo najvišje v oblake, je skrivna želja vseh alpinistov. V led okovani velikani strehe sveta vabijo s skrivnostno močjo. Vzponi prek njihovih strmih sten in grebenov so zapisani na najbolj dramatične strani zgodovine svetovnega alpinizma. Kraljestvo himalajskih vrhov spremeni človeka. Vtisne mu pečat spoznane mogočnosti narave ter ničevosti, minljivosti, a hkrati veličine človeka. Alpinisti, ki se vračajo s Himalaje, v sebi še dolgo nosijo to mogočno carstvo.

DEJSTVO, DA NISO DOSEGLE VRHA, VRTA V MARIČI KOT ČRV

Tudi Marija Frantar, ki jo alpinisti bolje poznajo kot Maričo, bo še dolgo podživljala vse, kar je doživela v Nepal. Vodila je prvo jugoslovansko žensko odpravo, in to, da se dekletom ni uspelo povzpeti na vrh Južne Anapurne, v Mariči vrta kot črv. Človek si želi vedno više, bolje, želi si zmag, in le težko sprejema neuspehe.

»V sebi še zmeraj iščem, kje je bila napaka. Ali je glavni vzrok vreme? Prepričana sem, da bi ob lepšem vremenu prav

gotovo uspele. Ali pa bi bilo treba izbrati drug cilj? V času naše odprave je bilo vreme v vzhodnem Nepalju zelo dobro, v zahodnem, na območju Anapurn in Daulagirija, pa so se snežni meteži in nevihte kar vrstile. Južna pobočja Anapurn so nekakšen branik, zapora za nevihtne oblake, ki jih nosi veter iz predhimalajskih nižin. Premišljuje tudi, ali ne bi bilo bolje, če bi šla naša odprava na pot šele jeseni. Šele zdaj odkrivamo, da so vse odprave, ki so bile na tem območju uspešne, delovale jeseni. Ne vem, mogoče je v tem rešitev, povsem gotova pa nisem. Takrat je verjetno manj padavin, je pa več vetra. S te strani to območje premalo poznamo.«

— *Kako ste pravzaprav izbirale cilj za prvo jugoslovansko žensko himalajsko odpravo?*

»Že v začetku smo bile v dilemi — ali lažji osemtisočak ali nižji, a tehnično zahtevnejši vrh. V Nepalju so vsi osemtisočaki za vzpone po lažjih smereh rezervirani že vse do leta 1990. Lahko bi sicer šle v Karakorum, kjer je bil prost Broad Peak, a odločile smo se za Nepal.

Med sedemtisočaki smo sprva razmišljale o Gakung Kangu (7952 metrov), ki ga je predlagal Aleš Kunaver. Vrh je razmerno visok, ima pa zelo razbit ledenik oziroma kar slap, prek katerega naj bi vodila smer. Ker bi bil vzpon objektivno precej nevaren, smo iskale še druge možnosti. Vlasta Kunaver je v Alpin Journalu našla sliko Južne Anapurne in njenega jugozahodnega grebena. Bil nam je všeč, a o njem nismo imele dosti podatkov. Vedele smo le, da so ga leta 1978 prvi preplezali Japonci. Prvič so greben poizkusili že leto poprej, vendar se jim je vzpon posrečil šele v drugem poskusu. Da so prišli na vrh, so potrebovali kar 60 dni. Ta podatek nam ni veliko povedal, saj pri Japoncih nikoli ne veš, kako in kaj. V Južni Ameriki so po 60 dni plezali smeri, ki so jih potem naši alpinisti premagali v štirih ali petih dneh. Dvome je razglašal šele pogovor s tržaškimi alpinisti, ki so skušali greben preplezati spomladi 1985. Čeprav cilja niso dosegli, so nam zatrdili, da bomo prav gotovo uspele, saj tehnične težave niso tako hude. Šele na odpravi smo spoznale, da njihove ocene niso bile tako zanesljive. Niso nam povedali, kako razgiban je greben, s slik pa tega tudi ni bilo moč razbrati.«

ODPRAVA NA ANAPURNO DRUGAČNA OD TISTE V PAMIR

— *Kako pa je bilo pri izbiri članic odprave? Ocenjujejo, da je bila ekipa v prvi ženski odpravi, ki je leta 1982 v Pamirju osvojila Pik Komunizma (7495 metrov), močnejša?*

»Izbira članic odprave je tekla po normalni poti. Objavili smo razpis in izbrali

MARIČA FRANTAR

Mariča Frantar je stara 30 let in je po poklicu učiteljica zemljepisa. Je članica alpinističnega odseka Planinskega društva Rašica v Ljubljani. Pleza že deset let — za njo je kakih 330 vzponov. Leta 1979 je v Pamiru preplezala tri zahtevne prvenstvene smeri, leta 1982 pa je osvojila 7495 metrov visoki Pik Komunizma. Leta 1985 je bila v Tien Šanu. Poleg težjih klasičnih smeri v domačih stenah je plezala tudi v Dolomitih, Wilder Kaiserju in Centralnih Alpah. Med Maričini zimskimi vzponi naj omenimo Prvo zimsko prvenstveno smer Bohinjsko v Triglavu, smer Saše Kamenjave v Dolgem hrbtu, Desno v Trapezu in Mrcino v Velikem Draškem vrhu.

Ker prva jugoslovanska ženska himalajska odprava še vedno odmeva v slovenski in jugoslovanski planinski in zlasti alpinistični javnosti, smo za tokratno sogovornico v rubriki Portret planinke izbrali prav Maričo. Naš današnji zapis pa je malce drugačen od drugih: časnikar Miro Štebe, tudi sam vnet alpinist, se je z Maričo pogovarjal predvsem o velikem dejanju naših alpinistk — nedavnem vzponu na Južno Anapurno.

Posnetek v tem okvirčku prikazuje vodjo naše himalajske odprave Maričo Frantar v surovem svetu tega himalajskega sedemtisočaka.

najboljše. Izbirala sem jaz, selekcijo pa je naredila tudi komisija za alpinizem, vendar ni bilo bistvenih razlik. Moram reči, da je bila postavava za Pamir res močnejša, bolj izkušena. Od tistih iz Pamirja smo bile tokrat v moštvu le tri: Irena Komprej, Ana Mažar in jaz. Druge se niso niti prijavile. Ženske dokaj hitro opustijo plezanje, se poročijo, dobijo otroke. Nekatere iz stare ekipe so imele druge načrte. Takrat v Pamirju je bilo res dobro — odlično vzdušje, nobenih prepilov, moram reči, da smo bile tudi bolj vzdržljive, prekaljene v dolgih zahtevnih turah. Tokrat je bilo dosti drugače. Drugačna je bila organizacija celotne odprave, razlikovalo se je tudi delo na gori. Tu smo zdaj prvič postavljale višinska taborišča. To smo prej poznale v glavnem le teoretično, iz pripovedovanja drugih. Zdaj so bile v moštvu odlične plezalke, ki pa niso imele zadosti drugih izkušenj. Mislim, da Himalaja zahteva predvsem dobre, prekaljene klasične alpiniste z močno voljo.«

— *Kako so potekale druge priprave za odpravo — so se kaj razlikovale od priprav za moške odprave?*

»Mislim, da posebnih razlik ni bilo. Ne vem, zakaj razglašajo, da bi bilo bolj tragično, če bi se naredila nesreča na ženski odpravi. Nesreča je tragična tako ali tako, toda ko plezaš, ne misliš na to. Če bi mislile na nesrečo, bi raje ostale doma.

Pri pripravi na odpravo je bilo največ težav z denarjem. Drugo — opremo, hrano, dovoljenja itd. — smo kar nekako spravile skupaj. Čeprav smo bile na tem področju začetnice, smo marsikatero stvar opravile dokaj hitro in enostavno, brez posebnih komplikacij. Treba pa je poudariti, da nam je pri organizaciji zlasti veliko pomagal načelnik komisije za odpravo v tuja gorstva Tone Škarja.

Denarja pa kar ni hotelo biti dovolj. Težko ga je dobiti, če nimaš zvez. Povsod je veliko prosilcev, najrazličnejših družtev in športnikov. Mislim, da zaradi tega, ker smo bile ženska odprava, nismo bile kaj dosti bolj atraktivne. Ponekod so bili nad našimi načrti navdušeni, druge so nas gledali bolj z omalovaževanjem, češ, kaj boste ve! Kakih deset organizacij se je izkazalo z večjimi vsotami, drugače pa je bila cela množica delovnih organizacij, ustanov in posameznikov, ki so nakazali od 5000 do 500 tisoč dinarjev. Treba je bilo potrkati res na veliko vrat. Manjkal nam je kakšen večji sponzor.«

DRAGOCENA ŠRAUFOVA POMOČ

— *Finančna vprašanja v zvezi z odpravo še vedno niso v celoti rešena. Toda morale ste na pot. Kako je potekala odprava, ko ste se poslovile od doma?*

»Pri odhodu ni bilo težav. Tudi v Katmanduju je šlo vse dokaj po sreči, le za tovor, ki smo ga poslale kot kargo, smo morale čakati kar devet dni. Šlo je le za kakih 350 kilogramov opreme, vse drugo smo prepeljale z letalom kot osebno opremo. Naša 'osebna' oprema je bila kar nekoliko težja, kot so letalski prevozniki vajeni. V Katmanduju smo morale del opreme in hrane še dokupiti.

Pri barantanju za cene in pri orientaciji po mestu smo se znašle dokaj dobro. Stane Belak-Šrauf, ki je bil z nami, nas je celo pohvalil. Dejal je, da so bili fantje na prejšnjih odpravah precej bolj 'štorasti'. Vsak večer je moral skoraj organizirati reševalno akcijo, da jih je nabral po mestu. Nam pa je šlo kar po sreči. Pomagalo je tudi, ker smo vse znale angleško.«

— *Z odhodom iz Katmanduja se odprava šele prav začne.*

»Iz Katmanduja smo se z avtobusom v štirih dneh prepeljale do Pokare, od tam pa nas je čakalo še šest dni pristopnega marša. Četrty dan pohoda smo se v zadnji vasi pod hribi ločile od Šraufa in Marjana Kregarja, ki sta krenila proti Daulagiriju. Moram reči, da nam je precej pomagalo, da je bil na začetku z nami Šrauf, saj bi imele z nosači precej več težav. Šestnajstega aprila smo prišle do mesta, kjer je kasneje stala baza. To je bilo na višini 4050 metrov. Bazno taborišče smo sprva nameravale postaviti višje, na mestu, kjer smo 18. aprila postavile zgornji bazni tabor (4800 metrov); ker pa so se nosači uprli in niso hoteli nositi naprej, smo se morale vdati v usodo. Odprava bi bila mogoče uspešnejša tudi, če bi bilo bazno taborišče postavljeno višje.

V bazi sprva še ni bilo snega, kasneje pa so se razmere precej poslabšale. Vreme je precej upočasnilo delo odprave. Najprej smo morale poiskati pot do grebena. Naloga je bila kar težka, saj je bil teren precej razbit, zaradi megle pa smo imele težave z orientacijo. Megla se je običajno pojavila že ob 8. uri zjutraj, ob desetih pa je bilo zagotovo že vse zavito vanjo. 24. aprila smo na višini 5700 metrov postavile prvi višinski tabor, 9. maja pa na višini 5850 metrov drugega. Med taboroma smo pridobile le 150 višinskih metrov, vendar je bilo treba premagati kar lepo razdaljo in prečiti precej grebena. Neprestano sneženje nam je zasipalo in brisalo gaz, tako da je bilo treba kar naprej na novo utirati pot. Fiksne vrvi, ki smo jih napenjale, je bilo treba vedno znova iskati in jih odkopavati iz snega. Najhujši pa je bil strah pred streljo, saj smo kar naprej zaznavale statično elektriko. To so bili res grozni občutki! Strah je hromel naše napredovanje.

Na grebenu, za katerega se je izkazalo, da je dolg kakih pet kilometrov, smo imele tudi težave s postavljanjem šotorov.

Mariča v Severni steni Baljan Bašija v Tien Šanu (ZSSR)

Greben je namreč precej oster, mest za šotore praktično ni. Ni pa tudi posebnih možnosti za umik z grebena. Območja pod njim so precej strma in okovana v trd led.

22. maja smo na višini 6100 metrov postavile šotorček. Tam naj bi stalo tretje višinsko taborišče, vendar smo se na tistem mestu tudi odločile za umik. Vsega nam je bilo že preveč. Napele smo kar 3500 metrov fiksnih vrvi. V vseh 41 dneh dela na gori so bili le štiri dnevi lepi.«

RAZMERE NA GORI SO BILE RES TEŽKE

— In kako ti ocenjuješ odpravo?

»V razmerah, kakršne so bile, smo kar nekaj naredile. Škoda je za vrh. Če bi imele boljše vreme, bi zagotovo prišle nanj. Tako pa — kaj vem? Bile smo neizkušene. Marsičesa smo se morale naučiti. Težko si je bilo predstavljati, kakšno je sploh vreme tam. Tudi pri organizaciji je bilo za nas marsikaj novo. Imele smo tudi premalo podatkov o tem, kakšen je sploh greben. Trudile smo se, toda razmere na gori so bile res težke. Skušale smo napovedovati vreme, pa je bilo danes tako, drugič tako, v glavnem pa ves čas slabo. Pa tista statična elektrika! Za razmere, kakršne so vladale na gori, je bil cilj prezahteven, drugače bi zmogle!«

— Kakorkoli že, poskusile ste, se trudile, premagale res veliko težav in se po hudih preizkušnjah žive in zdrave vrnile v domovino. Posebno vrednost daje odpravi to, da ste bile prve naše alpinistke, ki so se samostojno poskusile v Himalaji. Izkušnje, ki ste jih dobile, bodo šola za naprej. Kako ti gledaš na prihodnost našega odpravarstva, zlasti ženskega? V zadnjem času je bilo kar nekaj odprav, ki niso prišle na vrh. Ali misliš, da izbiramo prezahtevne cilje?

»Pri pomembnejših odpravah, kot so bile Lotse in Daulagiri, so bile za to, da udeleženci niso prišli na vrh, zares krive razmere. Mislim pa, da so bili alpinisti v prejšnjih generacijah drugačni, bolj zgrizeni. Zdaj so fizično dobro pripravljene, toda manjka jim potrpežljivosti. Veliko se jih odloča za izredno zahtevno prosto plezanje, kar pa ne zadostuje za uspehe na himalajskih odpravah. Kar pa zadeva ženske, mislim, da bo za nekaj časa najbolje, če bodo posameznice hodile na odprave skupaj s fanti. Dekleta se zdaj dosti ukvarjajo s prostim plezanjem, vendar ne vem, koliko jih je sposobnih za zahtevne odprave v Himalajo. Ne poznam dosti dobrih alpinistk za močno ekipo. Mogoče ni tako tragično, vendar menim, da bi zdaj v naših razmerah pri ženskem odpravarstvu uspehe dosegali le z manjšimi, res dobrimi ekipami.«

Miro Štebe

DESET LET POTI OSVOBODITVE PLANINE JUGOSLAVIJE

DOSLEJ 440 ZMAGOVALCEV

Pred desetimi leti — 4. julija 1976 — so na vrhu Triglava svečano odprli Planinsko pot osvoboditve Planine Jugoslavije. Pot je ustanovila Planinska zveza Jugoslavije z namenom, da bi planinci in drugi pohodniki z vzponi na posamezne vrhove spoznavali svojo ožjo in širšo domovino, njene planinske lepote ter kulturno-zgodovinske pridobitve narodov in narodnosti Jugoslavije. Planinsko Pot osvoboditve sestavljajo vzponi na po dva vrhova v vsaki socialistični republiki in na po en vrh v vsaki socialistični avtonomni pokrajini. Obisk teh vrhov omogoča planincem, da spoznajo širše območje teh gorstev, pokrajine, mesta, vasi in ljudi, ki tu živijo. Zares lahko trdimo, da tisti, ki hodijo z odprtimi očmi po Planinski poti osvoboditve, spoznajo precejšen del naše domovine, njeno kulturno in prirodno bogastvo, njen napredek, bratstvo ljudi, ki živijo od Pelistra do Triglava, in da se s te poti vračajo bogati z lepimi doživetji in notranje zadovoljni.

V desetih letih (do 23. julija 1986) je Planinsko pot osvoboditve prehodilo 440 planincev, med njimi je 185 planincev iz Slovenije. Iz drugih republik in pokrajin je značke za prehojeno pot prejelo naslednje število planincev: iz Hravske 110, Bosne in Hercegovine 60, Srbije 46, Makedonije 24, Vojvodine dvanajst in Črne Gore trije; s Kosova poti ni prehodil nihče.

Skromna številka planincev, ki so v desetih letih prejeli značko za prehojeno pot, zgovorno govori o težavnosti poti; sorazmerno veliko število planincev iz Slovenije pa je dokaz, da se da z dobro organiziranimi društvenimi pohodi premagati težave, ki jih imajo posamezni pohodniki. Planinci iz Slovenije in Makedonije imajo prav gotovo največ težav zaradi oddaljenosti do večine vrhov.

V Planinsko pot osvoboditve Planine Jugoslavije so vključeni naslednji vrhovi:

Bosna in Hercegovina: Maglič (2386 m) in Zelena glava (1223 m) na Prenju.

Črna Gora: Bobotov Kuk (2522 m) na Durmitorju in Kom Vasojevički (2460 m) na Komih.

Hravska: Klek (1181 m) in Crikvena (1641 m) na Velebitu.

Makedonija: Solunska glava (2540 m) na Jakupici in Pelister (2601 m).

Slovenija: Triglav (2864 m) in Raduha (2062 m).

Srbija: Pančičev vrh (2017 m) na Kopaoniku in Trem (1808 m) na Suvi planini.

Kosovo: Đerovica (2656 m) v Prokletijah.

Vojvodina: Crveni Čot (539 m) na Fruški gori.

Jože Dobnik

O KAČJEM UGRIZU (PIKU)

V NEKAJ LET STARI PLANINSKI IZRAZNICI SEM NAŠEL NAPISANO O PRVI POMOČI PRI KAČJEM UGRIZU, DA »... ZAREŽI NA MESTU UGRIZA ... PIČENI MORA ČIMPREJ DOBITI INJEKCIJO SERUMA PROTI KAČJEMU PIKU...«. KER SO MEDTEM NASTALE BISTVENE SPREMEMBE PRI OSKRBI IN ZDRAVLJENJU PIKOV, NAVAJAM INFORMACIJE, ZBRANE IZ SLOVENSKE MEDICINSKE LITERATURE. PRAVIM »SLOVENSKE«, KER SE LE-TA NANAŠA NA UGRIZ GADA IN MODRASA, NE PA NA SREČANJA DRUGE IN TRETJE VRSTE (NPR. S KOBRO ALI MORSKO KAČO).

Dr. med. ANDREJ J. DERNIKOVIČ

Pomembno je vedeti, da ugriz pri nas živečega gada ali modrasa ne seže več kot dva do pet milimetrov globoko, če nimamo prav nobene obutve; kača ugrizne le, če se čuti napadeno, ogroženo. Ob ugrizu spustijo naše kače skozi strupnika od 10 do 20 miligramov strupa, kar ni niti tretjina smrtno doze za odraslega. Ta količina pa lahko postane usodna za otroka ali starejšega in bolehnega ali pri pikih v vrat, glavo ali direktno v žilo. V tolažbo naj povem, da kobra izbrizga v enem ugrizu 210 miligramov strupa, za smrt pa ga zadošča le 15 miligramov. Srečno pot! V Sloveniji že 30 let ni bilo smrtno žrtve zaradi kačjega ugriza.

Zaradi prirojenega strahu, odpora proti kačam, zaradi specifičnega položaja pičenega v hribih, pa tudi zaradi možnih težav navajam še nekaj informacij ter na koncu še sedanje stališče glede zdravljenja.

Znak kačjega ugriza sta dve ranici šest do deset milimetrov narazen, ki lahko le malo krvavita. Okolica boli, oteče, otekline se širi. Pokažejo se modre lise vzdolž žil mezgovnic; lokalne bezgavke lahko otečejo in bolijo. Če teh pojavov ni videti in čutiti v dveh urah, pomeni, da pičeni sodi v tisto polovico ljudi, ki nima po ugrizu nobenih težav in zanj ukrepi niso potrebni, razen zaščite proti tetanusu (pri zdravniku).

Poleg *krajevnih znakov* se lahko pojavijo še *splošni znaki* zastrupitve: slabost, mrzlica, vrtoglavica, hitrejše dihanje in srčni utrip, bruhanje; v zelo hudih primerih tudi znaki šoka (glej poglavje o šoku v planinski izkaznici).

Kako torej s prvo pomočjo?

Še vedno velja, da pičeni ud pet centimetrov nad rano prevežemo le toliko, da ne poblede, temveč pomodri, na koncu uda pa še vedno tipljemo pulz. Preveza sme trajati dve uri, večkrat jo kontroliramo zaradi otekanja uda in po potrebi popuščamo. Ugriznjeno mesto obvežemo kot vsako rano in imobiliziramo ter dvignemo. Jasno je, da pičeni ne sme hoditi, ker gibanje pospešuje krvni obtok in s tem širjenje strupa po telesu. Le izjemno, ko je nekdo časovno oddaljen od zdravstvene oskrbe, še sesamo rano z usti. Pičeni sodi čimprej k zdravniku (transport, ne peš).

Naj povzamem:

1. Nobene panike — morebiti sploh ne gre za kačji ugriz, temveč za pik žuželke.
2. Če ocenite, da gre za kačji ugriz: prizadeti naj miruje, nakar izvedemo že opisane ukrepe.
3. Kaj pa serum? V neki slovenski bolnišnici so v desetih letih zdravili uspešno sto kačjih pikov, vedno brez seruma! Serum je namreč izoliran iz krvi konja in kot tak lahko pri človeku povzroči hude, tudi smrtonosne reakcije. Serum torej le v nekaterih od hudih primerov kačjih pikov in če moremo in znamo ukrepati ob morebitnem šoku po serumu.
4. Torej staro pravilo »kačji pik — obvezno serum« ne velja več; nič več ne velja križno zezovanje pičenega mesta, niti morebitno izžiganje rane, posipanje s permanganom ipd.
5. Še vedno velja — nobenega alkohola pičenemu (alkohol širi žile).
6. Pičeni mora dobiti (to presodi zdravnik) injekcijo proti tetanusu, tudi če ni nobenih znakov zastrupitve.

Literatura:

- Planinska izkaznica
A. Baraga, I. Kalinšek, F. Janež: Zdravstveni vestnik, 51 (1982), str. 47—49.
I. Kalinšek: Nujna medicinska pomoč, DDU Univerzum, Ljubljana 1984, str. 138—140.
M. Derganc: Osnove prve pomoči za vsakogar, JRO, RO Slovenije.
P. Steele: Medical care for mountain climbers. William Heinemann Medical Books, London 1976.

Vinjeta: Nevenka Vogelcnik

TARA – TURISTIČNO NEIZRABLJEN BISER

OSEMDEVNO POPOTOVANJE V IZVEDBI VARAŽDINSKEGA GENERALTURISTA JE BILO ZDRUŽENO S PLANINSKIM POTEPANJEM PO ŽABLJAKU IN DURMITORJU, PO OBRONKIH PRAGOZDA PERUČICA, Z VZPONOM NA MAGLIČ, VMES JE BILO TRIDNEVNO SPLAVARJENJE, ZADNJA POSTAJA JE BILA SARAJEVO S SVOJO BAŠČARŠIJO — MESTO, KJER SE STAPLJATA ZAHOD IN VZHOD, KJER SE MEŠATA DVE KULTURI.

MIJA PILKO (reportaža in posnetki)

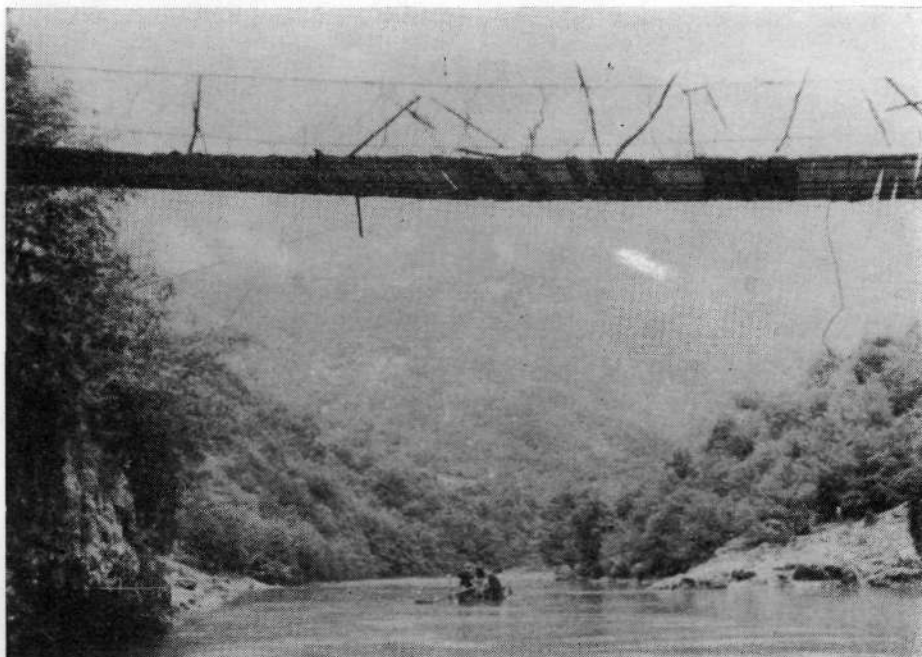
Prvo srečanje z reko Taro sem doživela, ko smo se z avtobusom po dolgi vožnji od doma že v mraku spuščali od Pljevlje proti Đurđevića Tari, kjer se nad reko dviga vitek, drzen kamnit most. Globoko pod nami se je vila težko pričakovana reka Tara. Vsa skrivnostna med skalami, obdana z visokimi strmimi stenami. Tako nebogljena je bila! Zagledali smo reko, ki nas bo tri dni gostila. Nas bo sprejela prijazno? Ji bomo dobrodošli gostje? Pripravljeni smo bili na vse, vendar smo verjeli v njeno prijaznost.

BARBARSKO RAZMIŠLJANJE CIVILIZACIJE

Po nastanitvi na Žabljaku, ko smo nekoliko spoznali gorski svet Durmitorja ter njegove prijazne planšarice in pastirje s čredami ovac, je prišel dan odhoda s splavi. Večer in noč pred splavarjenjem sta bila polna nemira in pričakovanja, kako bo na reki; na reki, ki je burila in še buri duhove, ko razglablja o pomanjkanju električne energije pri nas. Kot da bi bila nežna, še neukročena Tara edina črnogorska rešitev.

In vendar človek ne more razumeti barbarskega razmišljanja civilizacije, ki bi za ceno nekaj kilovatov žrtvovala ta redki, naravni, neoskrunjeni biser pri nas. Kilovati ne bodo nikoli vrnili bogastva, ki se ponuja v tej prvobitni obliki, in človeku je nerazumljivo, kako sodoben človeški duh razvema želje, da bi uničil ta neoskrunjeni delček narave.

Eden od redkih visečih mostov, žal ga je že hudo načel zob časa

Vse človekovo znanje in tehnologijo naj bi raje usmerili v ohranitev prvobitnosti. In prav to bi se ob racionalnosti misli in eksploatacije izjemno obrestovalo, saj bi nam lahko, sem prepričana, Tara z vso nepopisno lepoto, opojno divjino in neoskrunjenostjo vračala in dala veliko veliko več kot kakršenkoli poseg sodobne tehnike.

PRIJAZNA SPLAVARJA DELIL IN DŽEVAD

Odhod. Napetost, ki je vrela v nas že od prejšnjega večera, je dosegla vrhunec. Otovorjeni z nahrbtniki smo se po strmem bregu spustili do reke, do pristanišča. Z malce čudnimi občutki smo opazovali splave, zbite iz osmih debel. Na sredi je bil prostor za prtljago, varno zavarovan pred vodo, okoli prtljage so bile zbite ozke klopce iz surovih desk. Ob prijaznem splavarju Delilu in njegovem sinu Dževadu iz Bosne pa so neprijetni občutki hitro splahneli. Kar hitro smo postali prijatelji in to tudi ostali do konca naše mokre pustolovščine. Naš splavar je bil živi leksikon Tare, boljšega vodnika po reki si ne bi mogli želeli, saj prijateljuje z njo že 35 let. Reko pozna do obisti, vsaka skala, brzica, ovinek so mu domači.

Dež in hladno vreme sta nas spremljala večino splavarjenja. Mokri smo bili z neba, Tara nas je veselo namočila skozi hlode splava, za notranjo mokroto so poskrbele steklenice s kačjo slino in pa nepričakovano darilo reke — ujeli smo namreč plastično posodo z vinom, ki jo je izgubil preobremenjen gumijast čoln pred nami. Ob tem se mi je porodilo vprašanje, kako organizatorji turistične dejavnosti v Foči poskrbe, kdo se spusti po reki. Ta čoln smo na svoji poti srečali še dvakrat, do polovice je bil v vodi, izgubili so več kosov prtljage, moška v njem pa ga nista več obvladovala, in tako so pluli, kakor jih je nesla reka.

NAŠA PUSTOLOVŠČINA SE JE ZAČELA

Ko smo posedli po klopcah, še pozdrav radovednežem na bregu — in že smo bili pod mostom pri kraju Đurđevića Tara, le da smo ga tokrat občudovali od spodaj. Ljudje na njem so bili le pikice. Naša pustolovščina se je začela. Vodeni krst smo doživeli že kar v začetku vožnje, brzic pač ni mogoče obiti. Dodobra mokre nas je krst spravil v dobro voljo, zaslišala se je pesem, ki je tri dni edina motila tišino na Tari. Reka je bila precej visoka in hitra, mestoma globoka nekaj metrov. Bregovi na obeh straneh reke so obrasli do gladine, voda je čista, bolj romantičnega okolja si popotnik ne more zaželeli. V bolj plitvi vodi, kjer si lahko na dnu prešteval kamenčke, je tu in tam razposajeno zaplavala postrv. Brzice so se menjave z mirno vodo. Mestoma so se po-točki skromno stekali v reko, drugod so privreli na dan z vso močjo.

Dve iz tele črede ovac smo vrteli na ražnju

Ob prijetnem pripovedovanju našega splavarja, ko nam je zanimivosti o reki, o pokrajini, med katero smo pluli, kar stresal iz rokava, sem pač pomislila, da bi bila turistična organizacija dolžna, da bi pripravila ustrezen propagandni material. Zgolj splav in nič drugega ni tisto, kar terja sodobni turist, oziroma kot sem ga poimenovala v tem zapisu v dobrem pomenu besede — avanturist. Temu avanturistu — v to smer se danes razvija vrhunski turizem — je vendarle treba nevsiljeno zagotavljati nekaj več. Dvakrat smo prenočevali, v Radovan Luki in Brštanovici. Razen postavljenih šotorov nam tabora nista nudila ničesar. Za veselo razpoloženje ob tabornem ognju smo poskrbeli sami, saj smo med potjo kupili ovčki, ju peljali s seboj na splavu in potem pač položili na žrtvenik.

NAJTEŽJA PREIZKUŠNJA — BRŠTANOVIŠKE BRZICE

Zadnji dan splavarjenja nas je čakal najtežji del reke — Brštanoviške brzice, kjer smo morali zapustiti splave in jo peš mahnti ob obali. Po zatrjevanju avtorja knjige Durmitor in kanjon Tare se potniki sprehodijo nekaj sto metrov ob reki in se potem ponovno vkrcajo na splave. Teh nekaj sto metrov se je raztegnilo na dva kilometra hoje brez označene poti, ob strmih bregovih reke, kjer nisi imel niti enega oprimka, in le golemu naključju se moramo zahvaliti, da ni nihče zgrmel v vodo. Kjer pa po skalah le ni bilo moč nadaljevati poti, sta bili v vodi položeni dve bruni, ki sta bili za gumijaste škornje sila neprijetni.

Tara je veliko in vse, je pa turistično nepravilno in premalo obdelana. Popotnika spremelja priokus, da je bil cilj za turistično organizacijo dosežen s tem, da so popotnika pritegnili, potem pa ga bolj ali manj prepustili samemu sebi. Prava, dodelana turistična ponudba jim je še sila tuja.

Narodni park Durmitor se ponaša poleg čudovitega gorskega masiva Durmitorja, jezer, planinskih pašnikov, neokrnjenih gozdov, živopisanega rastlinstva in raznih vrst divjadi tudi z reko Taro in njenim kanjonom, ki je ponekod več kot tisoč metrov globoko vrezan v planoto med gorskimi masivi Ljubišnja na eni in Durmitorjem in Sinjajevino na drugi strani. Reka Tara je dolga 140 kilometrov, kanjon sam pa 78 kilometrov.

Po največjih brzicah se je Tara umirila, pristali smo v Ščepan Polju, da so si oddahnili tudi splavarji, saj je bil zadnji dan najdaljši in najnapornejši. Potem smo nadaljevali že po širši reki, ki je postala po združitvi s Pivo in Sutjesko veličastna Drina. Do našega končnega cilja, Foče, smo pluli mirno, nekoliko otožni, da se naše romantično popotovanje izteka.

Taro je pač treba doživeti, da dojameš vso veličino neokrnjene narave, neprecenljivo bogastvo divjine, nepojmljivo se vtisne potniku v zavest misel, da je tudi on dodal kamenček v rešitvi Tare in njenega kanjona.

HUDA ORGANIZATORJEVA NEODGOVORNOST: BREZ VODNIKA V GORE

Ob koncu naj dodam še misel in ugotovitev, da je bilo zelo malo storjeno za planince. Tudi med splavarji nas je namreč bilo nekaj, ki smo se odpravili na 2385 metrov visoki Maglič in nas je na vrhu zajelo neurje. Bili smo brez vodnika in pot za spust po drugi strani z Magliča ni bila markirana. Le sreči gre pripisati, da se ni zgodilo nič hujšega razen manjših padcev. Turistična organizacija si ne bi smela privoščiti takega spodrsaljaja. Tudi na Bobotov Kuk so udeleženci odhajali v slabem vremenu brez vodnika — kakor je pač kdo hotel; organizacije ni bilo. Kljub vsem lepotam ostane kanček grenkega priokusa površne organizacije.

V objemu vode in pragozdne vlage na poti do Brštanovice

ŽIG NA POŠTRAKU — NA JUGU PLJEŠIVICE

Poštrak (1425 m) leži v najjužnejšem predelu Plješivice in je lahko dostopen vrh. Nanj pridemo v dveh in pol ure iz Otrića (železniška postaja Zrmanja — na progi Zagreb—Oštarije—Split). S travnatoga vrha, kjer raste cvetje, ki ga ni nikjer drugje, je prekrasen pogled na Crnopac in Bursać, ob lepem vremenu pa tudi na Jadransko morje in otoke. Žig so na kamnito polico, ki je 50 metrov pod vrhom, in

sicer na južni strani v smeri Otrića, pritrčili štirje planinci.

S Poštraka se lahko napotimo do Bursaća oziroma Ilice (Vilice), jezera Babića ter do železniške postaje Lički Tiškovac.

Posameznikom hoje ne priporočajo, saj so tam medvedi in volkovi, ki pa se ljudi bojijo. Zaradi močnih in nevarnih vetrov odsvetujejo izlete tudi pozimi.

Josip Sakoman
(prevod in priredba N. V.)

Mladi planinski taborniki so največ delali pri napeljevanju vodovoda, veliko dela pa je preostalo še pri odstranjevanju kamenja s pašnikov.

Posnetek: Marija Fabčić

PLANINSKI MLADINSKI DELOVNI TABOR TRIGLAV '86

OB DELU ZMANJKALO TISKARSKE BARVE IN KALODONTA

RESNE IN MALO MANJ RESNE BRIGADIRSKÉ DOGODIVŠČINE S PLANINE ZAPRIKRAJ POD KRKOM

BOJANA JAUŠOVEC

Kot že nekaj let zaporedoma smo tudi letos del svojih moči, časa in volje namenili planinam. Zbrali smo se na planini Zaprikrāj. Ob prihodu smo bili precej obupani — jedilnica je bila majhna, temna, kuhinja skoraj pod milim nebom, spanje v prostorih, ki so še pred tednom dni rabili kravam.

Tudi zeblo nas je prve dni. Vsaj jaz sem spala v puhovki. Moram pa priznati, da si po nekaj dneh kljub prepihu v naši »garsonjeri« nistem več oblačila bunde. Človek se vsega počasi privadi — tudi prepaha.

Naš dnevni red je bil v grobem takšen:

- ob 5.30 vstajanje,
- ob 6.20 zajtrk,
- ob 6.30 odhod na traso,
- ob 10.00 malica,
- ob 13.30 vrnitev s trase,
- ob 14.00 kosilo.

Dneve smo potem končevali različno: s športom, z družabnimi igrami ob tabornem

ognju, s krstom, z brigadirskimi porokami, pesmijo, smehom...

Spanje je bilo (uradno) ob 23. uri. Bili smo vzorni brigadirji (v narekovajih).

Naj omenim le nekaj naših bedarij: mazanje s tiskarsko barvo (brigadirjev in straniščnih školjk), s kalodontom, z brivsko peno — skratka mazanje v več kombinacijah. Pozabiti ne smem na spuščanje »ljubkih« živalic (kobilic, hroščev...) za vrat...

Naše delo, mislim tisto resno na trasi, je obsegalo (prve dni) odstranjevanje kamnena s ceste, čiščenje pašnikov (kurjenje vej) in pa (prioritetno) kopanje kanala, polaganje cevi za napajališče in zasipavanje kanala. Vse delo smo tik pred zdajci uspešno končali (ob večjih in manjših zapletih seveda).

Pomagali so nam tudi prijatelji iz tujine — iz Belgije, ZDA, Nizozemske, Velike Britanije. Na naše delo imajo ti fantje in dekleta nekoliko drugačen pogled kot mi (v mislih imam njihovo neredno prihajanje na traso in odhajanje z nje).

Občutili smo tu, na naši planini, tudi vplive stabilizacije (razpadajoče delovne rokavice, krhko orodje, »ne jej preveč sladkano!«, »manj kruha, prosim!«, »sok je predrag, razumeš?«). V glavnem v takem slogu.

Tu, v našem raj, smo trije brigadirji opravili tečaj za mladinske vodnike — mulovodce. No, ni nam bilo ravno z rožicami posuto, a šlo je le!

S pastirji na planini smo se odlično razumeli. Upam, da mislijo tudi oni tako — in da smo bili koristni.

Ko pišem tele vrstice, se brigadirji že pripravljajo na sklepni večer. Hudo nam bo oditi nazaj v civilizacijo — meni — in menim, da tudi drugim. S seboj bomo ponesli lepe in pa malenkost slabih spominov. Mislili bomo na nove simpatije, prijateljstva, nežne ljubezni . . .

Zjutraj, ko se bomo prebujali, se bomo zaman ozirali po grebenih in vrhovih okrog nas. Zvečer se bomo otožni spominjali klepetov v »MU-hotelu« in »garsonjeri«.

Ko bodo spomini vse preveč živo pred očmi, bomo organizirali srečanje in se sestali v hribih. Naslednje leto pa bomo spet skupaj preživljali nepozabne dni.

Kuhar Vili Kogoj je več kot odlično skrbel, da želodci planinskih brigadirjev niso bili prazni. Ob njem je brigadirka Aneta Stollovska.

Posnetek: Marija Fabčič

Kuhinja in bivalni prostori so bili improvizirani, vendar udeležencev to ni preveč motilo, saj so dobra hrana, domači sir in mleko odtehtali vse težave.

Posnetek: Marija Fabčič

VODNIKI IN KAZENSKA ODGOVORNOST

Dragi urednik, pravzaprav v našem Planinskem vestniku ni tako imenovanega »uredniškega kotic-ka«, pa ti vseeno pišem, kajti v roke sem dobila pravilnik o organizaciji gorskih vodnikov pri PZ Slovenije (sprejet je bil 17. aprila 1971, op. ur.). Ne bom ga komentirala v celoti, to so brščas storili gorski vodniki sami. Pač pa je v njem tudi določba o kazenskopravni odgovornosti, ki nastopi v primeru nesreče, in mislim, da bi bilo prav, če bi bili gorski vodniki tudi s tem malo bolj seznanjeni, tako da bi se bolje zavedali morebitnih tveganj in z njimi povezanih odgovornosti in posledic, pa čeprav je v naši sodni praksi — in tega smo vsi zelo veseli — le malo primerov, ki jih je moralo obravnavati sodišče. Pri nas pravzaprav tudi ni nikogar, ki bi bil pravno specializiran prav za delo v zvezi z nesrečami v gorah, več pa se s tem ukvarjajo v drugih alpskih državah, kjer je vodništvo po gorah bolj razvito in s tem v zvezi so tudi bolj izdelana pravila o odgovornosti. Na Univerzi v Salzburgu imajo celo stolico za obravnavanje gorskih nesreč. Dunajski univerzitetni profesor dr. Eduard Rabofsky, ki se že več let intenzivno ukvarja s problematiko gorskih nesreč s pravnega vidika, je mnenja, da je treba obravnavati nesreče v gorah, ki se zgodi »pri izrabi prostega časa«, kot nesrečo v proizvodnji ali v prometu. Povsod pa je splošno priznano mnenje, da je treba tovrstne nesreče obravnavati zelo previdno in odgovorno in ne prezreti dejstva, da so udeleženci vedno hudo kaznovani že z nesrečo samo, vodniki pa naj odgovarjajo za malomarnost.

UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme — Mednarodna zveza planinskih organizacij) je celo izrecno napisala, da prosi vse, ki imajo opraviti s pravosodjem, naj priznajo naravno tveganost hoje v gore in jo upoštevajo, planinci pa morajo imeti pri tem nujno potrebne izkušnje za premagovanje pričakovanih težav, ko se odločajo za neko turo. Zveza je tudi določila deset pravil za ravnanje v gorah, in eno od njih je, da se je treba vrniti, če se vreme sprevrže, če se spusti megla ali če postane pot težavna in slaba, češ da to ni nobena sramota, ampak znamenje razuma. Sodišča v Avstriji, Nemčiji in Švici pa tudi pri nas so že obsodila nesreče v gorah ter izrekla obsodilno sodbo v primerih, ko je bilo vodji mogoče očitati malomarnost, če ni dovolj pripravil ture in jo nadziral; pri tem so sodišča strožja, če je

imel vodnik na skrbi mladoletnike, ob enem pa resnično skrbno in natančno obravnavajo tovrstne zadeve, kajti zavedajo se, kako težko je najti ljudi, ki so se v svojem prostem času pripravljali še ukvarjati z mladino.

Omenila sem že, da je pogoj za obravnavanje nesreče na sodišču tedaj, ko je mogoče očitati vodniku, da je za nesrečo kazensko odgovoren, pri tem je malomarnost ena od njenih oblik. Izraz je pravne narave in laike pogosto moti (na obravnavi sem že slišala: Ja, kriv sem, malomaren pa nisem bil), poznamo pa obliko zavestne in nezavestne malomarnosti. Kazenski zakon določa, da je kaznivo dejanje storjeno iz malomarnosti, če se je storilec zavedal, da zaradi njegove storitve ali opustitve lahko nastane prepovedana posledica, pa je lahkomišelnost mislil, da jo bo lahko preprečil, ali da ne bo nastala (zavestna malomarnost); ali če se ni zavedal, da lahko nastane prepovedana posledica, pa bi se bil po okoliščinah in po svojih osebnih lastnostih tega moral in mogel zavedati (nezavestna malomarnost). V praksi imamo običajno opraviti z milejšo obliko, to je z nezavestno malomarnostjo, obstaja pa npr., če je vremensko poročilo slabo, pa gredo ljudje vseeno na izlet; če je znano, da je velika nevarnost snežnih plazov, pa kljub temu gredo na turno smučanje; če je plezalna oprema dotrajana, pa jo vseeno uporabljajo; če udeleženci niso ustrezno pripravljani itd. Kazenski zakon SR Slovenije pa uvršča gorske nesreče v svoj 240. člen, ki govori o povzročitvi splošne nevarnosti in določa za kaznivo dejanje, storjeno iz malomarnosti, kazen zapora do treh let, v izjemnih primerih pa sme sodišče izreči tudi denarno kazen. Skratka, mislim, da bi bilo treba vodnikom povedati tudi nekaj o tem, pa ne zato, da bi jih prestrašili in odvrnili od njihove dejavnosti, pač pa, da bi jih poučili in bi morda kdaj lažje rekli ne, če bi se zavedali tudi možne odgovornosti. Toliko za danes, drugič pa morda še kaj več.

Te pozdravlja tvoja zvesta bralka Janka

Pripis uredništva. Pismo bralke Janke, sicer pravne strokovnjakinje tudi s področja gorskih nesreč, je kratko, zgoščeno. Vendar načenja bralka problem, ki bo brščas zanimiv za vrsto planincev — predvsem tistih, ki vodijo druge ljudi v gore. Vabimo še druge bralce, predvsem pa gorske vodnike, da o tem problemu povedo svoje mnenje.

BALKANSKI TRIPTIH

EDO TORKAR

SVATBA POD MAGLIČEM

Bilo je poleti, v črnogorskih planinah. V sončnem jutru sem z vrha Volujka po strmem in plazovitem melišču sestopil k Trnovačkemu jezeru pod Magličem. Gladka površina jezera je kot v zrcalu odsevala sinjino neba in temino gozda, sivino kamenja in belino snega, ki je tu in tam še zmeraj kljuboval soncu. Obale jezera so poživljali pisani šotori, ob katerih so nadobudni planinci kurili ognje, brenkali na kitare, poležavali na soncu, najpogumnejši pa celo čofotali v hladni jezerski vodi.

Tudi jaz sem si sezul gojzarje in namočil noge. Nad jezerom je brenčalo, šumelo, bučalo kot v panju. Na milijone kačjih pastirjev je poplesavalo nizko nad gladino — po dva, trije in več skupaj sprjeti in sparjeni. V tem svatbenem plesu je vladala popolna promiskuiteta, saj so se partnerji ves čas menjavali, nastajale so prave žive verige, ki so hip nato spet razpadale in nastajale nove... Da pa to množično parjenje le ne bi potekalo povsem neovirano, so poskrbeli kačji pastirji-stražarji, pravcati velikani, desetkrat večji od drugih. Ti so vsakogar, ki je bodisi sam ali v parčku zašel v njihov zračni prostor, ki se je začel nekako meter nad vodno gladino, nemudoma prestregli in sestrelili.

No, teh težkih helikopterjev je bilo malo in tudi dela niso imeli kaj prida. Veliko več žrtev je zahtevala voda, saj si je marsikateri vročekrvni samček neprevidno zmočil krila in se potem zaman trudil ponovno vzleteti. Opazil sem še nekaj: brž ko je kdo cepnil v vodo, so se okoli njega zbrali njegovi tovariši, da bi mu pomagali. V letu so ga poprijemali za glavo, zadek, krilca, da bi ga nekako izvlekli iz vode. Vse skupaj je bilo videti kot reševalna akcija s helikopterji na odprtem morju. Rešiti se je uspelo le redkim; in to zgolj tistim, ki se niso zanašali na tujo pomoč, pač pa so tudi sami do skrajnosti napeli moči. Tisti, ki je samo malo popustil (pa četudi si je vzel le predah za nov napor), je bil odpisan. Tovariši so ga zapustili v nesreči in odleteli proč, na svatovanje. Kačji pastir v vodi je še zmeraj kdaj pa kdaj pobrcal in zabrenčal, še zmeraj se je poskušal boriti — a njegovi trzljaji so bili vse slabotnejši, počitki med njimi pa vse daljši in daljši, dokler ni povsem onemogel.

Toplo sonce in pljuskanje vode sta me zazibala v drež. Ko sem se čez dobro

uro zbudil, je nad jezerom vladal mir: kačji pastirji so izginili, kot bi se vdrli v zemljo, in le trupelca nasedlih utopljenčkov na obali so pričala o svatbi, na kateri sem bil naključni in nepovabljeni gost.

ŠAR

Šar planina.

To ni samo turistični rezervat Popova Šapka, kjer se pozimi Skopjanci smučajo, poleti pa se pod žarkim soncem Angležem in Holandcem v ležalnikih na hotelskih terasah spreminja koža barve mladega sira v barvo zrelega paradiznika, strežejo pa jim livrirani natakariji.

Šar je še vse kaj drugega.

Šar je prostranost, so daljave in širjave, ki nam jih tudi daljnogled le malo približa. Šar je mogočnost. Je dvoglasni spev krotkosti in krutosti, blage vzvalovanosti in vrtoglavih vertikal.

Šar so vrhovi — toliko visokih vrhov, kot jih premore Šar, ne premore nobeno drugo naše gorstvo, niti Julijci. Šar so planote. Šar so doline. Ste bili v Trenti in v Logarski dolini? Dolina Gornje Lešnice pri Tetovu v ničemer ne zaostaja za njima.

Šar so pašniki. Šar so zaplate večnega snega. Šar so jezera. Šar so nešteti izviri hladne studenčnice. So tisočglave ovčje črede. So psi šarplaninci. So kamnita bivališča s pločevinastimi strehami. So sloki, žilavi pastirji z obrazi kot ustrojeno usnje. So medvedi. So volkovi. So divje koze. So orli, ki oprezovaje za plenom krožijo v vzgonskem vetru. So kamniti možiči, ki jih pastirji postavljajo na vrhovih, grebenih in drugih izpostavljenih mestih. (Da bi jim kazali pot, če bi se izgubili v megli?) Šar je staro gorovje. Vse, kar je bilo na njem ostrega, drznega, izzivalnega, se je v milijonih let okrušilo, zaoblilo, umirilo. Tudi za vzpon na njegove najvišje vrhove ne potrebujete cepina, pa tudi ne derez, klinov, vrvi in druge alpinistične navlake. Zadostuje vam dobra obutev in obleka, pa šotorsko krilo in spalna vreča v nahrbtniku — za vsak primer, če vas kje na samem ujame dež ali noč.

Da bi kar šli, pravite, a da nimate nikogar, ki bi šel z vami.

Pojdite sami, Šar vam bo še najboljša družba. Samo ne šopirite se preveč, ne delajte se pred njim velike in pomembne, sicer boste še prehitro zvedeli za svojo pravo mero.

Da bi šli, pravite, a da je predač.

Visoke gore in veliki cilji so zmeraj daleč. Blizu nam je samo stol, postelja, televizor — in naša lastna mala senca.

ŽE OSMO LETO OSKRBNICA V DOMU KOKRSKEGA ODREDA NA KALIŠČU

ŠTEFKA JE TRDOŽIVA KOT GORSKA ROŽA

ŠTEFKI ŠVIGELJ JE POMOČ SINA STANETA — TA PRIHAJA NA KALIŠČE VSAK KONEC TEDNA — VEČ KOT DOBRODOŠLA, SAJ SAMA NE BI ZMOGLA VSEGA DELA

Pozdravil nas je že na pragu; prijazen, širokopleč možakar v rdeče-črno karirasti srajci, pumparicah in rdečih dokolenkah. Za njim je pridrobila starejša ženska s prav tako dobrodušnim in prijaznim obrazom. To sta oskrbnika Doma Kokrskega odreda na Kališču Štefka Švigelj in njen sin Stane, ki ji pomaga in skrbi za nabavo.

Ker je bilo za nami kar nekaj ur hoje prek Jakoba, Javorjevega vrha in Hudičevega boršta, smo pošteno zlakoteni najprej naročili ričet in zelenjavno juho. Postrežba je bila ekspresna. Stane nam je prinesel naročeno v ličnih keramičnih posodah. Porcije so obilne, zares primerne za izčrpane gorohodce. Mídva s sinom, ki sva jedla ričet, kar nisva mogla prehvaliti jedi, mož in hčerka, ki sta se oblizovala nad zelenjavno juho, pa sta

hvalila jed iz svojega krožnika. Dobro je bilo oboje, saj je Štefka Švigelj odlična kuharica.

Ko smo se odžejali in najedli, je Stane Švigelj za trenutek prisedel k naši mizi. Medtem je njegova mama Štefka stala nekaj korakov proč, in ko je Stane pripovedoval in se z besedami obračal nanjo, je ona vztrajala pri tem, da »nič ne ve«.

Dom ima 63 ležišč, zgrajen je bil leta 1959, upravlja ga Planinsko društvo Kranj, stoji pa v nadmorski višini 1540 metrov. Stane je bil tu že leta 1966 za oskrbnika, pomagala mu je žena, kasneje je bil na Krvavcu in po drugih kočah. Sedaj je že osmo leto oskrbnica njegova mama, on pa ji pomaga, saj njegova žena zaradi bolezni ne more več hoditi v gore.

KORAB

Potem ko sem na trajektu med Reko in Dubrovnikom obujal (a ne obudil) spomine na čase, ko sem se poskušal v plovbi; ko sem na planini Volujak prespal noč v travi pod skalo (za vzglavje sem imel nahrbtnik, za odejo pa nebo, na gosto posuto z drobtinami zvezd); ko sem se naslednji dan kopal v Trnovačkem jezeru pod Magličem (in potem zadremuckal na bregu in si malodane nakopal sončarico), potem ko sem se izgubil v Peručici (zadnjem evropskem pragozdu, kakor zatrjujejo) in se po dolgih urah plezanja čez strohnela debela stoletnih dreves zaplezal v prepadu, ki ni bil vrisan na karti, potem ko sem (že nekoliko klecavih kolen) le nekako izplezal in se prikotatil in kanjon Sutjeske in od tam peš na Tjentište — po vsem tem sem se zdel samemu sebi ravno prav kuhan in pečen, presoljen in osmoljen za vzpon na Korab.

In potem ko sem se še in še cijazil z vlaki in avtobusi, preden sem se iz Bosne pricijazil v Makedonijo; potem ko sem si v Tetovu ogledoval dekleta na korzu in prenočil v hotelu, ki je premogel eno samo kopalnico (in še ta je bila zaklenjena); potem ko sem se zjutraj odpeljal na Popovo Šapko in se še isti dan po-

vzpel na tri najvišje šarplaninske vrhove — Titov vrh, Turčin in Bakrdan — po vsem tem sem nazadnje v daljavi le ugledal tudi vrhove Koraba, drzne in mogočne, zapredene v sinje meglice.

In potem sem hodil in hodil — po brezkončnih pašnikih, mimo jezer in pastirskih stanov, kjer so se vame zagajali psi, in tudi naslednji dan sem hodil in hodil in hodil — a Korab se mi je približal le malo, še zmeraj je bil ves zapreden v sinjkaste meglice, lep in nestvaren kot fatamorgana v puščavi.

Potem, tretji dan, so me dohiteli pastirji, ki so bili namenjeni v podkorabske gozdove po drva, naložili so me na konja (nevajen ježe sem si dodobra ožulil stegna na tovrnem sedlu) in me odložili prav pod vzhodnim gore. A komaj sem spet vzel pot pod noge, me je ustavila trojica do zob oboroženih vojakov, in ker se nisem mogel izkazati z dovoljenjem za gibanje v obmejnem pasu, so mi svetovali, naj si ga priskrbim na občini v Gostivaru, Korab da bo prav gotovo počakal name še kak dan ali dva.

Dovoljenja nisem dobil niti nisem šel v Gostivar ponj in Korab me še zdaj čaka in me bo čakal vse dotlej, dokler se ne bodo z njega umaknili vojaki — naši in albanski.

Koča se imenuje po Kokrskem odredu, ki je bil ustanovljen 18. junija 1942. Sestavljen je bil iz Kokrske čete, ki je od decembra 1941 delovala pod Krvavcem in Storžičem. Ob splošni reorganizaciji slovenske partizanske vojske in zaradi številnih izgub je bil odred 26. decembra 1942 reorganiziran, avgusta 1944 pa so ga v Dragi obnovili — in potlej je deloval na levem bregu Save vse od Rateč do Kamniške Bistrice.

Stane je doma v Komendi, redno je zaposlen v Kamniku — v Zavodu za usposabljanje invalidne mladine, vsak konec tedna pa pride na Kališče in pomaga materi. To se mu zdi že kar samo po sebi umevno, življenje si je pač tako uravnal in tako mu je všeč. Smeje pa priznava, da mora biti človek »malo nor«, da zdrži redno službo in vsak konec tedna še delo v planinah.

NIKDAR TEŽAVE Z DRUŠTVOM

Dejal je, da sta oba z materjo zadovoljna s sodelovanjem s Planinskim društvom Kranj. Z upravnim odborom nista imela nikdar problemov, oskrbniku prepuščajo proste roke, tudi pri nabavi ni težav, saj vedo, da bosta nabavljala le tisto, kar je res potrebno. Prav to zaupanje je Stane v pogovoru večkrat poudarjal, saj je lep občutek, če veš, da ti ni treba prositi za vsak dinar, in veš, da ljudje zaupajo v tvoje ravnanje.

Kočo sproti popravljajo in obnavljajo, da se ne dela škoda na njej. Z razmerami v koči sta zadovoljna, posebno še, ker je zajet bližnji izvir in ima kočja tekočo vodo, kar je za vsako gospodinjko velika prednost.

Zdaj se je tudi Štefka znebila treme in je pristopila bliže. Gospodinjstvo je pač njeno področje. Povedala je, da mora kuhati po svoji presoji, saj nikoli ne ve, koliko ljudi bo kočjo obiskalo in koliko jedi bo lahko prodala. Hrana pride v kočjo največkrat kar v nahrbtnikih planincev; ni jih veliko, ki naročajo topla jedila. Zato je velik riziko ta njena kuha, saj postane jedi ne mara ponuditi nikomur. No, če bi vedeli, kako dober je njen ješprenj, bi si kmalu premislili in ne bi nosili suhih malic s seboj!

O težavah nista govorila. Ne zato, ker bi jih ne bilo, ampak občutek sem imela, da le zavoljo tega, ker sta skromna in preprosta človeka. Na stvari ne gledata nikoli s senčne strani, in že star pregovor pravi, da če človek išče sonce v drugih ljudeh, ga najde tudi v samem sebi. Kako skromna sta, se čuti tudi v načinu njunega pripovedovanja. Zanju menda sploh ni besede »jaz« in »moje«, in ves čas sta hvalila le Planinsko društvo Kranj, sebe in svojega dela nista omenjala.

Štefka Švigelj in njen sin Stane — ona prijazna oskrbnica Doma Kokrskega odreda na Kališču, on njen zvesti pomočnik

SONCE NA NEBU IN V SRCIH LJUDI

Z vedenjem planinskih gostov sta na splošno zadovoljna. »Če kateri sitnari in rogovili,« je rekla Štefka, »ga ozmerjam, pa je lepo mir!« Človek si skorajda težko predstavlja, da bi Štefka koga ozmerjala, saj je tako blaga in dobrodušna, prava »planinska mamica«. A kaj se ve, če se zjezi, mogoče rogovileže res užene v kozji rog.

Stane je tudi sam vnet hribolazec. Časa, da bi dosti hodil po planinah, ni, a vsako leto enkrat, med rednim dopustom, gre in izgine za nekaj časa v Karavankah ali Julijcih.

»Seveda me mama ta čas zelo pogreša,« je rekel. Štefka pa je pri tem zavila oči proti stropu: »Kdo neki te pogreša! Včasih sem po cel teden sama, pa me še nihče ni vzel. Ni me strah in se nikogar ne bojim!« pravi bojevito. »Niti medvedov ne!«

Gostoljubna planinska postojanka PD Kranj na skrajnem zahodu Kamniških in Savinjskih Alp — Dom Kokrskega odreda na Kališču (1540 metrov) — eno od idealnih izhodišč za turo na razgledni Storžič (2132 metrov), katerega vrh se rahlo riše levo izza doma. Posnetek: Franc Ekar

Začudena sem — ali jih sploh je kaj — medvedov namreč; pa je smeje dodala, da so. V Beli se tako pišejo.

Res pa je, da je Stanetova pomoč dobrodošla, še več — neobhodno potrebna. Obiskov je veliko in sama bi ne zmogla vsega. Najhuje je v juliju in avgustu, pa tudi mesec maj je bil letos vroč in zato nedeljskih obiskovalcev ni manjkalo. Kadar je v jeseni lepo vreme, se sezona podaljša tja v oktober. Planinci običajno pridejo iz Preddvora in Bašlja.

Na vprašanje, kakšne načrte in želje imata za naprej, je Stane smeje odgovoril, da sta zadovoljna in za zdaj nameravata še ostati, Štefka pa je zelo resno menila, da bo enkrat pač treba izpreči, saj je že dolgo tu, a umreti hoče doma. Na kaj takega lahko kar pri priči pozabi, saj je kljub svoji navidezni krhkosti trdoživa kot gorska roža, ki raste naravnost iz skale in potrebuje za svoje življenje le veliko sonca. Tega pa Štefka ima na pretek — tistega pravega, ki se ji smeje z neba, in onega drugega, ki je v ljudeh. Planinci jo namreč poznajo in jo imajo radi. Zdravje naj jima torej dobro služi, da bosta še dolgo na Kališču, v koči s čudovitim razgledom na vso gorenjsko ravan.

TRANSVERZALA GROSUPELJSKE POTI JE DELNO UREJENA

Planinsko društvo Grosuplje obvešča vse planince, da je transverzala Grosupeljske poti delno že urejena. Obiskovalci bodo dobili žige na naslednjih točkah: Magdalena gora, Pugled, Gora (Ahac), Limberk, Stari grad, Ilova gora, Polževo (Sv. Duh) in na Kuclju, drugi žigi pa bodo na Velikem Lipoglavu v kmečkem gostišču pri Jakobcu, v Smarju v gostilni Majolka, pri Taborski jami v gostišču, na Čušperku v bifeju pri Branetu Zabukovcu, v Višnji gori v gostilni Šerek in na Grosupljem v motelu Turist ob avto cesti Ljubljana—Zagreb. Žal na vrhovih, kjer so nameščeni žigi, ni blazinic s tušem. Planincem priporočajo, da na odcepu ture iz smeri Spodnja Slivnica prek Limberka in Starega gradu hodijo organizirano; pot je prehodna, ni pa še v celoti urejena. Pot od Grosupljega do Brinjskega hriba in Magdalenske gore je na novo označena.

Grosupeljsko transverzalo je mogoče prehoditi v štirih stopnjah, ki si jih planinci lahko izberejo poljubno. Popotnikom bo v pomoč pregleden zemljevid občine Grosuplje, ki je na voljo pri geodetski upravi na sodišču — pri tovarišu Petriču.

Štefan Šneberger

»MINISTER SE MUČI, KOT SMO SE MI!«

V SPOMIN BORISU ZIHERLU

EMIL FRELIH

Mojstrovka, konec junija 1951

Ob koncu gledališke sezone tolminskega ljubiteljskega gledališča je z gora po vsem Tolminskem že pihala toplejša sapa. Nekaj dni po premieri Nušičeve komedije Ujež sem se s trojico tolminskih igralcev z džipom odpeljal na Vršič. Zgodnje hladno jutro je obetalo lep sončen dan. Spotoma smo peli in se šalili. Bilo je zares veselo v družbi vrlih Tolmincev.

Sonce je že oblivalo Tičarjev dom na Vršiču, ko smo se ustavili na vetrovnem sedlu. Pred dnevi so se Tolminci odločili za enodnevni obisk Mojstrovke, ker so drugi dan morali v službo. Sam pa sem si za tri dni načrtoval pot še na Prisank, Razor, Kriške pode, Stenar in Škrlatico s spustom v dolino Vrat in vožnjo v Ljubljano, ki sem jo zapustil pred dvema mesecema.

Pot z Vršiča čez Vratca po severni strani na Mojstrovko sem dobro poznal še iz časov pred vojno, ker smo se zaradi italijansko-jugoslovanske meje smeli vzpenjati nanjo in sestopati z nje samo po tej strani. Bil sem toliko bolj vesel, da se bom tokrat lahko vračal na Vršič prvokrat po južni strani.

Vstop s proda na skalo je bil zatrpan. Uklenil ga je visok zmrznjen sneg, ki je pred nami navpično kot ledena stena štrlel v zrak. Porabili smo mnogo časa, da smo se povzpeli čezenj do prvih skal na zavarovani stezi. Potem je šlo hitro naprej. Del prodišča pod vrhom je bil zasnežen, vendar ne toliko, da bi občutno oteževal hojo.

Vrh Mojstrovke je kdaj pa kdaj zagrnila lahna megla, sicer je bilo sončno. Na južni strani proti Razoru so v soncu blestele zelene strmine in na levi srebrno-sive skale Prisanka, medtem ko je vrh zakrivala megla. Končno je zmagalo sonce, megle so se dvigale in izginjale v višavah. Bil je lep dan, kot si ga vsak gornik želi.

Med živahnim razgovorom in ogledovanjem bližnjih gora se je na grebenu nenadoma pojavil planinec, nekoliko postal, zajel sapo in pozdravil.

»Zdravo!« smo mu odvrnili. »Kar sami?«

»Ne! Z menoj je tovariš, ki je nekolikanj počasen. Prišel sem pred njim, da pogledam, ali bo na vrhu dovolj prostora za vse!«

»Verjetno smo bili mi štirje tako glasni, da ste mislili, da je na vrhu cel bataljon!« se je oglasil Miha, najživahnejši Tolminec.

Neznani planinec je ob znamenju na vrhu odložil tornistro, vzel vpisno knjigo iz kovinske škatle, sedel na tla, si obrisal očala in listal po knjigi. Verjetno je presojal naše podpise in oznako, od kod smo. Medtem smo že zagledali njegovega sopotnika spodaj na produ, ko se je do pasu gol počasi, s postanki, vzpenjal po produ in deloma po snegu. Bil je zalit in trebušast. Opazovali smo ga in med seboj delali opazke. Planinec nedaleč od nas se je nekajkrat z nasmeškom ozrl proti nam.

Planincu spodaj je nerodno spodrsnilo na snegu. Komaj se je ujel v komični drži in se ustavil. Najzgovornejši šaljivec med nami mu je zaklical:

»Teško je, ali ne?« Prišlec se je ozrl navzgor k nam in si z robcem obrisal čelo in vrat. Počasi je spet nadaljeval pot, medtem ko Miha ni mogel držati jezika za zobmi. »Preveč špeha imaš! Boš že shujšal, preden boš prilezel na vrh!«

Razgovorili smo se še bolj, ko so se megle razpršile in je sonce prijetno ogrelo ozračje.

»No, fantje! Ali nisem rekel, da bomo imeli lepo in sončno vreme?« je vedro razpoloženi Miha kar naprej brbral.

»Seveda, kadar ne moreš zaustaviti svojega mlinčka, tvoj jezik razprši še tako hudo meglo.«

Med šalami planinske tovarišije se je na zgornjem robu lahne strmine že prikazal oznojeni planinec.

Miha seveda ni zdržal, da se ne bi še malo obregnil ob prišleca, ki se je približal in ustavil, da si je otrl pot. »No, tovariš, kar naprej! Pa je le šlo, ali ne? Na vrhu bo lažje, ko smo zgubili nekaj kil!«

Tedaj je nekdo prepoznal prišleca, ki si je oblačil srajco in pulover. »Bodi tiho, Miha, saj to je minister Ziherl!«

»Prav' drek, če je minister! Prav tako se muči, kot smo se mi!«

Ozrl sem se, bil je zares Ziherl, minister za prosveto in kulturo.

»Zdravo, pozdravljeni!« smo vsevprek nazdravili ministru, ki se nam je dobrodušno nasmehnil in nam odzdravil. »Oprostite nam našo nagajivost! Saj veste, v gorah smo

in lep dan je, pa smo bolj razposajeni!» so se opravičevali Tolminci, ko smo se predstavili ministru in njegovemu sekretarju sveta za prosveto in kulturo Vlado Vodopivcu, ki smo med predstavljanjem zvedeli za njegov priimek.

Minister dr. Boris Zihelr je bil dobre volje kot mi vsi. Posedli smo na kamenje in razvil se je živahen pogovor, prepoln šal, kot je navada med planinci. Minister Zihelr je bil zlasti vesel Tolmincev, vesel, da se je srečal z njimi, vesel, ko je zvedel, da se poleg rednih zaposlitev udeležujejo tudi na kulturnem polju kot amaterski igralci. Zihelr in Vodopivec sta me poznala po gledališkem delovanju in občasnem pisanju v slovenske časopise, Zihelr tudi s proslave »Triglav v svobodi« leta 1946 v Vratih, ko smo po predstavi Klinarjeve drame Vida-Staša na jasi, ki sem jo režiral na prostem, še pozno v noč posedeli pred Aljaževim domom.

Druge jutro smo tistikrat nadaljevali plezanje v Severni triglavski steni, dr. Boris Zihelr in dr. Marijan Breclj z jeseniškima alpinistoma Jožetom Čopom in Urošem Župančičem v Nemški smeri, jaz z alpinistom umetniškim zgodovinarjem Francem Zupanom v Slovenski. Spomnil sem Zihelra na takratno plezarijo. Smeje se je spominjal, kako smo med plezanjem kdaj pa kdaj prisluhnili medsebojnemu govorjenju ob iskanju oprimkov v steni, tako blizu smo si bili, čeprav vsaka skupina v svoji smeri.

Prijetno je bilo kramljati na vrhu Mojstrovke. Čas se je hitro prevesil v popoldne. Tolminci so se poslovili in odšli prej, ker so se po dogovoru še pred mrakom morali ustaviti v Kobaridu. Meni se ni mudilo. Fante sem zaprosil, naj v Tičarjevem domu, kjer sem odložil nahrbtnik, sporoče, da bom prišel zvečer.

Kako uro pozneje smo se tudi mi trije v lahnem hodu spuščali po stezi južne strani. Sproščeno smo uživali sončen dan in lepe poglede po okoliških vrhovih. Spotoma me je Zihelr spraševal o mojem gledališkem, filmskem in radijskem delovanju v Pragi. Zanimale so ga zlasti novice ob informbirojevskem prelomu, zaradi katerega sem se odločil vrniti se domov. Na sedlu blizu Tičarjevega doma me je Zihelr povabil, naj bi šel z njima do Erjavčeve koče, kjer ga je čakala družina. Rad sem se pridružil. Po zložni cesti do koče smo se še lažje pogovarjali.

V Erjavčevi koči nas je prisrčno pričakala Ziherlova družina z dvema otrokoma, ki sta se vzradoščena obešala na trudnega očeta. Ljubezniva soproga, s katero sva se prav tako poznala še s telovadnih nastopov predvojnega Sokola, nas je posadila za mizo, na kateri so se v širokem pletenem jerbasu svetile debele goriške češnje, debele, kakršnih dotlej še nisem jedel. Po celodnevni turi smo mi trije slastno segali po njih. Kmalu smo se razšli. Gostoljubna Ziherlova družina s planinskim prijateljem Vodopivcem se je z avtom odpeljala v dolino, jaz po obrobni gozdni stezi proti Tičarjevemu domu na Vršiču. Tu sem prenočil in zgodaj zjutraj nadaljeval pot na Prisank in druge vrhove.

Triglav, v začetku julija 1956

Šestmesečno študijsko potovanje po deželah Daljnega vzhoda od Indije do Hongkonga sem simbolično poimenoval »vzhajajočemu soncu naproti«. Vendar sem hotel potovanje skleniti ob sončnem vzhodu na vrhu Triglava. Morda se bo komu moja ideja zazdela sentimentalno nora. Kdor pa bi po kalnih džungelskih jezerih in rekah v tropski vročini tridesetih, štiridesetih in tudi več stopinjah Celzija sam občutil hrepenenje po hladni studenčnici in čistem zraku, bi mi verjetno rad pritrdil.

Vrnitev z vroče azijske celine v domovino konec maja, ki je bila v vsem razcvetu sadnega drevja, njiv in vrtov, se mi je zdela, kot bi prišel v cvetoč gaj.

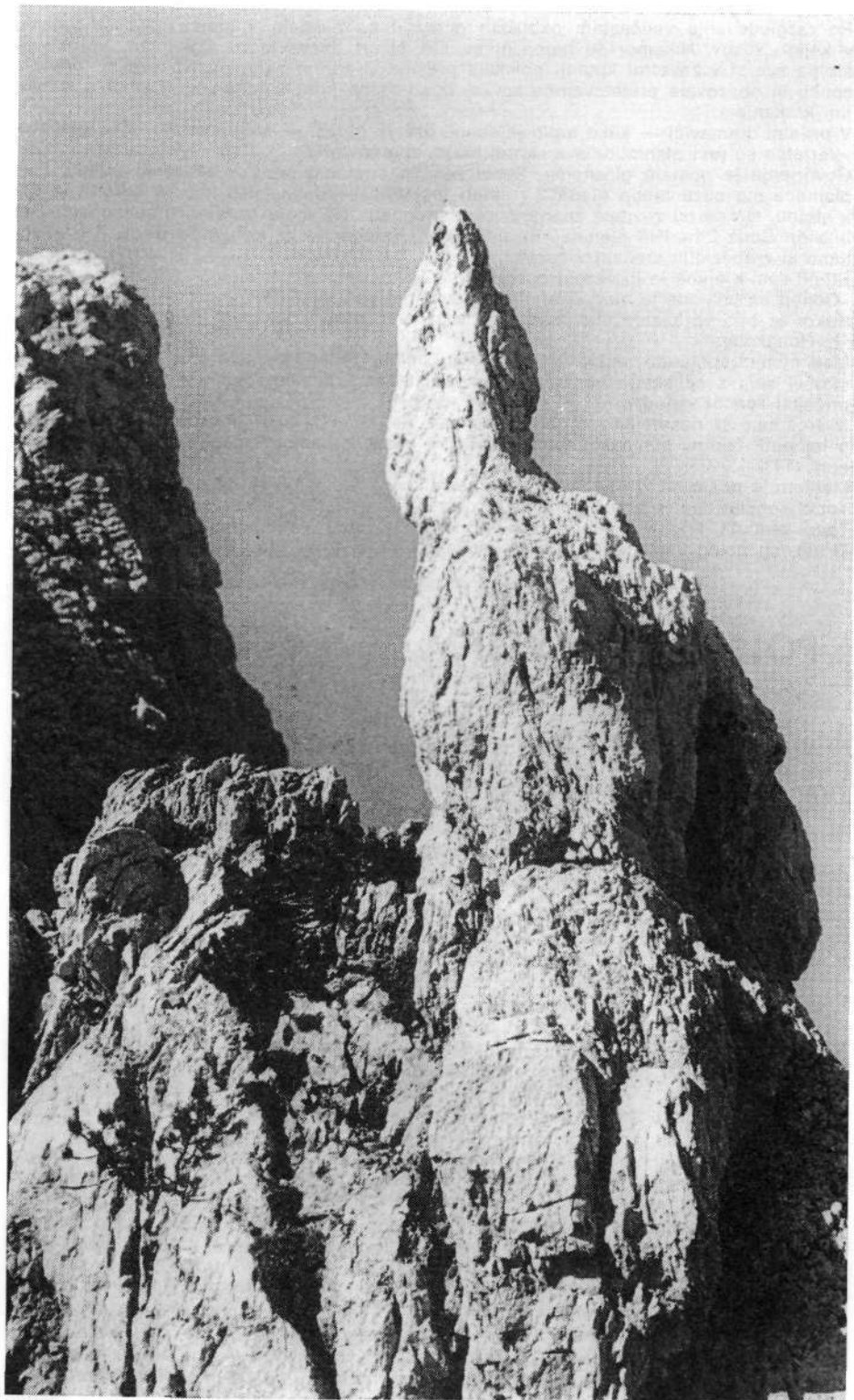
Primerne vremenske razmere v prvih julijskih dnevih so me zvale v gore, da končam svoje potovanje »sončnemu vzhodu naproti«. S sopotnico Janjo sva se v mrzlem jutru pod jasnim zvezdnatim nebom s Kredarice vzpenjala po običajni zavarovani poti na vrh Triglava. Ko sva prispela do Aljaževega stolpa, sva se topleje oblekla. Sedla sva v zavetje v stolpu in si iz toplotne steklenice nalila čaja in prigriznila nekaj keksov. Obdajala naju je jutranja tišina, le potoček s spodnjega triglavskega ledenika je skrivnostno žuborel.

Vse bolj se je prebujala srebrnkasto-siva svetloba, kot bi naju ovijala v prozoren pajčolan. Vrhove naokoli je obdajala lahna megla, ki se je vse bolj dvigala, ko je ozračje preplavila rožnata barva. V tem pravljicnem ozračju sva bila sama v pričakovanju svečanega trenutka, ko bo Njegovo veličanstvo Sonce poljubilo vrh Triglava in vse njegovo prostranstvo.

Obledelo jutro je brisalo migetajoče zvezde z neba. Sonce na vzhodu je lahko obsijalo oblačke nad seboj in s svojimi žarki vse bolj prodiralo skozinje. Nemo sva zrla v čarobno igro narave. Kmalu se je na nebu zarisal vrhnji rob oranžno-zlate krogle...

Iz noči se je prebudil veličasten sončen dan. Vse bolj je bilo čutiti tople žarke, čeprav je jutranji vetrič še vedno sveže bril.

S tem je bil konec mojega potovanja »vzhajajočemu soncu naproti«, ki sva ga s sopotnico Janjo srečno in veselo pričakala na vrhu Triglava.

Kamni ptič pod Mojstrovko

Posnetek: Mirko Kunšič

Po razgledovanju veličastnih okoliških gora, ki so blestele v soncu, sva se vpisala v knjigo vtisov. Nikamor se nama ni mudilo. Načrt dneva je bil izpolnjen. Vstran od stolpa sva si v zavetrni kotanji poiskala prostor. Z žarom zadovoljstva sva se predala soncu in opazovala preletavajoče kavke, ki so tišino jutra kdaj pa kdaj zmotile s svojim krakanjem.

V prijetni dremavici — kako toplo je sonce božalo obraz! — začujeva človeške glasove. »Verjetno so prvi planinci!« sva skoraj hkrati spregovorila.

Govorjenje je postalo glasnejše. Sedel sem in pogledal proti Aljaževemu stolpu. Dva planinca sta blizu njega gledala v smeri mojstranske doline. Ko sta se obrnila in šla k stolpu, sta se mi zazdela znana. Nisem se zmotil. Na moje prijetno presenečenje sta bila dr. Boris Ziherl in planinec in alpinist dr. France Avčin, ki sva se poznala iz Ljubljane in z občasnih srečanj v gorah.

Stopil sem k njima in ju veselo pozdravil.

»Odkod pa vi?« me je med živahnim rokovanjem vprašal Ziherl.

Kakor je bilo vprašanje spontano planinsko, sem prav v takšnem razpoloženju izustil: »Iz Hongkonga!«

Med njunim spogledovanjem je nastal krajši molk. Smehljaje sem ponovil:

»Prišel sem z azijskega kontinenta naravnost sem, da sem danes lahko na Triglavu pričakal sončni vzhod!«

Iz srca smo se nasmejali moji hudomušnosti. Še marsikaj sem jima moral pripovedovati o tej poti, čeprav sta nekaj tega že brala v mojih potopisnih zapiskih v Tedenski tribuni (TT).

Medtem je prišlo na vrh še nekaj posameznikov in zadihanih skupin. Postalo je živahno. Topel sem dan je ogrel planince in oglasila se je tudi pesem.

Tako sem na Triglavu sklenil prvo azijsko potovanje »vzhajajočemu soncu naproti«, ki sta mu poleg Janje botrovala še velika ljubitelja gora Boris Ziherl in France Avčin.

POLETNA PRAVLJICA

ZVONE KORENČAN

Nakodrane ovčice so se počasi pomikale proti vzhodu, zato vsakodnevna vročina še ni pritisnila. Prav nič naju ni mikalo bresti deroče vode, pa sva se potikala po zaraščeni brežini proti toku in iskala prehod. Ponudilo nama ga je padlo deblo, in na drugi strani sva kmalu odkrila vzpenjajoč se kolovoz. Včasih je rabil za potrebe planine, pozneje se je zarasel, v današnjih časih pa ga spet uporabljajo za spravilo lesa. Moral je biti hudirjevo dobro utrjen, kajti v največji strmini ga ne načne niti goseničar.

Po nekaj strmih cikcakah se je kolovoz obesil proti levi, in kuliserija velikih sten z znanimi smermi se je skrila za gozdnat hrbet. Navzgor po grebenu je odvijugala tenko utrta lovska pot. Tudi po njej bo treba enkrat pogledati, kajti marsikatera privede v čudno lepe kotičke. Tudi med lovci, med tistimi, ki niso mrhovinarji, se najdejo romarji lepote.

Kolovoz je vodil skoraj vodoravno proti vzhodu, po vedno bolj zapuščenem in divjem gozdu, in tudi kolovoz je bil vedno bolj zaraščen.

Nato sta nama srci zaigrali, ko sva iz daljave zaslišala šum vode. Tu zgoraj, na tej pretrti apneniški polici, visoko nad dolino, bruha pod kolovozom, v majhni kotanji, poskočna kropa, živahen kraški izvir. Pa se nisva mudila pri njem, spešila sva še kanček poti in izstopila iz gmajne na gornji konec zapuščene, na pol zaraščene planine.

Zastrta sončna luč je ležala na mladih macesnih, ki z vseh koncev vdirajo na planino. Skozi visoko, še z rosnimi kapljami ovešeno travo ni vodila nobena sled in iz doline, ki se je skrila za nizkim gozdnim hrbtom, ni prodril noben šum.

Kar malo premočena od rose sva prebredla potok, v tajinstveno svetlobo in tiš potopljene planine. Ob stanu, na pokošenem, sva se ustavila in malo pojedla. V eni gostih macesnovih zaplat pod stanom bi po karti moral biti studenec, pa se nama ga ni ljubilo iskati, tajinstveno razpoloženje planine se je naselilo tudi v naju.

Počasi sva si spet optala nahrbtnika in po komaj vidni stezi sva se vodoravno napotila skozi gozd proti glavni dolini, proti slapovom. Takoj na robu planine sva prispela spet v divjo, kraško in razbito gmajno. Počasi se je pot prevesila v strmo pobočje doline in kmalu sva prečkala strm stranski pritok. Pred njim iz doline pripelje močnejše shojena pot, in po nekaj serpentinah naju je močno šumenje zvalo

DIVJA MESEČINA

POŽGANA MLINARICA V KOTU ● PRVI, KI SMO PREPLEZALI GRAPO — IMENOVALI SMO JO DIVJA MESEČINA

BOJAN POČKAR

Nalašč sem pospešil korak, da sem sedaj sam. Dan že skoraj ugaša, ko zagledam sivo-rumeno steno Rjavine, divji svet Luknja peči in porasli Macesovec. Kot zanalašč se sedaj sneg bolj predira, da je moj korak počasnejši, in zato se mi lepote doline Kot kažejo počasi, da bi jih já občutil in jih znal ceniti. Svež zrak, bukovi in smrekovi gozdovi, bele in črte stene, tišina in zahajajoče sonce — srce mi utripa močnejše, pa ne vem, ali zaradi nemira pred neznanu grapo, ki je naš cilj, ali zaradi teh lepot... Še daleč je do dneva, ko odhajamo iz bivaka. Noč je jasna in mrzla in kmalu se naše misli povsem zbistrijo. Komaj spregovorimo kakšno besedo — seveda tam zgoraj na desni je naša stena in ne smemo je vznemirjati s praznimi besedičenjem. Čez kakšno uro pričnemo plezati...

Ob štirih zjutraj smo zopet v bivaku. Po 24 urah skrajnih duševnih in telesnih naporov smo zopet tu, srečni in zadovoljni, čeprav na smrt utrujeni. Še zdaj ne moremo prav verjeti, da smo preplezali grapo, da smo prvi, ki smo šli skozi ta divji svet. Ko smo prišli dol, bi najrajši vriskali od veselja, da je vsega konec, pa so bila naša grla presuha. Zato pa so vse povedali močan stisk roke, žareče oči in smehljaj na naših obrazih.

s poti v levo, skozi gosto rušje na rob. Stala sva na robu v belo, dolomitno skalo vrezane soteske z dvema skočnikoma. Sotesko bi skoraj lahko preskočil, tako ozka je. Kristalni curek se je prevesil iz nevidne kotle nekje zgoraj in po nagnjenem koritu zdrvel kakih šest metrov navzdol v dvometrsko kotlo, malo počil v njej in jo ucvrl po novem koritu, do dna soteske. Malce bolj umirjen tok je malo poovinkaril po dnu in nama izginil izpred oči, bučanje pa je napovedovalo tam spodaj nove skočnike ali slapove. Iskriva voda ali kaj nama je sprevrgla razpoloženje. Naenkrat nama ni več zadoščalo, da stojiva vsak na eni nogi na robu soteske in buljiva dol, vsa živa sva si spet optala nahrbtnika in se pognala po poti navzgor, novim pogledom naproti.

Že po dveh serpentinah sva prispela do izvira, srednje močne krope, ki je živo vrela v strugi izpod parobka bukove gmajne. Struga naprej gor pod razbita ostenja je bila spet stara, suha, za naše gore značilna hudourniška grapa. Oprtnika sva odložila ob izvir in po osvežitvi sem jo sam mahnil po grapi navzgor. Zanimali so me prehodi v sosednji dolini. Že za prvim ovinkom, ko je utihnil šum izvira, se je otožno razpoloženje vrnilo še v večji meri, ker sem bil sam. Prehodi čez razbita ostenja so trepetali v popoldanski luči, ki jih je varljivo približevala, vendar sem vedel, da sem še zelo nizko. Po melišču sem zavil iz grape na desni grič, ki zapira grapo proti dolini, da bi videl prehode na drugi strani, in na vrhu, pod zadnjimi bukvami, sem ves poten sedel v vresje. Popolna tišina je bila še globlja, in sonce, čeprav motno in zastrto, je prav silovito pritiskalo. Namesto da bi z očmi iskal prehode in si jih vtisnil v spomin, so se mi pričeli prikazovati kraji, desetine kotičkov, kjer bi rad bil. Na silo sem pregnal privide in si ogledal prehode pod vršno ostenje in na greben. Za kam naprej ta dan nisem bil, preveč čudno razpoloženje se je igralo z menoj. Naravnost oddivjal sem po melišču v grapo in nazaj k vodi. Čudno, pri vodi in ko sva bila oba skupaj, sva bila čisto druga. Po vrsti sva oblezla vse tri izvire, odkrila enkrat in čisto skrit 30 metrov visok slap, prej srebrno nit kot slap, ki je padala v skoraj zaprtem breznu, polnem mahu in zgoraj rož. Tudi lovsko kočico med izviri sva vsu ovohala in ob vrnitvi še spodnji konec planine.

Nekaj strmih okljuk glavne poti do doline sva hitro prešla in še dosti zgodaj sva namakala noge v potok, tik pred izlivom v reko. Po cesti na drugi strani reke se je valila motorizirana turistična reka. Da pa lepa pravljica Belega potoka ne bi bila tako vulgarno končana in zadušena v bencinskih hlapih, sva jo, namesto levo čez opuščen most na cesto, mahnila po železniški trasi na desno, čez košenice in skozi borove gmajne. Šele ko se dolina Belega potoka že davno ni več videla in ko je bila tudi planina Zaprete že čisto majhna, sva jo mahnila čez reko na cesto in na postajo v Belci. Tu pa je bilo pravljice nepreklicno konec.

Žejni smo, tako žejni, da bi spili sod vode. Vode pa ni in je še nekaj časa ne bo, kajti Jernejev kuhalnik tako počasi topi sneg, da skoraj že zaspimo, preden se natopi nekaj snežnice. Ko to spijemo, se nam ne da več čakati, zarijemo se v puhaste vreče in poskušamo zaspati.

Čez kakšno minuto vsi prijatelji trdno spiyo. Od časa do časa kdo trzne v spanju, se malo dvigne, spregovori nerazumljivo besedo in — spi naprej. Da, živci in preutrujene mišice se sproščajo. Ne morem zaspati, pa če se še bolj premetavam po trdem ležišču. Kar naprej so mi pred očmi naše plezanje, garanje, pa sestop, spusti ob vrvi — vse se je končalo srečno. Kaj pa če . . . ne, na to sedaj ne smem misliti.

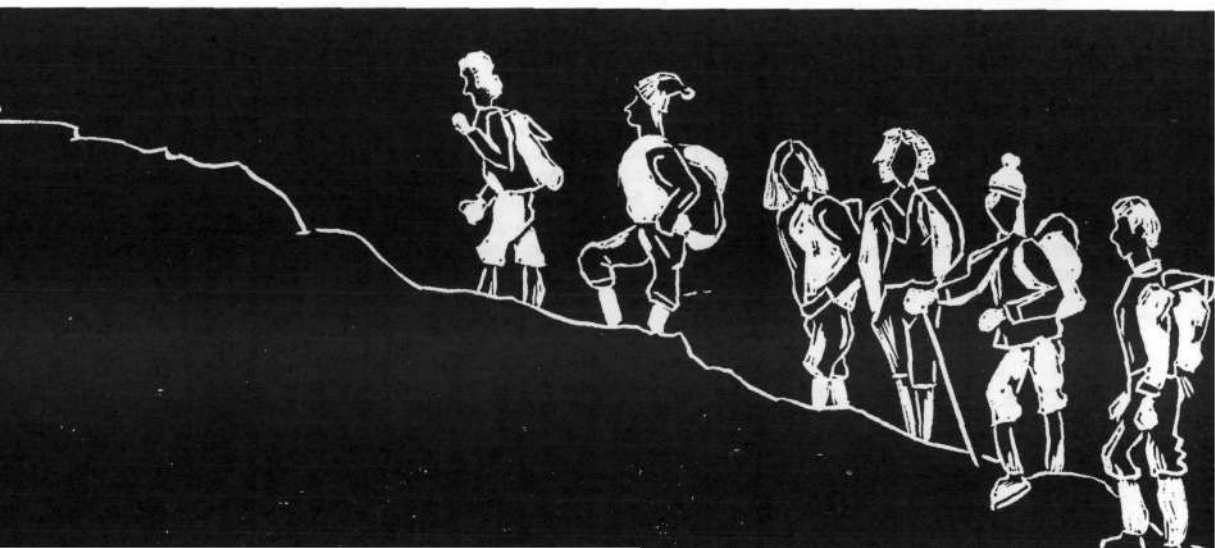
Prvi težji raztežaj sem plezal jaz. Ozebnik, trd, zbit sneg; hitro napredujem in že sem pod skalnim skokom. Nikjer razpoke za klin, niti najmanjše; treba bo pač plezati brez varovanja. Skala je zglajena od plazov, oprimkov je malo, in še tisti, ki so, so obrnjeni navzdol. Plezanje na trenje, nekakšno goljufanje estetike in stene. Nekajkrat sem na meji padca, še posebno, ko se mi odkruši oprimek; toda že sem dosegel snežišče in z vso močjo zabijem cepin v trd sneg . . . Ko varujem Bojana, opazim, da sem ves prepoten.

Črna streha, čez njo visijo svečke ledu, levo in desno pa navpične gladke plošče — torej bo treba čez to streho. Loti se je Bojan. Razbija led, da vse leti okoli, tudi po naših glavah. Končno osvobodi nekaj razpokic in klini pač morajo držati, saj jih Bojan tako nabija, da se mi kar smilijo. Čez čas vidimo samo še Bojanova stremena, potem izgine tudi to, in čez nekaj časa slišimo vesel vzklik — torej je dosegel snežišče. Že skoraj eno uro pleza Mitja na ploščah nad nami, pa je preplezal le kakšne štiri metre. Razpok ni, če pa so, so zalite z ledom in Mitja ne vidi druge rešitve, kot da mu damo svedrovce. Brskamo po njegovem nahrbtniku, in ko ga tretjič temeljito pogledamo, najdemo samo sveder; svedrovci so ostali na bivaku. Ko mu to povemo, imam občutek, da bi se Mitja najrajši zjokal. Toda plošče so edina pot naprej . . . Po skoraj treh urah Mitja prepleza plošče in uredi varovališče. Večine klinov mi niti ni treba izbijati, dovolj je močan poteg z roko.

Pridemo v ozebnik, ki smo se ga najbolj bali. Toda strah je bil odveč. Znotraj ni črnega ledu, samo rahel poprh, ki ga Jernej veselo razbija s kladivom. Pa vseeno ni tako lahko; zelo strmo je, notri je veliko trav, zopet nobene prave razpoke za klin. A Jernej kljub temu napreduje počasi in zanesljivo.

Končno smo pod previsno steno, stensko zaporo, za katero smo se že v dolini odločili, da jo bomo obplezali po desni. In kakor v posmeh se od nekod pripodi neka črna gmota, poganja se v dolgih skokih tik nad nami in nam kmalu izgine izpred oči. Prikazen? Ne, samo gams samotar. Ko smo malo višje, vidimo gamsjo stečino, ki vodi z grebena tik pod previsi na drugo stran.

Tako hitro se je stemnilo, da smo komaj opazili. Že sestopamo po zasneženih pobočjih. Lunin krajec nam daje le premalo svetlobe, zato večkrat zaidemo, pridemo na rob stene, se zopet vračamo; moči nas zapuščajo . . . Sestopamo naprej, se spuščamo ob vrvi in zopet vidimo pod seboj samo veliko praznino; zopet se vzpenjamo; lačni in žejni smo in hočemo še nočoj v dolino, zato poskušamo malo bolj v levo. Kar neverjetno je, kako najdemo enega redkih prehodov, kjer se spuščamo ob vrvi. Ko se enkrat spustim po nekem strmem ozebniku, imam spodaj kaj videti: vsi trije prijatelji visijo

obešeni na pomožne vrvice na edinem drevesu, ki raste kakšen meter stran od ozebnika. Kakšna sreča — ozebnik je skoraj navpičen, levo in desno so same neke čudne trave — torej nobene možnosti zabiti klin; tukaj pa raste macesen, mogočen, pravi viharnik. Kmalu vsi štirje visimo na njem. Končno pridemo v položnejšo grapo, še nekaj spustov ob vrvi — in skoraj smo že v dolini...

Kako lepo je življenje: gozdovi in tiha pot, ki pelje skoznje, sneg in sonce, hudourniški potoček, ki ti pogasi žejo, bele stene, garanje v njih, premagovanje sebe in svojih slabosti, srečna vrnitev, prijateljev stisk roke, misel na najdražje... in tudi spanje, v katero nezadržno tonem.

Grapo smo plezali 21. in 22. decembra 1985 kot prvi: Bojan Pograjc, Jernej Štrihar, Mitja Praprotnik in Bojan Počkar. Smer smo plezali v Kotu, v Požgani Mlinarici (1873 m), ime smo ji dali Divja mesečina. Ocena smeri: VI—, A₃, 85° / V+, A₂, 45°—50°; 700 m.

društvene novice

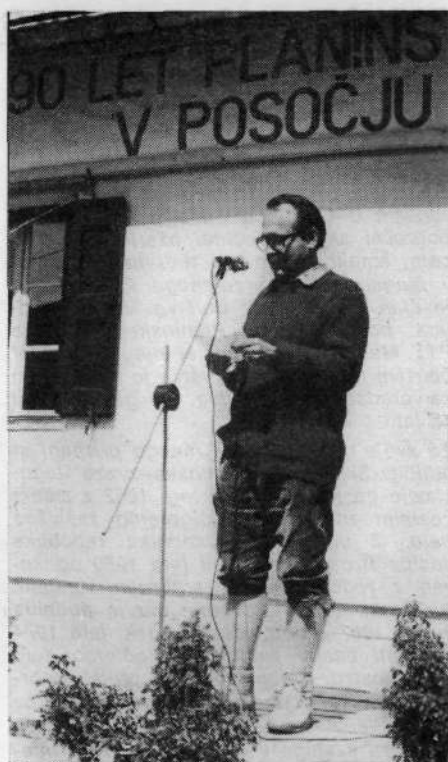
PLANINA RAZOR: PROSLAVA 90-LETNICE SOŠKE PODRUŽNICE SPD

TRDEN OKOP PROTI POTUJČEVANJU

SLAVNOSTNI GOVORNIK dr. MATJAŽ KMECL: »PLANINCI SMO VARUHI TEGA SVETA IN NJEGOVIH NAJVEČJIH VREDNOT!«

Soparno vreme predpraznične sobote je prireditelje osrednje proslave ob 90-letnici ustanovitve Soške podružnice Slovenskega planinskega društva primoralo, da so se med zadnjimi opravili pogosteje kot običajno ozirali v nebo nad vencem bohinjsko-tolminskih gora, kjer se rado skuha kakšno vremensko presenečenje. Za Planinskim društvom Tolmin, dedičem Soške podružnice, je bilo namreč nekaj mesecev skrbnih priprav. Nočna nevihta in močan jutranji veter sta oprala in posušila zelene pašnike na planini Razor, in tako je bilo v nedeljo, 20. julija 1986, vse nared za prihod množice udeležencev slavja; kasneje se je izkazalo, da jih je bilo okrog 1500.

»Oj Triglav, moj dom« — pesem, ki nas je že velikokrat zazibala med planinske spomine, je tega dne v izvedbi moškega pevskega zbora Šimna Golje s Kneže naznanila začetek slovesnosti. Razpoloženje je dvignil tudi naš znani kulturni delavec in ljubitelj gora, slavnostni govornik, dr. Matjaž Kmecl, ki je med drugim poudaril: »Pri tedanjih možeh, ki so jim današnji Tolminci vredni nasledniki, bi se lahko česa naučil marsikateri današnji jamrovec, ki vidi svojo nesrečo, revščino ali nerazvitost v vsem drugem, le pri sebi ne. S pridnostjo, narodno zavestjo in pogumom, tako rekoč iz nič, iz velike skromnosti, so postavili na noge prav spoštovanja vredno planinsko organizacijo.« Kmecl je navzoče opozoril tudi na to, da smo »planinci varuhi tega sveta in nje-

Član Centralnega komiteja ZKS dr. Matjaž Kmecl: »Pri tedanjih možeh bi se lahko česa naučil marsikateri današnji jamrovec.«

govih največjih vrednot: poleg velike kulturne in narodne tradicije tudi — zmeraj bolj! — zadnjih ostankov čiste in nenačete narave«.

Sledil je kulturni program, ki so ga izvedli člani mladinskega odseka PD Tolmin. O mejnikih razvoja planinstva v Posočju je spregovoril predsednik tamkajšnjega planinskega društva, Žarko Rovšček, ki je med drugim poudaril:

»V smislu paragrafov 9 in 10 postave od dne 15. novembra 1867 državnega zakonika, list št. 134, potrdi se, da društvo 'Soška podružnica SPD s sedežem v Tolminu' po predstojecih pravilih postavno obstoji (Trst, dne 2. maja 1896, c. k. namestnik Rinaldini).

S tem zapisom so bila po pristojnih oblasteh končno potrjena pravila nove podružnice. 14. junija 1896 je imela Soška podružnica svoj prvi občni zbor, konec leta pa je štela že 45 članov. V svoja pravila so ustanovitelji zapisali: 'Paragraf 2. Podružnici je namen: spoznati slovenske gore in planine ter pospeševati in olajševati potovanje po Soški dolini ter podpirati v tem smislu delovanje SPD v Ljubljani, čegar pravila imajo veljavo tudi za to podružnico.'

Kmalu nato se je planinska dejavnost v Posočju zelo razmahnila: 5. avgusta 1901 so slovesno odprli Trillerjevo kočjo na Krnu, v naslednjih letih pa so nastale nove podružnice: Ajdovska, Vipavska, Cerkljanska, Idrijska, Tržaška, Goriška. Svoj višek je Soška podružnica dosegla leta 1906, ko je štela 280 članov.

Potem je prišel prvi plaz, ki je podrl kočjo na Krnu. Temu je sledil nov, mnogo hujši plaz: tudi prva svetovna vojna je tu pustila svoj pečat. Nato so tod pustošili črnosrajčniki, naš človek pa je doživljal planine po skritih stezah prek ilegalnih mejnih prehodov, s prenašanjem slovenske literature. Ljubitelji gora pa kljub temu niso mirovali. Še enkrat so poskusili organizirati planinsko dejavnost z ustanovitvijo ilegalnega planinskega kluba Krpelj.

Z obnovo domovine so pognale tudi korenine planinske dejavnosti. Kmalu je nastalo kakih deset planinskih društev, ki so obnovila poškodovane in zgradila nove objekte.«

Devetdesetletna zvestoba planinstvu na Primorskem je s tem prazničnim dnem, ki se je končal ob zvoku harmonik in z ljudskim rajanjem, doživela še eno zmago-slavje.

Ž. R.

ZAPUSTIL NAS JE ANTON GOSAR

Intekla se je življenjska pot velikega planinca, častnega člana Planinskega društva PTT Maribor in dolgoletnega predsednika društva Antona Gosarja.

Ljubezen do planin mu je že v rani mladosti zbudil stric. Ko ga je življenjska pot zanesla iz Ljubljane v Maribor, je najprej pogrešal skalne pečine, ožarjene s soncem, kmalu pa so mu tudi tu zablesteli v blagem zelenilu zelenega Pohorja. Bil je član Planinskega društva Maribor Matice, po ustanovitvi Planinskega društva PTT Maribor pa je postal njegov član. V četrtem letu obstoja društva je bil izvoljen za predsednika društva, ki ga je vodil 15 let.

Za svoje delo je prejel mnogo priznanj in odličij. Skupščina Planinske zveze Jugoslavije ga je odlikovala leta 1962 z zlatim častnim znakom za dolgoletno zaslužno delo. Z ukazom predsednika republike Josipa Broza Tita je bil leta 1969 odlikovan z redom dela s srebrnim vencem. Planinska zveza Slovenije mu je podelila v letu 1967 srebrni častni znak, leta 1974 pa zlati častni znak za dolgoletno delo v planinstvu. Anton Gosar je prejel srebrni znak Transverzale kurirjev in vezistov NOV, Planinsko društvo PTT Maribor pa ga je za zasluge v društvu leta 1973 ime-novalo za častnega člana društva.

Navzlic krhkemu zdravju je bil vrsto let eden najaktivnejših članov, znan tudi kot

goreč pripadnik planinske miselnosti in udejstvovanja, vzgojitelj mladih in nasploh velik človek. Zato mu izrekamo še enkrat prisrčno zahvalo za vse, kar je storil za naše društvo, za našo družbo, za planinstvo.

Člani PD PTT Maribor

26. TABOR PD ŽELEZNIČAR JUGOSLAVIJE

V četrtek, 3. julija 1986, se je zvečer s priložnostno slovesnostjo začel 26. tabor planinskih društev Železničar Jugoslavije. Tabor je bil pri Lovski koči v Kamniški Bistrici. Govoru in dobremu programu s petjem in plesi je sledilo veselo planinsko rajanje.

Naslednjega dne so se vrstila orientacijska tekmovanja, streljanje, vlečenje vrvi in podobno. Nekateri so se odpravili na pohod, ki so ga sklenili na Kokrskem sedlu, kjer so kamniški planinci končali 2. ploščo na novi planinski postojanki.

Mnogi planinci, ki so se udeležili tabora, so ostali v Kamniški Bistrici še nekaj dni in priredili mnogo izletov. Želimo pa si, da bi na tabor, ki je bil tako blizu Ljubljane, prišlo več ljudi, zlasti tistih, ki se ukvarjajo s takimi prireditvami.

T. B.

PAVLE ŠEGULA: SNEG, LED, PLAZOVI

PRIROČNIK ŽEPNEGA FORMATA IN Z OBSEGOM 304 STRANI, KI GA JE NAPISAL ZNANI STROKOVNJAK ZA PLAZOVE PAVLE ŠEGULA, JE IZJEMNO KAKOVOSTNA PREDSTAVITEV »MRZLIH« NEVARNOSTI V GORAH. DELO BI MORAL PREDELATI VSAK PLANINEC, SMUČAR, LOVEC, DELAVEC NA SMUČIŠČIH IN VOJAK

Odbor za založništvo, ki deluje pri Planinski zvezi Slovenije, je izdal novo planinsko publikacijo, ki jo je pripravil znani planinski pisatelj in prevajalec ter strokovnjak za plazove, sicer diplomirani inženir elektrotehnike, Pavle Šegula — Sneg, led, plazovi.

Kakršnakoli drugačna kratka predstavitev knjige, kot jo je v predgovoru opravil eden od recenzentov — dr. Francè Bernot, strokovnjak s področja meteorologije, bi bil le slab poskus; zato je najbolje, da povzamemo kar Bernotove misli o knjigi.

»Avtor, načelnik Podkomisije za snežne plazove pri Gorski reševalni službi Planinske zveze Slovenije, se je na svojih pre mnogih gorskih poteh v domačih in tujih gorah seznanjal tudi s snegom in plazovi. Tema mu je prirasla k srcu in z veseljem nam je na vsakoletnih dnevnih varstva pred snežnimi plazovi razdajal svoje bogato znanje o materiji, to je o snegu in ledu, ki sta marsikateremu planincu postala usodna kot plaz in zaradi katerih je marsikdo prerano izgubil življenje.

Snov je podana pregledno in sistematično. Najprej nam avtor predstavi sneg kot padavino, nato kot snežno odejo. Opisuje in razlaga vse spremembe, ki jih sneg utrpi, in kako iz snega sčasoma lahko nastane ledeniški led v visokih gorah (Triglavski ledenik).

Sledi poglavje o plazovih. V njem nam avtor predstavlja mednarodno klasifikacijo plazov, okoliščine in vzroke njihovega nastanka, načine gibanja in škodo, ki jo povzročajo.

Posebno poglavje je namenjeno varstvu pred plazovi, v katerem avtor opisuje načine, kako s posegi v naravi preprečiti plazenje snega ali preusmeriti plazne gmote, da ne povzročajo škode na objektih.

Več sezon je avtor sodeloval pri popisu plazin snežnih plazov, ki so osnova za nastajajoči katastrofi snežnih plazov. Pri tem je dobil dober pregled nad območji v Sloveniji, ki jih ogrožajo snežni plazovi.

Kot gorski reševalec je sodeloval v akcijah reševanja ponesrečencev iz plazov. Ker so ga presunili pogledi na nemočne žrtve v snegu, je svoje bogato znanje o snežnih plazovih razdajal gornikom vseh starosti. Zlasti je seznanjal planince in druge (lovce, smučarje, vojake, delavce na smučiščih idr.) s samozaščitnimi ukrepi.

Zelo obširno in podrobno je obdelano poglavje o reševanju iz snežnih plazov. V njem obravnava avtor vse doslej znane in uveljavljene načine iskanja ponesrečencev v plazu. Najprej opiše tovariško pomoč, nato iskanje s sondami. Mimoregledno omeni uporabnost lavinske vrvice. Obširno se je avtor razpisal o lavinskih psih, ki so ob vodstvu izurjenega vodnika — gorskega reševalca — bili vselej najboljši in najhitrejši izsleditelji ponesrečenca. Žal poteče preveč časa od nesreče pa do prihoda reševalcev in lavinskega psa na kraj nesreče. Pes najde v snegu vse — od ponesrečenca do najmanjših predmetov, pomešanih s snegom. Žal življenje v plazovini naglo ugaša zaradi pomanjkanja zraka, zaradi mraza in poškodb. Zato najdejo psi večinoma samo preminule.

Živimo v dobi elektronike. Zato so dandanes izdelani miniaturni radijski oddajno-sprejemni aparati; ti oddajajo določen signal, ki ga enak aparat — vklopljen na sprejemanje — zazna in s tem omogoča, da ugotovimo, kje je ponesrečenec. Temu pomagalu pri iskanju ponesrečencev se dandanes obeta bodočnost. Zato mu je avtor, po poklicu diplomirani inženir elektrotehnike, posvetil posebno pozornost. To pripravo izdelujejo v tujini z nazivi »pieps«, »ortovox«, »VS 68«, »arva 4000« idr.

V novejšem času poskušamo za iskanje ponesrečencev v plazu upajati bajalico (posebno šibo za iskanje vode ali predmetov pod zemljo, op. ur.). Žal imamo z njo pri nas kljub obetavnim lastnostim še premalo izkušenj.

V sklepu tega poglavja obravnava avtor vsesplošno uporabnost lopate za iskanje

in reševanje iz plazov ter daje napotke za ugotavljanje, kje bi lahko bil ponesrečenec v plazju glede na obliko terena, vrsto plazju, množino snega itn.

Sledijo še opis reševanja s helikopterjem, opis organiziranosti Gorske reševalne službe v Sloveniji ter smernice za vodjo akcije reševanja iz plazov.

Pred koncem knjige so še napotki, kako ravnati s ponesrečencem, kako mu dati laično prvo pomoč na kraju nesreče, med prevozom in v koči. Podrobno je avtor opisal še toplotni omot za ogrevanje podhlajenega, a še živega ponesrečenca.

Priročnik Sneg, led, plazovi je z evidenčno številko 82 izdal Odbor za založništvo pri PZS v Ljubljani, besedilo sta strokovno pregledala Francè Bernot in Aleš Horvat, zlektorirala ga je Darinka Petkovšek, risbe — v knjigi jih je kar 98 — pa je narisal Marjan Zaletel-Janč.

Knjigo formata 12 krat 16 centimetrov in z obsegom 304 strani je natisnila Tiskarna Toneta Tomšiča v Ljubljani, za 1500 dinarjev pa je na voljo na Planinski zvezi Slovenije, Dvořakova ulica 9, 61000 Ljubljana, ali v knjigarnah.

M. C.

GORNIK 4/86: PRI KRNSKIH JEZERIH DO JESENI ŠE PETI OBJEKT

Četrta letošnja številka Gornika, informatorja Planinskega društva Nova Gorica, prinaša kup novic: Avtopromet Gorica je tudi letos vpeljal sezonsko avtobusno progo, ki bo vodila od Šempetra do Lepene in izvira Soče. Obnovljena je Stjenkova koča na Trstelju. Gradbeni odbor pri Planinskem društvu Nova Gorica je zbral dovolj gmočnih sredstev in vsa dokumentacijo za gradnjo petega — spalnega objekta pri Domu pri Krnskih jezerih. Primorska alpinistična odprava Peru '86 je že na poti: enajst alpinistov bo osvajalo šesttisočake v Cordillera Blanca in plezalne smeri v skupini Huaywash. Grafično podjetje Soča je za potrebe PD Nova Gorica in PD Kobarid natisnilo 15.000 razglednic. Razveseljiva je vest o skorajšnjem izidu dela dr. Toneta Strojine Prvi čez steno (delo je že na knjižnem trgu — v PV ga bomo predstavili v oktobrski številki, op. ur.). PD Kobarid se je poslovilo od planinskega tovariša Oskarja Šturma. Za vse, ki se nameravajo udeležiti letošnjih delovnih akcij, pa je priložen koledar akcij.

N. V.

INFORMATIVNI BILTEN KOVINOTEHNE: V KRALJSTVU ZLATORGA

Pred nami je izredna številka Informativnega biltena Kovinotehne iz Celja, kjer deluje sekcija Planinskega društva Laško. To je bilten, ki razveseli srce in oko. Uvod, namenjen pionirjem, ki so se udeležili tabora planincev pionirjev letos v Trenti, nadaljuje pripoved o zlatorogu. Izvemo tudi, kako je nastala triglavska roža in kdo so krivopetnice. Najlepše od vsega pa so številne otroške ilustracije zlatoroga in njegovega kraljstva, ki so tako bogate in prisične, da se le s težavo odtrgamo od tega kraljstva otroške domišljije.

N. V.

EHO 30: 25 LET ORIENTACIJE

Glasilo osrednjega sveta Bolgarske turistične zveze Eho nas v št. 30 (25. julij) na zadnji strani opozarja na 25-letnico ustanovitve Mednarodne

federacije za orientacijo (IFO). To pomembno zvezo so 21. in 22. maja 1961 v Kopenhagnu ustanovile Bolgarija, obe Nemčiji, Danska, Norveška, Finska, Svica, Švedska in Madžarska. V sestavku navajajo, da bo naslednje (5.) svetovno prvenstvo v orientaciji leta 1991 v CSSR, naslednji kongres IFO pa leta 1988 v Italiji.

L. P.

GLAS KOLEKTIVA 7—8/86: NA TRIGLAV IN V DOLOMITE

Glas kolektiva, glasilo delavcev SGP Slovenija ceste Tehnika Obnova, tokrat prinaša med planinskimi novicami sestavek Egidija Lampiča o uspešnem vzponu na 2666 m visoki Viš v Furlaniji in vabila planincem: 24. avgusta bo izlet na Triglav. Za ljubitelje zahtevnejših smeri pa pripravljajo petdnevno turo v Dolomite.

N. V.

ALPINISMO GORIZIANO (ITALIJA): PROBLEMATIKA BENEŠKIH ALP

Letošnja tretja številka (maj—junij) glasila Alpinismo Goriziano, ki izhaja v Gorici vsaka dva meseca, obvešča bralce že v uvodnem članku o problematiki Beneških Alp. Osnovno vprašanje je, kako obvarovati to naravno dediščino pred škodljivimi posledicami vse množičnejšega alpinizma in onesnaženosti okolja ter hkrati ohraniti njeno kulturno vlogo. Zanimiva sta tudi intervju z alpinistom Cesarom Maestriem in zapis o računskem vrednotenju težavnostnih stopenj.

-ješ

OEAV (AVSTRIJA): VPLIV VIŠINE NA ČLOVEKOV ORGANIZEM

Poletna številka, torej julijska in avgustovska, je namenjena hribolaštvo in v njej bo našel vsakdo kaj zase. Zanimivo je poročilo o vse številnejših skupinah hribolazk kot tudi pisanje o odpravah iz avstrijskega zornega kota oziroma njihovih uspehih. Ljubitelji gora ne bodo spregledali članka o vplivu višine na človekov organizem, starejši planinci pa ne portreta vodilne osebnosti avstrijskega hribolaštva, dr. Friedricha Simonyja.

J. S.

DIE ALPEN (ŠVICA): 175 LET ŠVICARSKEGA ALPINIZMA

Vodilna tema julijske številke te revije v štirih jezikih je namenjena 175. obletnici alpinizma v Švici. Sicer pa je vsebina podobna kot v prejšnjih številkah, to pomeni, da je v njej obilo navodil za alpiniste, podatkov o gorskih očakih in drugega.

J. S.

DER TOURIST (NDR): VABILO V GORE

Že slika na naslovnici junijske številke revije Der Tourist vabi vse, ki se še niso odpravili, da pohitijo v gore, saj sta prav julij in avgust za to najprimernejša meseca v letu. Sicer ta »predpoletna« številka prinaša še kopico krajših reportaž planincev kot tudi napotke za ne prav večje planince.

J. S.

BERGGIDS (NIZOZEMSKA): O JULIJSKIH ALPAH

Junijska številka nizozemske alpinistične revije prinaša obširne reportaže o Julijskih Alpah, tako da nam že na prvi strani pade v oči naš zlatorog, na nekaj naslednjih pa so predstavljeni Triglav, Vrščič, Špik in drugi naši visokogorski predeli. V reviji je še veliko zanimivega branja za vse, ki imajo radi gore.

J. S.

TEMELJ ŽE, TODA . . .

»LEPO SE JE SPREHAJATI PO TRAVNIKIH IN GRIČIH, TODA SODOBNA PLANINSKA ORGANIZACIJA MORA IZVAJATI SVOJO DEJAVNOST V VISOKOGORJU, SICER SE BO ČEZ NEKAJ LET POSTAVILO VPRAŠANJE NJENEGA IMENA.«

ALEŠ ROTAR

Aleš Rotar, sedaj vojak, nam je iz srbskega Rajlovca poslal zanimiv zapis kot odgovor na misli Jožeta Dobnika in Bojana Brvarja v zvezi s članstvom v planinski organizaciji. Rotarjeve pripombe — nekaj med njimi je tehtnih, z nekaterimi pa se ne moremo strinjati — naj bodo izziv še drugim planincem, da povedo o tej problematiki svoje mnenje.

Uredništvo

Morda je sebično za osebni odnos do nekega množičnega problema, pojava uporabljati javno pot, toda kot član te organizacije, katere glasilo je Planinski vestnik, si jemljem to pravico. Čeprav se moj občutek pripadnosti vsak dan bolj maje, me gore in doživetja, morda pa tudi neki metafizični osebni dolg, vežejo nanjo. Zato tudi pišem vrstice, ki sledijo. Gotovo za marsikatero uho ne bodo prijetne, toda prihajajo iz srca, ki že skoraj vse svoje zavedanje dolgo iskreno ljubi gore.

MARSIKDO JE HODIL PODOBNO ŽIVLJENJSKO POT

Za začetek bi želel nekoliko orisati svojo pot. Ne zaradi njene specifičnosti, temveč za lažje razumevanje mojega odnosa. In ne samo mojega. Prepričan sem, da je taka ali podobna zgodba marsikaterega mladega človeka, ki so mu gore stopile v življenje. Nekako pri štirinajstih sem s starši prvič odšel v prave, visoke hribe. Kmalu sem začel spoznavati sladkost dejanja in doseženega cilja, lepoto narave in ravno pravšnjo samoto. Nekaj let je tako ljubezen tla in se kasneje razplamenela z mladostnimi sanjami. S prijatelji smo brali knjige o odpravah in vlekli v gore nahrbtnike, polne opreme, zavijali smo se v vetrovke in v ušesih se je julijski veter spremenil v himalajski orkan. Prebirali smo junaške zgodbe začetnikov alpinizma in v brezpotjih iskali svoje dogodivščine. V zgornjih žepih nahrbtnikov smo s seboj nosili majhne zelene zvezčiče, planinske izkaznice, vse potiskane s štampiljkami. Planinsko društvo nam je pomenilo le pisarno, kamor smo vsako leto šli potrditi članstvo. Popust in koče, to je bilo vse. Na šoli je sicer delovala nekakšna planinska skupina, toda v senci postavljaštva samozvanih vodnikov nismo našli prostora zase in svoje želje.

Sanje pa so zahtevale vedno več. Ko smo se naučili plesti z vrvoj po poletnih gorah, smo obrnili liste v učbenikih, seveda predpotopnih, in si kupili dereze na odpadu. Zelo hitro mi jih je uspelo polomiti. Ko sem šel prvič na pohod na Stol, sem se grdo spotaknil in padel na glavo. Morda bo kdo povezoval to tehniko padanja z mojo odločitvijo: nikoli več. Tista množica ljudi, ki bolj spominja na tekoče stopnice v Nami kakor na gorsko idilo, ki sem jo pač pričakoval, res ni spadala v moje vizije gora. Če sem torej hotel naprej, sem moral najti drugo pot. Tečaji z mladinskimi vodniki — ne, to ni bila alternativa, kajti izvedel sem, da tam premalo **znajo**. Množični pohodi — še manj, tam ni bilo prostora za moje osebno dejanje in doživetje, naučiti se pa spet nisem mogel ničesar. Torej k alpinistom, čeprav sem imel nenavadno mnogo težav z vrto-glavico.

Zdaj planinsko društvo ni bila samo pisarna, kamor sem hodil plačevati članarino; postala je skupina ljudi, ki so na neki čudovit način dojemali gore. In sebe. Čeprav so bili na zunaj vse kaj drugega kakor v mislih skovane podobe himalajcev, se mi je družčina kmalu vsedla v srce. Naučil sem se obrti gorolezenja. Odkril sem več lepot, doživel še vse kaj drugega, kakor morejo oči in misli najti v knjigah.

VELIKO RAZOČARANJE

In planinska organizacija? Iz skoraj nikakršnega pomena je dobila beseda pejorativni (slabšalen — op. ur.) prizvok. Naenkrat se je prelevila v zmaja s sedmerimi komisijami in močnimi kremplji, ki vlečejo vrv prav v nasprotno smer od nas. Sledilo je veliko razočaranje. Vse dotlej sem mislil, da je alpinizem za planinsko dejavnost vodečega

pomena, da si vse tiste »strukture« na Zvezi prizadevajo za kar najboljšo dejavnost, zdaj pa sem naenkrat ugotovil, da jih zanima samo velikost števil. In to katerih...

Najpreprostejše dialektično sklepanje nam pove, da skupine vodijo najsposobnejši, da oni nekako odreja razvoj, delo in rezultate. Poprej sem vedno verjel, da so sposobnejši gorniki drugim za zgled, saj so nam bili. In mi smo prišli do tako lepih doživetij prav po njihovih stopinjah. Moje smeri so postajale vedno strmeje, vrhovi višji. A poti so bile vedno samotnejše in razočaranje nad organizacijo vedno večje. Že davno sem prerasel tisto mladostniško uporništvu, čeprav smo se ga v tisti predsobi, kjer je bilo tedaj naše društvo, precej navzeli.

Zdaj po hladnem, racionalnem razmišljanju ne najdem več skupnih poti s planinci. Le še opazujem jih, ko se nam križajo stopinje. Ljudje hodijo v gore, ne da bi jih kdo poučil, jim dal napotke za zdravo in srečno pot. Znanje nadomešča trop z vodniki, ki so velikokrat nesposobni svoje vloge. Navsezadnje, kaj pa obvlada danes povprečen planinski vodnik? In zakaj tako malo zna? A vedno znova se postavljajo le vprašanja o številu članstva v organizaciji, ne pa o njegovi kvaliteti. Vedno so važnejše visoke številke. Toda mar ni brez vsake statistike (ki jo sicer kot metodo izredno spoštujem in trdim, da bi se ob ustreznih pokazovalcih vsi problemi iz pričujočega pisanja dali *nerično izraziti in potrditi*) vidno, da se ogromna večina te množice usmerja le na redke razkričane poti, mnoge od preštevilnih, ki jih je taista organizacija zarezala v naše gore, pa ostajajo osamele? Na drugi strani se mi dvigajo lasje ob spominih na nekatere prizore. Samo en živčni zlom na prvih klinih poti čez Prag morate opazovati v večernih urah, ko se do kraja izmučeni planinci vračajo v Vrata, pa si boste gotovo postavili vprašanje o sposobnosti teh ljudi (in njihove nemočne okolice), da se varno in suvereno gibljejo v gorskem svetu.

Ali se ne zavedate, da sprejemate velikansko odgovornost za tiste nove člane, ki bi jih radi privabili v naše vrste? In kako? »S primerno propagando, pojasnjevanjem prednosti članstva ter z dobrimi in zanimivimi programi...«

TREKINGI — REDNA DEJAVNOST?

1. Kaj nam bo propaganda? Ponujanje tistega, kar jim lahko nudite, to pa je zelo zelo malo. Seveda boste takoj kot protiargument navedli število izletov, koč, poti... Toda vsa društvena dejavnost, o kateri lahko berem v časopisih, na oglasnih deskah, sloni na pohodih v sredogorje in za dodatek tu in tam na kak modni vrh. Ali ni dovolj jasno, da čas zahteva prehod na višjo raven? V drugih deželah, tudi tistih, ki so manj planinske od naše, se ljudje vedno več odpravljajo v višja gorstva, mnogo jih poskuša s preprostim plezavanjem, trekinci so iz mode prerasli v redno dejavnost. Mi pa kar naprej nabiramo rožice po gričih. Pojasnjevanje prednosti članstva!

Če pustimo ob strani finančne stvari, ki nam ne smejo biti pglavitne, če govorimo o iskrenem članu, nam ne ostane dosti, kar bi govorilo o vrednosti članstva. »Tisto planinstvo z zelenimi klobuki in rdečimi dokolenkami, tisti tropi ljudi so me vedno bolj odbijali, in tako sem pri osemnajstih naredila križ čez gore. Še vedno sem jih občudovala, a od daleč. Tako so ostale samo moje.« Dekle, ki mi je to povedalo, je bilo v planinski šoli (v Trenti, kjer ji ni nihče znal pokazati, kako se nataknejo gamaše), prehodila je marsikatero pot in nekaj let za njenim prvim slovesom od gora sva šla v martuljske gore. »Nikdar nisem mislila, da obstaja nekaj takšnega!« In sprašujete se, zakaj pada delež mladine v organizaciji. Vzrok je preprost: ne zadovoljuate njenih zahtev, želja. »Programi za planinsko udejstvovanje so močno zastareli...« priznava predsednik mladinske komisije in dodaja: »... bi bilo mogoče popestriti z drugimi dejavnostmi (taborniki, jadranci, alpinisti...«

TEMELJITA SPREMEMBA ALI RAZSULO?

2. Tu se pa zdaj vse neha! Kvaliteta, v tem primeru alpinizem, naj bi bila popestritev namesto sestavnega dela vzgojnega procesa. Pridemo lahko do logičnega sklepa: organizacija je ali pred temeljitimi spremembami ali pred razsulom. Poglejmo: za dobrega in samostojnega planinca je osnovno primerno **znanje**, ki mu bo omogočilo obiskovanje gora. Drži, lepo se je sprehajati po travnikih in gričih, toda sodobna planinska organizacija, ki goji današnje planinstvo, mora izvajati svojo dejavnost v visokogorju, sicer se bo čez nekaj let postavilo vprašanje njenega imena. Nekoč so bili hribolazci že tisti, ki so šli na Katarino, danes je vzpon na Kamniško sedlo bolj izlet kot planinsko dejanje.

Poglejmo resnici v oči: struktura planinske organizacije je precej šibka. Verjetno je zelo groba tale ocena: okoli 1500 je alpinistov, nekaj tisoč je tistih, ki so sposobni gibanja v gorskem svetu tudi v slabših razmerah (brezpotje, zima, megla...), recimo jim gorniki, okrog 90.000 pa je takih, ki so sposobni sami hoditi na ture le v zelo dobrih razmerah, večina njihove dejavnosti so izleti v sredogorje. Kvaliteta neke organizacije se meri po tistih nekaj tisoč sposobnih. Seveda za zdaj ni nobenih posledic te razpla-

stitve. Lahko je kikirikati na svojem dvorišču, a kaj bi bilo, če primerjamo Zvezo s sorodnimi organizacijami v tujini?

Mislím, da je skrajni čas, da preidemo iz stremljenj za množičnostjo v prizadevanja za kakovostjo. Najprej je treba izboljšati znanje članstva, kar bo omogočilo večjo zanimivost programov. Samo ta bo pritegnila nove člane, take prave. Pričeti je treba seveda pri mladih, prerasti nekatere samozagledanosti in zastarelosti. Zato bi mladinski komisiji priporočil, da se ne ukvarja samo z mislijo, **kako** izvesti predavanje, temveč **katero** snov naj predstavi mladim. Mlad človek je željan dogodivščin, spoznavanja novega, večjega in močnejšega. Sanje so mu osnova za želje, želje za dejanja. Organizacija, ki **danes** želi biti planinska v pravem pomenu te besede, ki hoče biti tu **jutri**, mora dati svojim praviim članom tako želje kakor tudi znanje.

IZ PISARNE PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

	dinarjev
Iva Teržan, Ruše	4.500
Janez Krušič, Žirovnica	2.500
Jože Ružič, Murska Sobota	600
Majda Papež, Ljubljana	3.000
Vida Herman, Maribor	2.000
Žarko Rovšček, Tolmin	2.500
Ljubo Kneževič, Koper	4.000
Matjaž Čuk, Kranj	3.000
France Škrbec, Ljubljana	3.000
Julij Jurše, Ruše	3.000
Matevž Pečelin, Žiri	6.000
Dr. Anton Hauc, Maribor	11.000
Jože Dobnik, Ljubljana	8.000
Milan Čilenšek, Maribor	10.600
Danilo in Vladka Golob, Kamnik	4.000
Breda Zajc, Kamnik	2.000
Franc Cafnik, Maribor	3.000
Sonja Ploj-Ratajc, Maribor	5.000
Dr. Ervin Mejak, Polzela	4.000
Tomislav Jagačič, Varaždin	4.000
Anica Horvat, Zgornja Kungota	3.000
Jure Boruta, Ljubljana	2.000
Gregor Klančnik, Ljubljana	17.000
Skupaj	107.700

V gotovini so v korist Planinskega vestnika prispevali:

Nevina Prevec, Ljubljana	1.000
Mihajlo Bojkič, Ljubljana	1.000
Mihael Šerc, Ruše	1.500
Darinka Petkovšek, Ljubljana	3.000
Skupaj	6.500

V korist Planinskega vestnika je odstopil povračilo potnih stroškov:

Jože Dobnik, Ljubljana	4.084
----------------------------------	-------

Avtorski honorar za prispevke, objavljene v Planinskem vestniku, so darovali:

1. v sklad Aleša Kunaverja:

dr. Jože Andlovic, Nova Gorica — namesto cvetja na grob inž. Ksava Šemrova	15.000
Tomaž Banovec, Ljubljana — namesto cvetja na grob Lada Goloba	10.540
Tomaž Banovec, Ljubljana	10.000

2. za žensko himalajsko odpravo na Južno Anapurno:

Matej Šurc, Ljubljana	5.000
Skupaj	40.540
Vse skupaj	158.824

Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo!

ŽELJE IN ZNANJE

Morda se bo kdo spotaknil ob željah. Naj se samo spomni polnih dvoran ob zanimivih predavanjih alpinistov in gornikov, ki so obiskali visoka gorstva v tujini ali pa skrite koticke naših gora. Znanje! To je ključnega pomena. Sodobnega planinca, to je gornika, moramo naučiti varnega gibanja v gorskem svetu, kamor spadajo tudi osnove uporabe rok (da ne bom pisal o plezanju), opreme (cepin, dereze, vponka, vrv), bivakiranje, orientacija, priprava vzpona... In vse to na višji ravni kakor doslej.

Če bi proces začeli jutri, bi sadove ubirali čez tri ali pet let. Potrebni pa so kadri, in to samo kvalitetni. Teh je številčno gotovo dovolj, toda zajec tiči v drugem grmu. So namreč iz tistih delov organizacije, ki jih doslej vrh, vsaj v dejanjih, ni gledal z naklonjenostjo. Potreben bi torej bil korenit premik v politiki organizacije, še več, nekateri nazori bi morali najti svoje mesto. Seveda je možna tudi druga pot — nadaljevati sedanje tokove, ki pa bodo nekega dne gotovo privedli do razcepa. Razlike v dejavnostih med posameznimi deli organizacije bodo prerasle v konflikt. Vse od popotništva do športnega plezanja ne gre v isti koš! In tedaj mi bo zelo hudo, kajti do te ljube Planinske zveze čutim nekakšno metafizično naklonjenost. Do piparjev, Aljaža, vodnikov klasične dobe, skalašev, vseh generacij gornikov, zaradi katerih smo Slovenci planinski narod. Tedaj bom vzel svojo staro dobro vrv, ki sem ji žrtvoval prvo plačo, kramo, ki sem jo zbiral leta in je doživela vsa moja romantična srečanja z gorami, in odšel v... Ne, ne povem, kam!

(1) Jože Dobnik: Članstvo — temelj vsake organizacije, Planinski vestnik, 1986, št. 5, stran 193.

(2) Matej Surc: Bojan Brvar, načelnik mladinske komisije pri Planinski zvezi Slovenije: Med planinci vse manj učencev in študentov, Planinski vestnik, 1986, št. 5, stran 202.

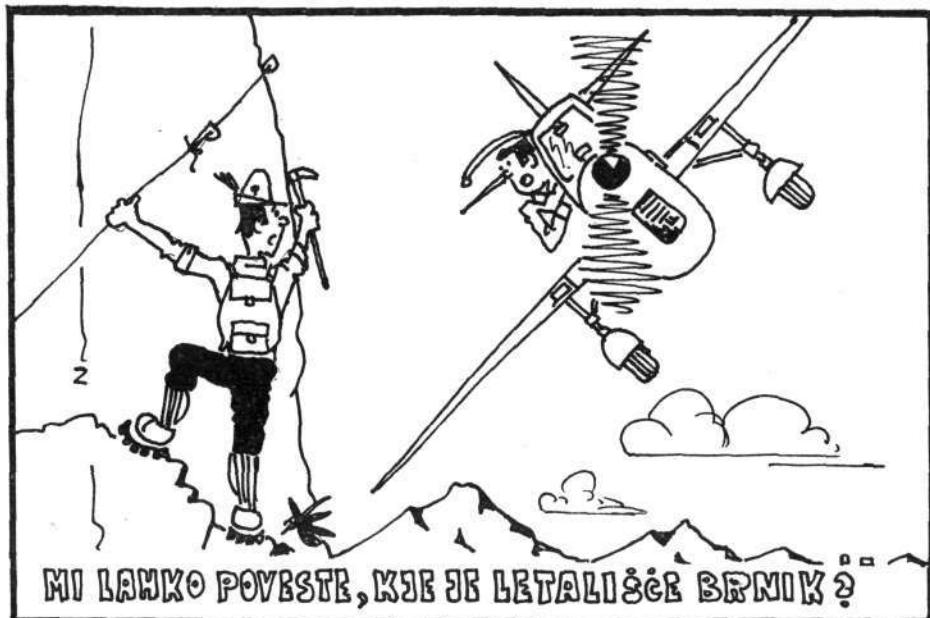
V OKTOBRSKI ŠTEVILKI PLANINSKEGA VESTNIKA PREBERITE:

- **Prerez skozi 30 let dela mladinske komisije pri PZS** (Luka Brvar)
- **Reportaža s slavnja ob dnevu planincev pri Mozirski koči** (Milan Cilenšek)
- **Himalajsko imenoslovje** (Franci Savenc)
- **Bistveno je biti v gorah — vrhovi, plezanje so vzporedne stvari** (V rubriki Portret pla-

ninca predstavljamo pisatelja in kiparja Toneta Svetino — Milan Cilenšek in Marlen Premšak)

- **Sirarna na planini Zaprikraj** (Klepet z mlakarjem Ferdinandom Korenom — Špela Spilar, Mateja Nadrag in Franc Koren)
- **In še celo vrsto drugih zanimivih sestavkov**

nasmejmo se...

Za člane Planinske zveze Slovenije velja posebna ugodnost, 5% nižja cena!

BOHINJ

Fotomonografija BOHINJ umetniškega fotografa, domačega in svetovnega popotnika in poročevalca JOCA ŽNIDARŠIČA je slikovna pripoved o enem najtišjih, najbolj nedotaknutih in zato najlepših koščkov slovenske zemlje – o bohinjskem kotu. Vsaka zgodba ima svojega junaka in tako tudi ta, ki se v tej knjigi od prizora do prizora, od krasote do krasote razgrinja pred nami, ni brez njega. Junak te pripovedi je Bohinjsko jezero!

Joco Žnidaršič – eden izmed tistih, ki so zaljubljeni vanj – ga skozi leta hodi obiskovat. Pogovarja se z njim in on mu pripoveduje o sebi, o gorah, svojih mogočnih skalnih sosedah, ki se ogledujejo v njem, o nebu in oblakih, katere odseva, o ljudeh, ki stoletja žive ob njem, obdelujejo polja, planšarijo, gozdarijo, se klešejo v tem trdem in prvinskem okolju za obstanek, ustvarjajo in zapuščajo svojo dediščino iz roda v rod – pa tudi o prišlecih iz širokega, pristne narave žejnega sveta, ki ga prihajajo uživati v soncu in snegu, v cvetju in srežu, v meglicah prvih in pozlatah zadnjih ur

dneva, v sinjem spokoju in viharški vznemirjenosti, odhajajo z neizbrisnimi vtisi ter se spet in spet vračajo... In fotograf lovi njegove odgovore na filmski trak. Na tisoče vseh teh čudovitih, vsak hip spreminjajočih se dogodivščin z jezerom in njegovo bližnjo in daljno okolico je že ujela Žnidaršičeva, za trepetavo tanke, pa tudi dramatično silne impresije občutljiva fotografska kamera. A samo najlepše med najlepšimi so zbrane v tej knjigi – za pozabi in minevanju otet spomin!

Z besedo sta jo pospremila na pot med bralce – BOHINJ prihaja mednje razen v slovenščini tudi v angleščini, nemščini, francoščini in italijanščini – še dva, ki jima je Bohinjsko jezero z okolico enako pri srcu. Prvi je akademik prof. dr. Janez Milčinski, po desetletjih uživanja njegovih lepot že pravi Bohinjec, in drugi Željko Kozinc, novinar in scenarist.

Z BOHINJEM začenja Državna založba Slovenije novo zbirko SLOVENIJA, MOJA DEŽELA. V njej bo skušala s slikovitimi fotomonografskimi obdelavami zajeti kar največ tega, kar našo domovino označuje in odlikuje od davnih do sedanjih dni.

Planinski koledar 1987

Planinska zveza Slovenije bo tudi za prihodnje leto izdala planinski koledar. Na koledarju, ki bo izdelan v velikosti 38 × 40 centimetrov, bo v 28 barvnih posnetkih predstavljen slovenski gorski svet.

Koledar za leto 1987 bo vseboval predlist, dvanajst koledarskih listov in podložni karton, ki bo za pet centimetrov daljši od koledarja – na podaljšku bomo po želji dotiskali naročnikovo firmo. Spremno besedilo na koledarju bo natisnjeno v slovenščini, srbohrvaščini in angleščini, medtem ko bomo koledarje pakirali v vrečke.

Drobnoprodajna cena za koledar bo 950 dinarjev. Pri naročilu od 21 do 200 izvodov bomo priznali 10, od 201 do 1000 izvodov 15, nad 1000 izvodov pa 20 odstotkov popusta. Cena dotiska firme je pri naročilu od 20 do 500 izvodov 90, nad 500 izvodov pa 70 dinarjev za posamezen izvod. Drobnoprodajni ceni bomo pri koledarjih, ki jih bomo pošiljali po pošti, priračunali stroške dodatne embalaže in poštnine.

Naročnikom bomo poslali koledarje brez dotiska firme v 15 dneh, tiste z dotiskano firmo pa v 28 dneh od prejema naročila, vendar računajoč od 1. oktobra dalje.

Vsa pojasnila dobe interesenti na naslovu

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE,
61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9,
telefon (061) 312 553 ali (061) 315 493.
